

DİN, TERÖR VE HOŞGÖRÜ

Derleyen: Halit YILDIRIM

16 Ağustos 2005

Ingmar KARLSSON, Göteborg Üniversitesi, Siyaset bilimi, Fransızca, Düşünce ve Bilim Tarihi bölümlerinden (BA) ve Göteborg İktisat Fakültesi'nden mezun oldu (MBA). 2000 yılında Lund Üniversitesi'nden İlahiyat doktoru (onursal) unvanı aldı. 1967 yılında Dışişleri Bakanlığı'nda hizmete başladı. 1992-96 yıllarında Bakanlıkta Büyükelçilik ve Politika Planlama Başkanlığı, 1997-01 Prag ve Bratislava'da Büyükelçilik yaptı. 2005 Eylülü'nden bu yana İstanbul'da İsveç Başkonsolosu olarak görev yapmaktadır.

Ingmar Karlsson, bu kitabında bizleri gerilere, dinlerin tarihine götürüyor. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam gibi tek tanrılı dinlerin kaynaklandığı Ortadoğu'dan, Hindistan'a ve Çin'e kadar yüzyıllar içinden geçen bir yolculuk yapıyoruz. Bizim İslam'ı ne kadar bildiğimiz de tartışma götürür ama diğer dinler hakkında neredeyse hiçbir bilgimiz olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu kitabı okuyunca uygarlığın en önemli yapı taşlarından biri olan öteki dinlerin bizleri ne denli yakından ilgilendirdiğinin ayrımına varıyoruz. Çünkü Karlsson dinlerin geçmişi ile güncellik arasındaki bağlantıları mükemmel bir biçimde ortaya koyuyor ve günümüzdeki uluslararası uzlaşmazlık ve çatışmaların ardındaki çok karmaşık gibi görünen nedenleri açıkça görmemizi sağlıyor. Örneğin:

- Fundamentalizmin, Amerika kaynaklı bir fenomen olduğunu,
- Hindularla Müslümanların niçin durmaksızın birbirlerinin camilerini ve tapınaklarını ateşe verdiklerini,
- İslamcı terörün nasıl doğduğunu ve nereden desteklediğini,
- Demokrasi ve laiklik İslam ile bağdaşamaz kavramlar mı?
- Amerika'nın neden bu kadar inatla İsrail'i desteklediğini anlıyoruz.

Öte yandan artan göçler nedeniyle İslam'ın Batı dünyasında artık bir içsel olgu olması, kimilerinin ileri sürdüğü gibi uygarlıklar savaşını hızlandırıcı bir etki mi yaratacak, yoksa tersine, bir yakınlaşmaya ve kültürlerin entegrasyonuna mı yol açacak?

Bu kitap bir yandan içerdiği çok zengin ansiklopedik bilgi ile okuyucusunun bu alandaki donanımını artırırken, bir yandan da onu bu ve benzeri sayısız soruyu kendi kendisine sormaya ve yanıtlarını da bulmaya zorluyor.

Halit Yıldırım

ÖNSÖZ

Dinler, insanları birleştirebilir ve hızla değişen dünyada onlar için bir güç kaynağı olabilir. Ama dinler "biz ve onlar" ayrımını da yaratabilir.

Şimdi Batı Avrupa devletlerinin çoğunda Avrupa kökenli olmayanların sayısı hızla çoğalmakta ve nüfusun %10-15'i kendi yurtları dışında doğmuş kişilerden oluşmaktadır. Bugün AB içinde 15 milyondan fazla Müslüman vardır. Yani Protestan olan İskandinavlardan daha fazla. Bu sayı süren göçlerle daha da artacaktır.

Bu nedenle gelişim, karşı koyulmaz bir biçimde çok-ırklı ve çok-inançlı bir Avrupa'ya doğru gidiyor. Bugün Avrupa'daki Müslümanların doğum oranları, Müslüman olmayanlara göre üç misli daha fazladır. Eğer bu eğilim devam ederse, Avrupa'nın Müslüman olmayan nüfusu %3,5 oranında azalırken, Müslüman nüfus, bugünkü göç göstergelerine göre 2015'de iki katına çıkacaktır. Yapılan hesaplamalar doğrultusunda Avrupa'daki Müslüman sayısı otuz yıl sonra 65 milyona ulaşacaktır. (*İstanbul, Eylül 2003 / Ingmar Karlsson*)

UYGARLIKLAR SAVAŞI-GERÇEKÇİ BİR SENARYO MU?

Harvard Üniversitesi profesörlerinden Samuel Huntington, 'Foreign Affairs' dergisinde 1993'de yayımlanan "Medeniyetler Çatışması" adlı makalesinde, küresel politik sürecin yeni bir aşamaya girmekte olduğunu ileri sürdü.

Huntington'a göre soğuk savaşın bitimiyle birlikte Batı Dünyası'ndaki uluslararası politika evresi yolun sonuna gelmiş ve çekim merkezi, Batılı ve Batılı olmayan uygarlıklar arasındaki ilişkilere kaydırılmıştır. Huntington, uygarlıklar arasındaki mücadelenin çeşitli düzeylerde yürütüleceğini

öngörmektedir. **Mikro planda** komşu ülkeler sık sık kültürel uyuşmazlıklar nedeniyle şiddetli çatışmalara girerlerken, **makro planda** farklı kültürel yapılarıdaki devletler, siyasi ve askeri üstünlük için üçüncü tarafları ve uluslararası kuruluşları kontrol üzere savaşılmaktadırlar. Huntington'a göre bu gelişme birçok nedenle az ya da çok, önceden belirlenmiştir ve kaçınılmazdır.

İlk olarak, temelde yatan, kültürel yapılar arasındaki farklılıklar ve politik ideolojilerle sistemlerdeki görüş ayrılıklarına göre daha fundamentalist bir içerik taşırlar.

İkinci olarak, dünya giderek artan bir hızla küçülmektedir. Değişik kültürlerden insanlar arasındaki ilişkiler, kendi kültürel bilinçlerini güçlendirmekte ve bu da karşıtlıkları artırmaktadır.

Üçüncü olarak, dünyadaki ekonomik ve sosyal modernleşme süreci, beraberinde insanların eski coğrafi kimliklerinden kopmasını getirmekte, bu da devletin bir kimlik kaynağı olarak zayıflamasına yol açmaktadır. Buna karşılık din bu boşluğu doldurmakta, dinsel uyanış, insanlara ulusal sınırların ötesine uzanan bir kimlik kazandırmaktadır.

Dördüncü olarak, artan kültürel bilinçlilik, Huntington'un Batı Dünyası'nın ikilemi dediği olgudan beslenmektedir. Batı Dünyası, bir yandan gücünün en yüksek noktasında bulunurken, öte yandan başka bir dünya ile, Batılı olmayan anlayışlarla dünyayı biçimlendirmek için büyük arzusu, isteği ve olanakları olan bir dünya ile burun buruna gelmektedir.

Sonuçta, artan ekonomik bölgecilik ve başarılı olan bölgeci ve ekonomik örgütlenmeler kültürel bilinci güçlendireceklerdir. Kültür ve din, ekonomik işbirliklerinde giderek temel seçimi oluşturacaktır.

Söz konusu makale ve üç yıl sonra onu izleyen Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması adlı kitap büyük ilgi uyandırdı. Huntington, tezlerini bu kitabında daha da geliştirdi. Bu tezler, 11 Eylül'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Washington'daki Pentagon'a yapılan saldırılardan sonra uluslararası tartışmalarda yeniden önemli bir yer almıştır.

ABD'nin önde gelen müttefiki Suudi Arabistan'da anti-Hıristiyan saldırganlık, her zaman çok güçlü olmuştur. Bu ülke, kendi topraklarında bir tek kilise bulunmasına bile izin vermezken birçok Hıristiyan kurumu, Suriye ve Irak'ta özgürce faaliyet gösterebilmektedir.

Siyasi İslam bir jeopolitik oyun değil, daha çok bir toplumsal olgudur. Elbette ki Kuzey ve Güney arasındaki karşıtlıklar, İslam'ın yeşil rengine bürünmüş bir hoşnutsuzluğu besleyecektir, ama o çok yazılan ve konuşulan "dünya İslam devrimi" bir uydurmacadır.

İslam rejimleri, laik düşüncelere karşı bir ortak mücadele için Batılı dinlerle işbirliğine girmekten de çekinmiyorlar. 1994'de bir İslam-Katolik Hıristiyan-Yahudi koalisyonu, Birleşmiş Milletlerin Kahire'deki Nüfus ve Gelişme Konferansı'nda çocuk sınırlaması konusundaki teklifine karşı ortak bir mücadele yürüttü. Aynı örnek, bir yıl sonra Pekin'deki Birleşmiş Milletler Kadın Konferansı'nda görüldü.

Huntington, fundamentalizmi günümüzün Müslüman Dünyası'nda izole edilmiş, sorun yaratıcı ve tartışmalı bir faktör olarak görmüyor, ayrıca onun dışa dönük olmaktan çok, içe dönük olduğunu da dikkate almıyor.

Bin Ladin'e göre Suudi Krallığı, Washington ile aynı değerde bir düşmandır. Ladin ve diğer fundamentalistler, ilk planda Müslümanların dinlerine yeniden sıkı sıkıya sarılmalarını ve İslam'ın yasalarını kullanan ve toplumlarını Batı'nın siyasi, ticari ve kültürel etkilerinden kurtaran teokratik hükümetler kurmalarını hedeflemektedirler. Başka toprakları işgal etmek gibi bir niyetleri yoktur.

Hamas ve Cihad gibi örgütlerin yürüttüğü terörizmin uygarlıklar çatışmasıyla bir ilgisi yoktur. Bu tümüyle politiktir ve toprak anlaşmazlığının bir sonucudur. Araplar-ve *genelde İslam Dünyası*-Yahudileri hep ehl-i kitab olarak görmüşler ve tarih boyunca onlarla bir arada yaşamışlardır. Arap "antisemitizmi" son zamanlarda ortaya çıkan bir olgudur.

Huntington, 1948'de kurulduğundan bu yana Yahudi devletinin Amerikan dış politikasında merkezi bir rol oynamasına rağmen, İsrail'i tümünden görmezlikten gelmektedir. Ona göre İsrail elbette Batı tarafından yaratıldı ama kendisinin ölçütlerine göre Batı uygarlığı içinde yer almıyor ve dinsel Yahudi fundamentalizmi daha da güçlendikçe ve İsrail'in politikasını belirledikçe, ülkedeki Sefarad nüfusunun etkisi arttıkça ve aynı zamanda Ortodoks Rusya'dan gelenlerin sayısı dramatik bir biçimde yükseldikçe İsrail, giderek daha az Batılı olmaktadır.

Batı Dünyası, 1985 ve 1992 yılları arasında Irak ve Suudi Arabistan'a 80 milyar dolar değerinde silah satmıştır ama o zaman kimse bir Hıristiyan-Müslüman birliğinden söz etmemiştir. Saddam, İran fundamentalizmine karşı savaştığı için Batı Dünyası'nın dostuydu. Saddam'ı ziyaret edenler arasında bir ilaç endüstrisinin genel müdürü olan şimdiki Amerikan Savunma Bakanı Donald Rumsfeld de vardı. Bu

zat, Ronald Reagan'ın özel ulaşı olarak Bağdat'a gitti ve ziyareti kimyasal ve biyolojik silahlar üretmeye çok elverişli malzeme satışıyla sonuçlandı, ki bunların arasında şap da vardı.

İran'ın bugün atom teknolojisindeki en yakın işbirlikçisi Rusya'dır ve Arjantin de İslam ülkeleriyle kapsamlı bir atom teknolojisi işbirliği yapmaktadır. Mısır'da bir reaktör kurulmuş ve Cezayir'e Arjantin malı bir araştırma reaktörü satılmıştır. Bu bir Latino-İslam birliğinin kanıtı mıdır?

Böylece, Huntington'un uygarlıklar savaşı tezinin makro planda kötü yapılandırıldığını görüyoruz. Buna karşılık mikro planda değişik kültürleri içeren sınır bölgelerindeki anlaşmazlıkların ortaya çıkacağı iddiası daha sağlam bir zemine oturuyor gibi gözüküyor. Kafkasya'daki çatışmalar ve eski Yugoslavya'daki iç savaş bu tezi destekler görünüyor. Orada cepheler, büyük ölçüde Doğu ve Batı Roma İmparatorlukları'nı ve Habsbourg ve Osmanlı İmparatorlukları arasındaki tarihi sınırları izledi.

Saddam'a karşı her iki Bush'un savaşı da uygarlık savaşları değildi. Çünkü uygarlıklar savaşmaz. Oğul Bush, Irak'a saldırısını uluslararası terörizme karşı bir savaş olarak gerekçelendirmiş olsa bile, bunlar ilk elde petrol için ve Ortadoğu'daki dengeler için yapılan savaşlardı.

Dinsel tutucu Suudiler, Amerikan yanlısı dış politika uygularken ABD, İran için büyük şeytandır. Suudiler fiyatları düşük tutmak için yüksek petrol üretimi önerirken, İran'ın çizgisi bunun tersidir. Suudiler hacıların Mekke'ye gelişlerinin dinsel törenleri izleme ile kısıtlanmasında ısrar ederken, İran yönetimi haccı İslam Dünyası'nın karşılaştığı sosyo politik problemleri tartışmak için bir vesile olarak görmektedir. Din ve kültür ortaklığına rağmen bu ülkeler, diğer bütün devletler gibi kendi ulusal çıkarları ve güvenliklerini besleyen bir politika izlemektedirler.

Huntington, Yugoslavya Savaşı'nın başlamasından sonra “yoğun kültürel gruplaşmaların” ortaya çıktığını ifade ediyor. Almanya, Avusturya, Vatikan devleti ve diğer Avrupalı **Katolik ülkeler** ve gruplar **Hırvatistan'ı desteklerken**, Rusya, Yunanistan ve diğer **Ortodoks ülkeler** ve gruplar **Sırların arkasında durdu**; İran, Suudi Arabistan, Türkiye, Libya, **İslam Konferansı Teşkilatı ve İslam ülkeleri** her zamanki gibi **Bosnalı Müslümanları desteklediler**”. Bosna'nın Birleşmiş Milletlerden, Batı Avrupalıların ezici çoğunluğundan ve sonra da NATO'dan aldığı destek, “aslında genel bir örneğin kültürel boyutu olmayan bir sapması” idi. Bunlar en hafif deyişle tuhaf akıl yürütmeler.

Eski Yugoslavya'daki çatışmalar, milliyetçilikten politik amaçlar için nasıl da kolayca yararlanıldığını gösteriyor ama bunlar, en az Kuzey İrlanda'da yıllardır süren Katolikler ve Protestanlar arasındaki çatışmanın bir uygarlıklar savaşı olduğunu iddia edecek bir tez kadar kanıt oluşturmaktadır.

Sırlar, Bosna'da İslam'a karşı Hıristiyanlık için savaştıklarını iddia ettiler. Eski Yugoslavya'daki savaşların kültürel sınırları izlediği gerçekten doğrudur. Ne var ki bunlar, Sırp milliyetçiliğinin ve önceki komünist kodamanların iktidarı bırakmama konusundaki kararlılığının bir sonucudur.

Batı uygarlığındaki iki merkez olan ABD ve Avrupa arasındaki bağlar ne kadar güçlü?

11 Eylül 2001'den ve Bin Ladin'in Batı uygarlığına saldırısından sonra ABD ve Avrupa'nın daha çok birbirinden uzaklaşmakta ve aralarında bir ideolojik ayrılığın doğmakta olduğu görülüyor.

“Amerikalılar Marslı, Avrupalılar Venüslüdür”, sözü Amerikalı neo-konservatif yazar Robert Kagan'a aittir. Of Paradise and Power adlı kitabında Kagan şunları yazıyor: “Artık ABD ve Avrupa'nın dünya görüşleri aynıymış gibi, hatta bunlar aynı dünyada bulunuyorlarmış gibi göstermeye son vermenin zamanıdır. Avrupa güç uygulamasından uzaklaşmakta ya da farklı bir deyişle ifade etmek gerekirse, güç uygulamasından ayrılarak yasalar ve kurallardan oluşan kapalı bir dünyaya ve devletlerarası işbirliği ve görüşmelere doğru hareket etmektedir. Avrupa, barış ve göreceli refahtan oluşan tarih-sonrası bir cennete giriyor: Kant'ın ebedi barışının gerçekleştirilmesi.”

Geleceğin çatışmalarının, devletler içi ve arası paylaşım çatışmaları olacağı varsayımı, kültürel çatışmalara göre daha büyük bir inanılabilirlik taşıyor. Tek kutuplu dünyanın paradigmasının yerini Huntington'un uygarlıklar savaşı değil, Jürgen Habermas'dan alıntılanmak gerekirse, “yeni bir görülemezlik” almıştır. Buna rağmen gelecekte ne tarihin sonunu ne de uygarlıklar savaşını yaşayacağımız kehanetinde bulunmaya cesaret edilebilir. Eğer bu kavram kullanılacaksa, **savaş İsa, Muhammed ya da Konfüçyüs adına değil, yoksul ve güçsüzler ile zengin ve güçlüler arasında yapılacaktır**. Bu, güç ve iktidar sahipleri ile bunlardan yoksun olanlar arasında, dünyanın kaderini ve geleceğini ellerinde tutanlar ile kontrol edilenler arasındaki bir çatışmadır.

Huntington, daha önceleri aktif Amerikan dış politikasının ateşli savunucusu iken, kültür politikaları açısından bir “neo-izolasyonist”e dönüşmüştür. Ona göre Batı Dünyası'nın başka kültürlerin iç işlerine karışması, istikrarsızlığın ve çok kültürlü bir dünyadaki muhtemel çatışmaların en tehlikeli kaynağı

olacaktır. Buna karşılık çeşitli kültürlerle dayandırılan bir uluslararası düzenin bir dünya savaşına karşı en iyi garanti olduğu söylenmektedir.

İçerdeki çok kültürlülük ABD ve Batı Dünyası'nı tehdit ediyor, dışarıdaki evrenselcilik ise Batıyı ve dünyayı tehdit ediyor.

Eğer bir Müslüman yalnızca Müslüman olduğu için bir Avrupalının can düşmanı olurken, bir Japon da yalnızca Japon olması nedeniyle bir Amerikalıyı Batı Dünyası'na bağlı olduğu için düşman belleirse, herkes kendi geleceği üzerindeki kontrolünü kaybetmiş demektir. İslam, Japon ya da Batı kültürüne bağlı olmak tartışılmaz, tıpkı Yahudi olmanın tartışılmayacağı gibi. Bir uygarlık ya da kültüre bağlı olmak, tıpkı bir ırka bağlı olmak gibi, bir seçim sorunu değil, kaçınılmaz bir şeydir.

Gelecekteki büyük çatışmalar daha çok değişik uygarlıkların içinde, giderek yoğunlaşan inançlılık ve laiklik arasında bir **Kulturkampf**¹ biçiminde ortaya çıkacaktır. Bu durum, yalnızca çatışmalar nedeniyle şiddetle acı çeken Müslüman Dünya için geçerli olmayıp, inançlılık ve laiklik değerleri arasındaki aynı kavga bütün dinlerde: Hıristiyanlar, Müslümanlar, Hindular, Sihler, Budistler ve Yahudilerdeki modern ve ilerici yaşam görüşü ile Orta Çağ görüşü arasında da bulunmaktadır. Yani ayarım çizgileri, dinler arasında değil, bu değişik kültürlerin her birinde fundamentalizm ve aydınlanma, dogmatizm ve pragmatizm, uygar ve geri davranışlardan geçmektedir.

ABD, modern çağdaki ilk laik devlet olmasına rağmen, belki Malta istisna, bütün ülkelerden daha çok kiliseye bağlıdır. Bu ülkede 300'den fazla Hıristiyan cemaati vardır ve Amerikalıların %60'ından fazlası bunlardan birine üyedir ve %40'ı her hafta kiliseye gitmektedir. Bu oran İngiltere'de %14, Fransa'da ise %12'dir.

On Amerikalıdan dokuzu Tanrı'ya, beşi meleklerle, dördü bedeni olan bir şeytana, sekizi de İncil'deki mucizelere ve mahşer gününde yaratıcılarıyla karşılaşacaklarına inanmaktadır. Buna karşılık bazıları sınavı besbelli kazanamayacağını düşündüğü için, yalnızca on kişiden yedisi ölümden sonra yaşam olduğuna inanmaktadır. Yalnızca yüz kişiden üçü tanrı inancına sahip olmadığını söylüyor. Bu sonuçları veren araştırmalar 11 Eylül 2001'den önce yapılmıştır. Bu tarihten sonra dinsel akımların daha da güçlendiği söylenmektedir.

Bu dinselliğin derin tarihsel kökleri bulunmaktadır. 1620'de Massachuseets'e ayak basan **Püritenler**² yeni bir İsrail kurduklarına ve bütün bu sömürgeci faaliyetin tanrısal bir yönetimle gerçekleştiğine inanıyorlardı. **Mayflower'daki**³ yaşlı hacılar kendilerini eski İbranilerle özdeşleştiriyorlardı, bu yeni dünyayı yeni **Kenan ülkesi**⁴ olarak görüyorlardı ve oradaki yerleşme sorunlarını Yahudilerin Mısır'da çektikleri eziyetlerle kıyaslıyorlardı.

İlk Fundamentalistler

Fundamentalist kavramı, “İncil'in, kahinlere doğrudan dikte ettirilmiş Tanrı sözleri olduğuna inanılanlar”, anlamına geliyordu. Bunlar, İncil'in Tanrı'dan esinlenilmiş ama insanlar tarafından yazılmış olduğu ve bu nedenle de sözlü ve yazılı aktarma hataları içereceği tezini kabul etmiyorlardı.

Modern yaşamla ilk açık çatışma 1925'de Scopes duruşması ile oldu. Dayton Tennessee'de biyoloji öğretmeni olan John Scopes, Darwin'in gelişim teorisini okuttuğu için kafirlikle suçlandı. Jüriyi oluşturan Tennessee'li on iki köylü Scopes'i suçlu buldu ama bu çok pahalı bir zaferdi. Amerikan kamu yetkilileri fundamentalistlere karşı harekete geçmeye başladı.

Karar daha sonra Yüksek Mahkeme tarafından incelendi ve sonuç fundamentalistler için acı bir yenilgiydi. Fundamentalistler medyada teşhir edilip, geri zekalılar diye nitelendirilerek çok ağır bir şekilde alaya alındılar. Bundan sonra da ortada görünmediler. Buna karşılık kendi teokratik karşı dünyalarını kurmaya başladılar. Din görüşlerinin temel kaynağı, bağnaz bir İncil yorumuydu; bugün de hala öyledir ve ilgilerini İncil'deki kehanet kitaplarına ve bunlardan özellikle Daniel'in “*Kutsal Vahiy*” kitabına yöneltmişlerdir. Fundamentalistler dans, kağıt oyunu, alkol, tütün, film ve kozmetik ürünleri gibi dünya kötülüklerinin şiddetle karşısındadırlar.

¹ *Kültür mücadelesi*

² Katı Kalvinistler

³ Püritenleri Amerika'ya götüren ünlü gemi.

⁴ Kutsal metinlerde sözü edilen Filistin. İsrailoğulları bölgeye gelmeden önce orada yaşayan yerli halka Kenanlılar denirdi.

Fundamentalistler, Scopes davasından sonra kendi kiliselerine ve eğitim kurumlarına çekildiler. Zamanla “nefret verici” modernliği hedef alan karşı atağı başlattılar. **The rapture-göğe alınma**-yı beklerken kendi kiliselerini kurdular ve kendi örgütlerini ve ilişki ağını oluşturdular. 1965 ve 1982 yılları arasında fundamentalist Protestan okullarındaki öğrenci sayısı altı katına çıktı ve yüz binlerce çocuk evlerde eğitildi.

Fundamentalistler Yüksek Mahkeme'nin 1973 ocağı'ndaki Roe versus Wade kararıyla yeniden cesaretlenip savaş isteğiyle doldular. Bu kararla ABD'deki kadınlar hamileliğin ilk üç ayında kürtaj hakkına sahip oldular. Fundamentalistler kararda Amerikan ulusu için ahlaksal bir Pearl Harbour gördüler ve ülke çapında agresif bir “yaşam hakkı” adlı haçlı seferi düzenleyerek, kürtaj savunucularını kitlesel çocuk katili olarak damgaladılar.

Anti-Darwin'cilik de bu kez biraz daha cılız bir versiyon olarak yeniden canlandırıldı. Kreationist denilenler evrim ve yaratılış öğretilerinin de eşdeğerde öğretilmesini talep ettiler. Bu kampanyaların sonucunda 17 federe devlet, okullarda yaratılış öyküsüne de gelişim öğretisinin tuttuğu kadar bir yer verilmesini kararlaştırdı.

Hıristiyan Sağın Siyasi Seferberliği

Eski misyonerlik hırsı şimdi siyasi bir görünüm kazanmıştı ve artık ABD'yi kurtarmak için yola çıkmıştı. Fundamentalist hareketleri sağlam bir politik güç haline getirmek isteyen tabandaki bir dizi inisiyatifçi, Amerikan halkının moralci çoğunluğunu oluşturmak istemiyle The New Christian Right (NCR) adlı bir lobide toplandılar.

Başkan Nixon da Billy Graham'ı kendine kişisel danışman olarak seçti -Graham Eisenhower'den itibaren Katolik Kennedy ve “günahkar” Clinton hariç bütün başkanların dostu idi-. Ne var ki bu dostluk Nixon'a pahalıya patladı ve büyük olasılıkla onun tavsiyelerine uyararak Katolik seçmenleri ciddiye almadığı için 1960 başkanlık seçimini kaybetti.

Pazar okulu öğretmeni ve Baptist olan Jimmy Carter'ın 1976'da ABD başkanı seçilmesiyle İncil-kuşağı ve daha önce marjinalleşen Evanjelik hareket, daha görünür olmaya başladı ve yeni bir meşruiyet kazandı. Time dergisi 1976 yılını Evanjeliklerin yılı ilan etti. Carter oy toplamak için derin dinsel inancından yararlanmayı başaramadı ya da bunu kullanmak istemedi. Buna karşılık seçim kampanyasında “Amerika'nın Tanrı'ya ihtiyacı, Tanrı'nın Amerika'ya ihtiyacından daha fazladır” gibi mesajlar veren Ronald Reagan, Hıristiyan sağda eski tarz bir Hıristiyan moralinin Amerikan politikasına yeniden yankılayacağı ve modernizm eziyetinden kurtulacağı konusunda beklentiler yaratabildi. Reagan, 1982'deki bir konuşmasında programını şöyle açıklıyordu: “*özgürlük yalnızca Tanrı'nın iyiliği enerjik bir biçimde istendiğinde ve alçak gönüllülük göstererek alındığında çiçek açar. Amerikan demokrasi deneyi, birliği kuran atalarımızın büyük zaferi olan bu sağduyu üzerine kuruludur. Bu, William Penn'in 'Tanrı tarafından yönetilmese, diktatörler tarafından yönetileceğiz'*” sözleriyle ifade edilmiştir.

Oral Roberts, Jim ve Tammy Baker ve Jimmy Swaggart gibi diğer TV vaazcıları da Falwell'in mesajını yaymaya başlamışlardı artık. Bu fundamentalist kampanyada TV İncilcisi Pat Robertson özellikle öne çıkan bir rol oynadı. Robertson'ın öğretisi sol ve sağ teorilerin saçma bir karışımıdır. Bu öğreti liberal bir refah devleti ile bir komünist diktatörlük arasında hiçbir fark görmemektedir. İkisi de aşağılayıcı bir devlet eliyle kurtuluş prensibine dayalıdır.

Soğuk savaş, Amerikan halkını vergi yoluyla sömürmek için tek bahaneydi. Bu nedenle CIA ve Pentagon, Sovyetler Birliği'nin askeri gücünü bilinçli olarak abarttılar. Daha sonra Sovyetlerin tümünden çöküşüyle ortaya çıkan bir yalandı bu.

Bu da yetmedi. Robertson'a göre yumuşama politikası da aynı komplonun bir parçasıydı. Önce merkez bankaları dev bir silah deposu kurdular ve bundan çok para kazandılar. Sonra da bu silahları tahrip etmek için para aldılar. Silah kontrol sistemi, açıkça eski silahları yenileriyle değiştirmek ve böylece büyük hizmetlerde bulunmak için, uluslararası banka dünyasının uydurduğu bir buluştu. Wall Street'deki bankacılar bu nedenle hep Sovyetler Birliği'ni desteklemişlerdir. Yani dünya komünizmine yardım etmek için değil, Sovyet yönetimini Wall Street'e bağımlı kılmak için. Körfez Savaşı'nı da bu bağlama oturtmak gerekirdi. Saddam Hüseyin tuzağa düşürüldü ve Kuveyt'i işgal etmesine göz yumulacağı doğrultusunda kendisine sahte sinyaller verildi. İşte bütün bunlar daha sonra kar getirici yüksek teknoloji bir savaş yapmak içindi.

Robertson, adres listeleri aracılığıyla, politik olarak çabuk seferber edilebilecek bir milyon üyeli Christian Coalition'u kurdu. Ancak Reagan'ın seçimi kazanması bunlardan destek almasından çok,

Carter'ın enflasyonu düşürememesine ve her şeyden önce İran'daki rehine krizini çözme konusundaki beceriksizliğine bağlıydı. Bununla birlikte Hıristiyan sağ birleşemedi ve kısa sürede Capitol Hill'de Protestan tınılı çok sesli bir gürültü duyuldu. Bunlar birbirlerini etkisizleştirdiler ve bu nedenle de Hıristiyan sağ Reagan'ın seçim zaferinden sonra beklenen politik etkisini gösteremedi. Ayrıca Reagan'ın daha çok geleneksel tutucu bir politikacı olduğu da anlaşıldı.

Din “Big Business” Oluyor

Lider durumundaki vaazcılar artık gitgide Tanrı'yı satacak ve kendilerini zenginleştirmeye bakacaklardı. Pat Robertson'ın merkezi Virginia'daki Norfolk'da olan ve The Southern Baptists cemaatine kayıtlı olarak görülen kilisesi, aslında çok uluslu bir ticaret imparatorluğudur ve diğer fundamentalist şirketlerle birlikte işbirliği ağında yer almaktadır.

Pat Robertson'ın 1988 seçimlerinde başkan adayı olma çabası fiyaskoyla sonuçlandı. Dinsel sağın etkisi azaldı ve Parti'nin en uç sağında düşük vergiler, azaltılmış toplumsal giderler, çekirdek aileye destek ve yalnız kadınları kınama ve kürtaj ve boşanmalara karşı koymayı talep eden bir çıkar grubu oluştu.

Robertson'a göre Hıristiyanlar almak için önce vermelidirler. Bağışta bulunanların çoğunluğu Amerikalıların **white trash**⁵ ve **ghetto blacks**⁶ dedikleri ve diğer en aşağı gelir diliminde yer alan blue collar workers'lardır. Bunlar Amerikan rüyası peşinde koşanlar arasında en çok kaybedenlerdir ve bu yolla teselli aramaktadırlar. Özet olarak bunlar kendilerine ters çevrilmiş bir Hıristiyan söylemini almışlardır. Yoksullar zenginlere verecektir. Zenginler ise göksel iğne deliğinden geçecek ilk kişilerdir.

Hıristiyan sağ şimdi Cumhuriyetçi Parti'ye güçlü bir şekilde angaje oldu ve yerel seçimler ile eyalet ve federal devlet seçimlerinde gelenekçi Hıristiyan politikacıları desteklemeye çalıştı.

Jerry Falwell'e göre Bill Clinton 1992'de başkan seçilince şeytanın elleri serbest kaldı. Homoseksüeller şimdi Tanrı'ya savaş açan bir Amerika'yı devralmışlardı. Hıristiyan sağ, Clinton'a karşı açılan dava ile birlikte yeniden canlanmıştı, ancak özel savcı Kenneth Starr'ın (yeniden doğmuş bir Hıristiyan) başarısızlığı, yeniden Hıristiyan sağ hareketin etkisini azalttı. Kamuoyu İncil'deki kurala dayanarak savcılık tarafına karşı tavır aldı: “*Taşı atan ilk kişi, günahı olmayan kişi olmalı.*”

Falwell ve çevresindekiler daha sonra 2000 yılı başkanlık seçimlerinde George W. Bush'u desteklediler. Seçim sonuçları Bush'a giden oyların üçte birinin Hıristiyan sağdan geldiğini ve bunların %82'sinin Bush'a oy verdiğini göstermiştir.

Amerikalı Hıristiyan fundamentalizmi, Hıristiyanlığın hoşgörüsüz bir versiyonudur. Bugün **fundamentalist hareketlere yakın olan Amerikalıların sayısıyla ilgili tahminler 20 ile 50 milyon** arasında değişmektedir. Elbette ki bunlar dinsel Ortodoksluklarının derecesine göre farklılık göstermektedirler. Kimileri kendisini liberal Metodist olarak tanımlamakta, diğerleri ise fundamentalist Baptistler olarak tanımlamaktadırlar.

Hıristiyan sağın oyları uzun bir süre değişkenlik gösterdi. 1960'da Katolik Kennedy'e karşı oy kullandılar ama onun parti arkadaşı Carter'ı 1976'da desteklediler. Daha sonra Reagan'a hem 1980'de hem de 1984'de güçlü bir destek verdiler ve baba Bush'u Clinton'a karşı 1992'de desteklediler. Bu seçimde Cumhuriyetçilerin toplantılarını kontrol ettiler ve birçok konuda Bush'u sağ tutum almaya zorladılar ama Clinton'un zaferi, gündemlerinin asla siyasi çoğunluğu sağlayamayacağını gösterdi.

Hıristiyan sağ John Ashcroft'un Adalet Bakanlığı'na getirilmesiyle anahtar bir makamla da temsil edilmektedir. Adalet Bakanlığı'ndaki her işgünü bir sabah duasıyla başlatan bu kişi, İncil'e bağnazca inanan ve ağdalı dil kullanan ve hastalığı dua ile iyileştirmeye inanan 2,5 milyon üyeli the Assambles of God (bir Pingst hareketi)'nin aktif üyesidir.

Hıristiyan görüşün, Amerikan dış politikasında özellikle bir alanda büyük bir ağırlığı vardır: Orta Doğu'da, 1989'da yapılan bir araştırmaya göre Amerikalıların %62'si İsa'nın bir gün yeryüzüne yeniden geleceğine inanıyordu. Protestanlar arasında bu oran %93' idi. Bunların çoğu ve Hıristiyan fundamentalist olarak tanımlanan herkes, İncil'in bağnazca bir yorumunda birleşmektedirler.

30 Milyona yakın Amerikalı, İsa'nın yakında geri geleceğini ve dünyanın kendi yaşam süreleri içinde **Harmagedon**⁷ ile son bulacağını umut etmektedir.

⁵ Beyaz yoksullar.

⁶ Getto zencileri.

⁷ Son Çarpışma

Fundamentalist hareketlerin güçlü İsrail yanlısı politikası, **eskatolojik**⁸ bir motivasyon taşımaktadır. Pat Robertson'a göre İsrail ulusu Tanrı'nın kehanet saatidir.

Jerry Falwell TV programlarında Hıristiyan sağın İsrail'i niçin koşulsuz olarak desteklemesi gerektiğine ilişkin görüşlerini anlattı. Ona göre bu desteğin üç dayanağı vardı: Birinci neden insancıl idi. Her halkın bir ülkeye hakkı vardır ve İsrail Yahudilerindir. İkinci olarak, bir Yahudi-Hıristiyan özgürlük düşkünü demokratik devlet olan ABD ile bir Yahudi özgürlük düşkünü demokratik devlet olan İsrail arasında bir çıkar ortaklığı vardı. İki ulus da aynı dinsel ve kültürel değerler üzerine kuruluydu ve Siyam ikizleri gibi kabul edilebilirlerdi.

Üçüncü ve en önemli dayanak ise teolojik idi. Tanrı'nın İbrahim ile birliği sonsuz ve geri dönüşüzdür ve Birinci Musa Kitabı 15: 18-19'a göre toprak alanı olarak Nil'den Fırat'a kadar uzanmaktadır. Bu nedenle Yahudiler yalnızca 1967 yılındaki sınırları değil, İncil'deki çekirdek ülkeyi: Yahuda ve Samarin -yani Batı Şeria- ve elbetteki Doğu Kudüs'ü, Güney Lübnan'ı, Gazze'yi, Sina'nın bir kısmını, Ürdün ve Suriye'yi de hak ediyorlardı. 1967 Haziran Savaşı'ndaki, İncil'de belirtilen ana ülkenin fethi, Falwell'e göre İncil'deki kehanetin yerine gelmesiydi.

Geri Dönüş kitabı 7-4'e göre 144.000 Yahudi alınlarına konan bir işaretle İsa'nın varlığını tanıyacaklar ve Tanrı tarafından seçilmiş diğer sevgili kulların arasına katılacaklar ve kıyametten önceki Bin yıl Ülkesi'ni İsa ile birlikte yöneteceklerdir. İsa geldiği zaman hayatta olan yeniden doğmuş Hıristiyanlar kıyamet sırasındaki zorlu çilelerden Paulus'un dediği şekilde uzaklaştırılarak kurtulacaklardır. Kıyametten kısa bir süre önce bunlar Tanrı ile buluşmak üzere bulutlara bindirileceklerdir. Bağnaz Hıristiyanlar bu İncil sözlerine gerçekten kelimesi kelimesine inanmaktadırlar. Yeniden doğmuş bir Hıristiyan şoför doğrudan gökyüzüne alınacaktır ve araba şoförsüz gitmeye devam edecektir.

Pat Robertson bestseller olan kitabı *The New Millenium'da Harmagedon*'da, Yahudilere baş rolü veriyor. Önce İncil'e göre İsrail, bütün Yahudilerin ülkesi olarak ortaya çıkmalıdır. Ancak ondan sonra İsa gelebilir ve Yahudileri daha önce kendisini dinlemedikleri için bu kez zorla Hıristiyanlığa döndürebilir. O zaman ABD'deki Yahudi eliti Yahudileri artık orada zapt edemez.

YUGOSLAVYA SAVAŞLARINDA DİN VE POLİTİKA

Tarihsel Arka Plan

Yugoslavya, kısaca "*Güney Slavya*" anlamına gelir. Slavlar, Balkanlar'a değişik isimlerde kavimler halinde 500'lerden itibaren geldiler. Roma İmparatorluğunun Batı ve Doğu olarak 300'lü yılların sonlarında parçalanması, zaman içinde 1054'de kesinleşen Bizans Ortodoksluğu ile Roma Katolikliği arasında bir ayrılmayı da beraberinde getirdi. 800'lü yılların sonlarında Hırvat prensleri bir çeşit bağımsızlık kazanmışlardı. 924'de Roma kilisesine alınan ilk Hırvat devleti kuruldu. Hırvatistan'ın topraklarını en çok genişlettiği dönem 1000'li yıllar oldu. Ancak Hırvatlar 1102'de Macaristan'ın egemenliğini kabul ettiler.

Hırvatistan bölgesi 1500 ve 1600'lü yıllardaki Türk işgali dışında, kendi hakları olan bir territoryal kavram olarak var olmuştu. Slovenya bölgesi 1300'lü yıllardan Birinci Dünya Savaşı sonrasında Yugoslavya'nın kuruluşuna kadar Habsbourg İmparatorluğu'nun merkez parçalarından biri oldu ve Viyana'dan yönetildi. Dil korundu ancak Avusturya'nın yüzlerce yıllık egemenliği Slovenlerde derin izler bıraktı. Halk şarkıları ve halk dansları Balkanlar'a oranla Avusturya ile çok daha fazla ortaklık taşımaktadır ve kendileri de Balkan halklarıyla çok az ortak yanları olduklarını düşünürler.

Misyonerlik çalışmalarına ilişkin öğretisi, artık Trakya'dan Bulgaristan, Sırbistan ve Bosna-Hersek'e kadar köylüler arasında yayılıyordu. Bu misyonerlik çalışmasının baş aktörü Bogomil adlı bir papazdı ve yalnızca Ortodoks kilisesini aşağılamakla kalmamış, halkı krallığa ve büyük toprak sahiplerine karşı ayaklanmaya da teşvik etmişti.

Tarafatları Bogomiller diye adlandırıldı. Bunların liderleri hiç evlenmiyor ve çok yalın yaşıyorlardı. Kutsal Kitap'ı reddediyorlardı. Yahve, dünyayı yaratan kötü Tanrı olarak kabul ediliyordu. Bizans kilisesi, bu düşüncelerin yoksul toplumsal kesimlerde yayılması nedeniyle anlaşılır bir biçimde kendisini tehdit altında görüyordu. Bogomiller 1100 ve 1200'lü yıllar boyunca sapkınlar olarak görülüp izlendiler ve yakıldılar ama bu mezhep Türklerin Balkanlar'ı fethine kadar varlığını sürdürdü.

Türkler Balkanlar'da ilerlemeye başlayınca Bosna'nın soyluları önce Macar kralından yardım istediler. Macar kralı onların yanlış öğretilerini terk etmelerini ve Katolikliğe geçmelerini şart koştu. Ama

⁸ Son yargı, ölümlerin dirilmesi, kıyamet gibi inançları içeren ahiret öğretileri.

Bosna kralı Stepan Tomas, Papa'nın gönderdiği özel ulağa, adamlarının, ayinlerin Latince okunmasını emreden Katolik kilisesini hor gördüğünü ve daha çok Türklere sempati duyduğunu söyleyip şikayette bulundu.

Türklerin Orta Çağ Bosna'sını 1463'de fethetmesinden sonra Bogomiller tarihten silinip gittiler. Olası ki, yalnızca politik nedenlerle İslam'a geçtikten sonra. Bu şekilde yalnızca kendi politik ve sosyal yapılarını koruyabilmekle kalmayıp, ayrıca kendilerine Katolik ve Ortodoks Hıristiyan komşularından daha elverişli bir sosyal konum da yarattılar. Buna karşılık **Türk fetihçileri**, hiçbir şekilde etkin bir misyoner faaliyetinde bulunmadılar.

Devlet kasasında gelir kaybına yol açtığı için Hıristiyan uyruğun Müslümanlığa geçmesi sultanlar açısından pek de çekici görünmüyordu. Müslüman olmayan uyruk tam bir dinsel özgürlük içindeydi ama Müslümanların bağışık olduğu vergi ve harçları ödemek zorundaydı. Daha I. Süleyman 1526'da Macaristan'ı ele geçirmeden önce Hıristiyanların Müslümanlığa geçmesiyle kaybedilen vergi geliri yılda 2,8 ton altın değerindeydi.

Bosnalı soylular için İslam'a geçiş, ayrıcalıklarının korumanın ve yönetici kesime dahil olmanın bir yoluyla. Örneğin 1500'lerin ortalarından 1600'lerin ortalarına kadar en az 20 sadrazam Bosnalı idi. Bu nedenle Müslüman Bosnalılar, Slav komşularına kıyasla İstanbul nezdinde çok daha farklı olanaklara sahiptiler. Buna karşılık anadillerini terk etmediler ama yıllar geçtikçe Türk gelenek ve göreneklerini alarak ve Osmanlı Türkiye'sinden göç eden elit kesimle ahabplık ederek Hıristiyan çevrelerinden giderek uzaklaştılar.

Türk yönetimi döneminde Bosnalı Müslümanlar, çevrelerindeki ve kendileri tarafından da Turci, yani Türkler olarak adlandırıldılar. Bu da onların Sırp ve Hırvat geleneklerine göre işgalcilerle işbirliği yapmayı seçen hainler olarak görülmesine yol açtı. Osmanlı İmparatorluğu sarsılmaya başlayınca onların durumu da kötüleşmeye başladı. 1800'lü yıllarda gelişmeye başlayan Sırp milliyetçiliğinin etkileri açıkça görülmeye başladı. Daha 1800'lerin ilk on yıllarında Osmanlıların geri çekildikleri yerlerde Sırp, Müslümanların etkili oldukları yerlerde etnik temizlik gerçekleştirdiler.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna-Hersek'i 1878'de işgal ettiği zaman ilk önce Müslümanlar ayaklandı. Ancak daha sonra Sırp milliyetçiliğine karşı garanti sağlamak üzere giderek Viyana'ya yaklaştılar. 1878 Berlin Konferansı'nda Bosna'nın Avusturya-Macaristan'a verilmesinin nedeni, Bismarc'ın Rusya ile müttefik olan Sırp'ların Adriyatik Denizi'ne kadar yayılmalarını önlemek istemesiydi.

Politik Silah Olarak Din ve Dinsel İçerikli Uydurmacalar

Kosova savaş alanındaki 28 Haziran 1389'da uğranılan yenilgiyle Sırp'ların politik mentalitesini yansıtan halk katliamı travması ortaya çıktı. Sırp'ların yalnızca Sırbistan'ı değil, günümüzün Makedonya'sını, Arnavutluk'u ve Yunanistan'ın Peleponnes'e kadar olan kısmını da kısa bir süre için kaplayan ilk imparatorluğu, üstün bir Türk ordusu karşısında yalnızca bir çarpışmayla yok oluvermişti. O zamanki Sırp soylularının hepsi birden geleneksel ayrıcalıklarının korumak için İslam'a geçtiler. Bunlar daha sonra Türklerin Viyana kapılarının dışında 1683'de uğradıkları yenilgiye kadar Osmanlı sultanlarının en sadık hizmetkarları arasında yer aldılar. Ayrıca bu sonradan olma Müslüman soylular ince bir şekilde Sırp köylülerini sömürmekle uğraştılar. Hıristiyan köylü delikanlılar gereksinmeye göre beş yılda bir İstanbul'a çağrıldılar ya da zorla götürüldüler. Orada daha sonra o kadar etkin bir şekilde İslam'a döndürüldüler ki, Sırp kimliklerini kaybettiler ve körü körüne itaatleriyle bilinen elit Türk askerleri olarak eğitildiler. Bu yeniçeriler ilk modern piyadeler olarak tanımlanabilirler.

Sırp, Türklerin 1683'deki başarısız Viyana Kuşatması'ndan sonra orta Avrupa'dan püskürtülmesiyle yeniden cesaretlendiler. Sırp birlikleri Ekim 1689'da Türkleri Kosova'dan çıkartan Avusturya ordusuna girdiler. Ertesi ay zafer mutluluğu tersine döndü ve sonuç tam bir Kosova exodus'u oldu. Sırp'lar 1690'da Belgrat'a ulaşmak üzere patriarklarının liderliğinde uzun bir yürüyüşle ve büyük sıkıntılar içinde kuzeye doğru kaçtılar. Bunun ardından Türkler, Arnavutları Kosova'ya yerleştirdiler.

Ana yurttan bu kaçış, yine de bundan 600 yıldan fazla bir süre önce olan Kosova Meydan Savaşı kadar Sırp ulusal mitolojisinde merkezi bir yere sahip değildir. Daha o zaman Sırp ulusuna karşı hiçbir şekilde unutulmayacak bir haksızlık yapılmıştır, Batı Şeria-Yahuda ve Samiriye-Yahudi fundamentalistler için ne ifade ediyorsa, bu bölge de "Büyük Sırbistan" milliyetçileri için o kadar büyük anlam taşıyordu. Sırp'lar için Kosova ana yurttur ve Sırp kültürünün beşiğidir.

Kosova savaşı dramatik bir yenilgiyle sona ermesine rağmen 28 Haziran ulusal gün olmuştur. Kosova efsanesi bütün Sırp tarihi boyunca belirleyici bir ana motife dönüşmüştür.

Bir Uygarlık Savaşı Mı?

Eski Yugoslavya'daki iç savaş, tam Vidovdan 1991'de Sırp ağırlıklı eski Yugoslavya ordusunun Slovenya'ya kısa süreli bir saldırıda bulunmasıyla başlatıldı. Bu saldırıyı izleyen savaşlar, Türkler zamanındaki Balkan Savaşları'nı anımsattı. Hıristiyan heyduk'lar Türk bölgelerine saldırdıklarında, Türk grupların Hıristiyan köylerine yaptıkları baskınlardaki kadar kaba kuvvet kullandılar. Erkekler öldürüldü, kadınlar kaçırlıp ırzlarına geçildi, evler ateşe verildi. İşin kötüsü, Avrupa'da artık çok uzun bir zamandır bu türden savaşlar yapılmadığı inancıyla yaşayanlar, 1900'lerin son döneminde durumun hiç de böyle olmadığını görmek zorunda kaldılar.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yeniçerilerin kendilerini serseri gibi ortalıkta dolaşp, herkese eziyet eder bir seviyeye indirmesi gibi, hem Yugoslavya ordusu ve hem de çeşitli milisler, gezgin haydut sürülerine dönüştü.

Sırp politikasının daha en baştaki hedefi, ne pahasına olursa olsun, mümkün merteye büyük bölümlerini kopartarak Bosna-Hersek'i yıkmaktı.

Ülkenin bölünmesinin temeli daha etnik-milliyetçi partilerin %80'in üzerinde oy aldığı 1990 seçimlerinde atılmıştı. Yugoslavya'daki kriz, ne NATO'nun ne de AB ve AGK 'nin Soğuk Savaş çerçevesinin dışında kalan kriz yönetimi konusunda bir stratejisinin ve Huntington'un uygarlıklar savaşı tezini çıkış noktası alan bir müdahaleye ilişkin hiçbir düşüncesinin olmadığını ortaya çıkardı.

Bu durum, birçok Müslüman ülkenin hem iç hem de dış politika açısından Bosna krizi konusunda sesini duyurmasını gerektirmesine rağmen, Müslüman Dünyası için de geçerliydi. Ancak İslam Dünyası'ndaki iktidarlar, Tito'nun enkazını kaldırmak için askerlerini kurban etmeye Batıdaki politikacılar kadar hazırdılar.

Ankara, tarihsel iç politika şartlanmaları nedeniyle tam bir pasiflik içinde kalamazdı ama İslam ülkeleri gibi **Türkiye** de yalnızca dolaylı bir şekilde Bosnalı Müslümanların yanında yer alabiliyordu ve **bunu üç şekilde yapıyordu**:

1. Birleşmiş Milletlerin Sırbistan'a askeri müdahale kararı alması ve Bosna-Hersek'e yönelik silah ambargosunun kaldırılması için çalışmak, insani yardımda bulunmak ve Kızılay ve diğer organizasyonların Bosna-Hersek'de görev yapmasını sağlamak,
2. Mülteci kabul etmek. Türkiye Bosnalı mültecileri (yaklaşık 30.000) kayda değer ölçülerde kabul eden tek Müslüman devletti. Bunun dışında Bosnalı Müslümanlar, ortak kültür mirasına rağmen İran ya da Cezayir'e başvurmak yerine Almanya'nın ve diğer Avrupalıların kapılarını çalmayı yeğlediler.
3. Üçüncü bir alternatif, gönüllüler göndermekti. *Bu, sınırlı bir biçimde de olsa sağlandı. Sayı hakkında kesin bilgiler yok ama Bosna'ya toplam olarak iki ile beş bin arasında gönüllünün gittiği sanılmaktadır. Bosnalı Türklerin dışında bu güçler genel olarak Cezayir, Irak, Sudan ve Suriye'den gelen gönüllülerden ve Ruslara karşı Afganistan'da savaşan veteranlardan oluşmaktaydı.*

Aynı zamanda bütün İslam Dünyası'ndaki fundamentalist muhalifler, Sırp'ların gaddarlığı sayesinde iç politikalarındaki Batı karşıtı politikalarına destek kazandılar. Niçin Avrupa'nın Bosna dağlarındaki Müslümanlar, Kuveyt ya da Irak'ın güney bataklıklarındaki Müslümanlar ve Kuzey Irak'taki Kürtler kadar aynı askeri yardım hakkına sahip olmadılar? Reel politika açısından coğrafi, siyasi ve askeri koşulların tümünden farklı olduğu ve uçak saldırılarıyla Güney Irak'taki açık arazide sonuca ulaşılabilirdiği halde, bunun Bosna dağlarında olanaksız olacağı şeklindeki yanıtta hiç kimse ilgi göstermedi. Bunun yerine Batı Dünyası'nın Müslümanlara bilinçli bir biçimde ihanet ettiği ve Avrupa topraklarında İslam'ı görmek istemedikleri yanıtı kabul edildi.

Bosna hükümetinin, en büyük desteği ABD ve Almanya'dan aldığı gerçeği konusunda sessiz kalınıyordu. Onlara göre, NATO'nun ABD liderliğinde 1995 yazı sonunda Bosna hükümetinin yardım çağrısı üzerine Sırp cephelerini bombalamaya başlaması da, yalnızca stratejik ve politik güç çıkarları gereği idi. Daha sonra Sırp'ların Kosova'yı Arnavutlardan temizleme planlarını durduran da aynı güçlerdi.

O üzerinde çok yazılan Rus-Sırp dayanışması da, o kadar güçlü değildi ve kültürel bakımdan motive edilmemişti. Rusya'nın Yugoslavya politikası, daha başlangıçta bir hedef çelişkisi içindeydi. Savaşın çıktığı Haziran 1991 ile Aralık 1992 arasında Rus politikası tamamıyla Batıyı izledi ve ilk kez,

Rusya'daki tutucu milliyetçiler, milliyetçi Bolşevikler ve "Avrasyacılar", iç politika nedeniyle orta yolcu politik güçlerle birleşerek, Rus politikasının Panslavizm ve Ortodoks ortaklığı üzerine kurulmasını talep etmeye başlayınca, daha Sırp yanlısı bir çizgi geliştirildi.

Kudüs'ün yalnızca Yahudilerin başkenti olmadığı gibi, Saraybosna da Bosna'nın başkenti olmaktan daha fazla bir şeydi. Bu kent Müslümanlar, Sırp, Hırvatlar, Yahudiler ve Türklerin yalnızca barış içinde bir arada yaşamaları olanağının bir kanıtı olmakla kalmayıp, bunun tamamen doğal bir şey olduğunun da kanıtıydı. Kentin kalbinde bir cami, bir Sinagog ve bir Ortodoks kilisesi yan yana duruyordu. Saraybosna, Belgrad'dan sonra Yugoslavya'da Sırp nüfusun en çok bulunduğu kentti. İşte bu gerçeklik **tribalister**⁹ Milosevic, Karadzic ve General Mladic'i bu kenti sonuna kadar acı çektirmeye götürmüştür.

Yugoslavya felaketi, bölgesel bir Balkan trajedisi değil, bir Avrupa trajedisiydi. Etnik milliyetçilik adına işlenen cinayetler, bütün Avrupalı değerlerin inkarıydı ve Avusturyalı yazar Franz Grillparzer'in yüz yıldan fazla bir süre önce bulunduğu kehanetin gerçekleşmesiydi: "*Avrupa'daki gelişim, hümaniteden milliyetçilik yoluyla vahşete doğru gidecektir.*"

YEŞİL TEHDİT-UYDURMA MI YA DA GERÇEKLIK Mİ?

İslam Fundamentalizminin Yol Açıcısı Olarak Panarabizmin Krizi

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batılıların Arap Dünyası'na ihaneti Arap milliyetçiliğini güçlendirdi. Müttefiklerin bağımsızlık konusunda verdiği sözlerin hiçbiri yerine gelmedi. Buna karşılık Arapların savaştaki gayretleri, kısmen Filistin'i Yahudilerin ulusal yurdu olarak kabul eden Balfour Deklarasyonu ile, kısmen de Ortadoğu'yu Fransız ve İngiliz etki alanlarına ayıran Sykes-Picot anlaşması ile ödüllendiriliyordu. Bu şekilde, Panarap düşüncelerini güçlendirecek daha sağlam bir temel hazırlanıyordu. Avrupa sömürgeciliği kolayca ayırt edilebilecek bir baş düşman olmuştu şimdi.

İsrail'e karşı 1948-49 savaşı yenilgisi bu nedenlerden ötürü Panarabizmin de bir yenilgisi olarak kabul edildi. İsrail devletinin ortaya çıkışı, Araplar için travmatik bir deneydi ve bu, şerefli bir geçmiş olan bir kültür bölgesinin artık kendi topraklarında egemen olmadığını söyleyen bir anımsatmaydı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda bütün Müslüman Dünya'da sömürgecilğe karşı savaş ve ulus oluşturma hedefi, temel bir politika olmuştur. Cemal Abdül Nasır'ın başını çektiği özgür subaylar kokuşmuş Mısır monarşisini devirip, Süveyş Kanalı devletleştirdiğinde Arap Dünyası milliyetçi coşkusunun dalgalarıyla kaplanmıştı. Nasır, 1965'deki Süveyş krizinden sonra yaptığı radyo konuşmalarıyla bütün Arap Dünyası'nın ayağa kalkmasını sağladı.

Mısır ve Suriye, 1958'de Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurduklarında Arap milliyetçiliği doruk noktasına yükseldi. Mısır ve Suriye isimleri haritadan silindi ve yerlerine kuzey ve güney bölgeleri yazıldı. Şam'daki ilk ziyaretinde Nasır coşkulu halk yığınları tarafından karşılandı. Nasırcılar hanidir özledikleri Bismarck'ı kutlamak için sokakları doldurunca, diğer Arap liderleri haklı olarak kendi pozisyonlarının tehdit altında olduğunu gördüler.

Haziran 1967'de İsrail'e karşı yapılan Altı gün Savaşı, Panarabizmin gözle görülür krizinin bir ilanı oldu. En çok prestij yitirenler önde gelen Panarapçılar olan Kahire ve Şam'dı. Bu nedenle Panarabizm düşüncesi tılsımını yitirdi.

Nasır'ın ölümünden sonra yalnızca Libya'nın lideri Kaddafi, Nasır'dan daha çok Nasırcı olarak onun Panarapçı hırkasını giymeye çalıştı. Ne var ki, Kaddafi, Nasır gibi bir Panarabist kahin rolünü oynayamadı ve yaptığı konuşmalarla diğer başkentlerdeki gençliği kendi hükümetlerine karşı döndüremedi. Tersine, bu genç albayın saçma fikirleri Panarabizmin daha da gözden düşmesine neden oldu.

Ekim 1973 savaşı ve petrol silahı, başlangıçta Arap Dünyası'nın ortak bir politik hedefle yine de birlikte hareket edebileceğini gösterir gibiydi. Oysa petrol silahının iki yüzlü olduğu kısa bir süre içinde ortaya çıktı. Bu silah, zengin devletleri kat kat zenginleştirirken, savaşın yükünü çekenler petrol yoksulu devletlerdi ve bunlar artan enerji maliyetlerini hemen hissedeceklerdi. Savaşın yalnızca zengin devletlerin işine yaradığı duygusu giderek güçlendi ve bu da Araplar arası ilişkilere yansdı.

Mısır başkanı Enver Sedat'ın Eylül 1978'de Camp David'de Panarabizme tümünden sırtını dönme kararı için iki belirleyici faktör olmuştur ve on yıl önce düşünülemez bir politikanın Mısır iç

⁹ Triballi: Balkanlarda bir bölge, bir olasılıkla Kosova vadisi

politikasında popüler olmasını sağlamıştır. Sedat'ın Arap kampını terk etmesini mümkün kılan bir başka faktörde, Mısır'ın Avrupalı ulus anlayışına en yakın düşen Arap devleti olmasıdır.

Mısır milliyetçiliğinin dışındaki başka faktörler de Panarabizmin krizine ve ölümüne neden oldu. Arap Dünyası'nda ekonomik güç, Panarabizme karşı düşmanca bir tutumu olmasa bile ona karşı baştan sona kuşkulu bir devletin, yani Suudi Arabistan'ın elindeydi.

İslamcı Hareketlerin Yeşerdiği Alanlar

1970 ve 1980'li yıllarda İslamcı hareketler daha da güçlendiler. Bunun nedenlerinin başında Batıdan ithal edilen ideolojilerin gözden düşmesi geliyordu. Bu da milliyetçiliğin, kapitalizmin ya da sosyalizmin, İslam Dünyası'nın temel özelliklerine yanıt vermediği biçiminde gerçekleştiriliyordu.

Kültürel özgüvenini yitirmiş birçok kişi doğal bir savunma mekanizması olarak dine sığındı. Tam kıyaslanamazsa da, burada Yahudilikle bir paralellik kurulabilir. Müslüman Dünyası'ndaki büyük gruplar için de dine geri dönüş, aynı şekilde, hızlı ekonomik ve sosyal dönüşümün kaçınılmaz sonucu olarak görülen Batı kültürüne asimile olmamak için bir karşı koyma yoluydu.

Şimdi ortaya çıkan İslamcı grupların önde gelen eylemcileri, büyük ölçüde yeni kentleşmiş ailelerden gelen ve müfredatlarında Batılı konular olan devlet okullarında okumuş entelektüellerdi. Bu nedenle ileri sürülebilir ki fundamentalizm, yalnızca İslam toplumlarının modernizasyonuna karşı bir tepki değil, kendi modernleşmelerinin de bir meyvesiydi. Okullara ve üniversitelere yazılım yüksekliği, genel olarak eğitim düzeyinin düşürülmesi ve üst düzey eğitimlerde ulusal dillerin kullanımının artması genç bir lümpen-entelektüel kesimi yaratmıştı. Bunlar tarıma ya da sanayi işçiliğine geri dönmeyi kabul etmeyecek kadar yeterli eğitim görmüşlerdi ama toplumsal merdivenlerde tırmanacak bilgiden yoksunlardı.

Burada bir kavramı açıklamak yerinde olacak. Fundamentalist kavramı köken olarak Hıristiyan dır ve ABD'deki bazı Protestan hareketleri kasteder. Oysa bu kavram Arapça'da yoktur. Onun yerine usuliyun simgesi kullanılır. Bu çoğul formu usul olan asl-kök-sözcüğünden kaynaklanır. Böylece bir Müslüman fundamentalist, köklere dönen bir kişidir.

Müslümanlar ile kültürel ya da dinsel bağlamda İslam ile herhangi bir ilişkisi olan herkes kastedilir, İslamcılar terimiyle ise Kuran'ın özel bir devlet düzeni olarak yorumlanması ve uygulanması için aktif biçimde çalışanlar kastedilir.

Yükselen İslamcılık, böylece toplumdaki muhalefeti kanalize etmek için camilerden başka kurumsal yolları olmayan sosyal, ekonomik ve politik hoşnutsuzluğun bir ifadesi olmuştu. Buna karşılık teorik bir model yoktu ve İslamcı grupların yazıları, basit bildiriler ve broşürler ya da ünlü yazarlardan yapılan alıntılarla sınırlıydı.

Hem devrimci ve hem de reformist olan İslamcılık kendilerine göre **iki akımdan esinlenmişlerdi.**

1. Bunlardan biri, İslam kadar eskiydi ve Peygamber'in zamanında hüküm sürdüğü söylenen toplum biçimine geri dönüşü talep ediyordu ve bu nedenle de bütün yabancı etkilere, örflerin çöküşüne, İslam yasalarına saygı eksikliğine karşıydı; **Seriat.**
2. İkincisi **modern** olarak tanımlanabilirdi ve çok genel olarak emperyalizme, sömürgeciliğe ve Batı'ya karşı olmayı yansıtıyordu. 1950'lerde kızıl bayrakların arkasında yürüyen aynı kitleler şimdi İslam'ın yeşil sancaklarını sallıyordu. Hedefler aynıydı.

İslamcılığın Başarısızlığı

Arap olmayan İran'daki Şii fundamentalistler, iktidarı ilk kez devrim yoluyla alanlardır. Devrim 1978'de gerçekleştiğinde İran bölgedeki büyük güçlerden biriydi ve dünya petrol ihracatında ikinci sırada geliyordu. Şah Muhammed Rıza Pehlevi, ordu ve gizli polis kurumu "**Savak**" aracılığıyla geniş toplum kesimleri için çok gaddar ve radikal olan hızlı bir modernleştirme süreci uygulamıştı. 1978 sonbaharında ordu da Şah'dan uzaklaşınca, Ayetullah Humeyni'nin zafer dolu dönüşü için yol açılmıştı. Zaferinin temeli, popülerliği ve söylemiyle karşılıklı anlaşmazlıkları olan üç İslamcı grubu birleştirmeyi başarmasıydı.

Marx için proletarya neyse, İran Devrimi'nin lideri Ayetullah Humeyni için de Şii kitleleri o anlama geliyordu. Bununla birlikte Irak ile savaş, Sünni Arap Dünyası'nı Şiiliği Pers milliyetçiliği ile eşanlamda görmeye yöneltti. Arap kitleleri ve hatta Irak'taki Şii çoğunluğu, İran'daki devrime bir toplumsal model olarak karşı tavrı aldılar. Bu şekilde devrim ihracı marjinalleşti ve İran dış politikası Lübnan, Irak ve Afganistan'daki Şii gettolarında tökezledi. Buralardaki Şiiler bile kontrol edilemedi. Örneğin Lübnanlı Şii grupların Suriye'ye sadakati devam etti. Bu nedenle İran Devrimi dünyadaki Sünni

bölgelerde hiçbir zaman tutunamadı. Sonuç, Şiilik ile devrimci İslam arasında daha da güçlü bir özdeşleşme oldu.

İdeolojik rengi ne olursa olsun Müslüman devletler, Cezayir ve Sudan dışında İslam'a yalnızca sembolik konular ve örflerle ilgili uğraşı alanı sağlayan yasal bir boyut vererek İslamcı muhalefeti bastırmayı başardılar. Örneğin birçok devlet İslam yasalarından parçaları Anayasalarına ve Medeni Kanunlarına aktardı. Buna karşılık **Şeriat**, düzenli biçimde yalnızca *Suudi Arabistan, Pakistan ve Sudan'da* uygulanmaktaydı.

Zamanında açık bir strateji ile hüküm süren Komintern'e benzer bir İslam enternasyonalisi yaratmak imkansız görünüyordu. İslam dayanışması boş bir retorik idi. Onun yerini grup ya da devlet çıkarları alıyordu.

Tahran'da sembolik bir politik değeri olan imamların çizgisinin, gerçekten izlendiği ileri sürülüyordu. Ancak İran devletinin ciddi çıkarları İslam'ın temel normlarıyla uyuşmayınca, dinsel politik elit bile ulusal çıkarlara ve bunları koruyacak politik açıdan en uygun yolların kullanılmasına izin veriyordu. Örneğin İran, Ayetullah Araka'nın Aralık 1994'de ölümünden sonra İranlı olmayan birisinin Şiilerin en yüksek dini otoritesi olarak atanmasına karşı çıktı. Irak ve Lübnan'daki Şiiler kendi ulusal çıkarlarını Müslüman halkın-al-umma al-İslamiya çıkarlarından üstün tuttuğu anlamına geldiği için İran'ın bu tutumuna saldırdılar. Bütün devlet adamları gibi Müslüman devlet adamları da tutkulu ideolojik buyruklardan çok, soğuk ulusal çıkar hesapları tarafından yönlendirilmeyi seçtiler.

Kazablanka'dan Alma Ata'ya kadar İslam hareketleri, mevcut devletlerin ulusal ve stratejik çıkarlarıyla biçimlendi ve bunlar bir Müslüman umma kurmaya çalışan mücadele örgütlerinden, bir tür İslam milliyetçiliğinin temsilciliğine doğru gelişim gösterdiler. Bu hareketler, her şeyden önce iç politika sahnesinin aktörleri olarak kabul edilmek istiyorlardı ve bu nedenle uluslar üstü, dinci ideolojiyi terk etmişlerdi.

Milliyetçiliğe geçişin en göze battığı yer Ortadoğu'ydu. Hamas, FKÖ'ye Arafat'ın İslami meşruluğunun yetersizliğinden ötürü değil, Filistin halkının ulusal çıkarlarına ihanet ettiği suçlamasıyla meydan okuyordu.

Müslüman Kardeşler, 1991'deki Körfez Savaşı'nda kendi ulusal çıkarlarının arkasında birleştiler. Kuveyt'teki Kardeşler Amerikan askeri müdahalesini desteklerken, Ürdün'dekiler buna karşı çıktılar. Mısır'daki İslami Cihad gibi radikal gruplar ilk elde Kahire'deki laik rejime karşıydılar. Turistlere yapılan saldırılar Batılı çıkarlara karşı yöneltilmemişti, turizme çok bağımlı olan Mısır ekonomisini ve böylece rejimi de zayıflatmayı amaçlıyordu. Arap Dünyası'nın dışındaki Filipinlerde Ebu Sayyaf gerillası bazı bölgelerin bağımsızlığı için mücadele etmektedir. Çeçenistan ile Kaşmir'deki silahlı İslam da aynı ulusal ve ayrılıkçı hedefleri taşımaktadır.

İran Devrimi Şah'ın devrilmesinden 25 yıl sonra da hala benzersizdir, ama fraksiyon çekişmeleriyle boğuştuğu için Afganistan'ın Talibanları kadar az ölçüde bir İslam toplum modelini temsil etmektedir. Bu nedenle Panislamizm bir politik başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

İslam ekonomisi, zengin Suudi Arabistan için yüksek petrol gelirleri ve Şeriat, buna karşılık Pakistan ve Sudan'daki yoksullar için işsizlik ve Şeriat anlamına gelir.

Yeni Fundamentalizm-İslamcılığın Meşruluk Krizine Bir Tepki Mi?

1980'li yıllar boyunca bütün Müslüman Dünya'dan binlerce gönüllü, komünist Kabil rejimine ve işgalci Sovyet iktidarına karşı savaşta Mücahidin hareketini desteklemek üzere Afganistan'a akın etti. Ahmed Şah Mesud'un birlikleri Nisan 1992'de Kabil'i alıp Sovyet destekli Necibullah rejimini devirdiği zaman, İslam fundamentalizmi en büyük zaferine ve en yüksek noktasına ulaşmıştı ama en azından istekli bir Amerikan desteği sayesinde.

Afganistan'daki Sovyet işgali sürdüğü sürece buna karşı koyan gruplar özgürlük savaşçılarıydı ve bunların komünist rejime karşı yürüttükleri Cihad, Batı Dünyası'nın da kutsal savaşıydı. Hatta Usame bin Ladin de o zamanlar Amerika'dan maddi destek alan bir good guy-İyi oğlan-idi. Perestroyka ve Kızıl Ordu'nun çekilmesiyle birlikte bir gecede her şey değişti. Batılılara göre Ladin ve diğerleri üzerlerine düşeni yapmışlardı ve artık onlara gerek yoktu. Silah siparişleri iptal edildi ve önceki özgürlük savaşçıları fundamentalistlere dönüştüler.

Fundamentalistlerin son yıllarda giderek marjinalleşmesi, El-Kaide'nin acımasız terör stratejisinin ve Dünya Ticaret Merkezi ile Pentagon'a **11 Eylül 2001'de yapılan saldırının bir açıklaması olabilir. Saldırıların ardında iki hedef vardı.**

1. Amerikan topraklarında çok sayıda Amerikalıyı kurban etmek ve,
2. Amerikalıların Taliban yönetimindeki Afganistan'a saldırarak karşılık vermesini sağlayarak, orasını bir zamanlar komünist Rusya imparatorluğunun olduğu gibi, şimdi de kapitalist Amerikan emperyalizminin mezarlığı haline dönüştürmek.

Batı Dünyası'na karşı siyasi ve askeri cihadlarını İran'daki Şiilikten çok, Suudi Arabistan'daki Vehhabiliğe yakın olan İslam'la ilgili çok tutucu bir görüşle birleştirmektedirler. Kadınlarla ilgili görüşleri özellikle tutucudur. Kadınların her türlü kamusal alanda bulunması yasaktır. Bunlar resim, müzik ve her biçimdeki eğlenceye de kesinlikle karşıdırlar. İslamcıların tersine bunların bir ekonomik ya da sosyal gündemi yoktur. İslam'ın saflığının diğer dinler tarafından kirletileceği korkusunu taşıyan fundamentalizmin tutucu Suudi şeklinin mirasçıları olarak tanımlanabilirler.

Londra, yeni fundamentalistlerin Mekke'si olmuştur. Uçakla dünyayı dolaşırlar, internet ve cep telefonu ile haberleşirler ve kendilerini belli bir devletin vatandaşı değil, Müslüman olarak görürler. Bunların çoğu gözle görülür bir şekilde, Usame bin Ladin'in kendisi gibi, Suudi kökenlidir ve protestoları yalnızca Allahsız Batı Dünyası'na karşı değil, en az o kadar Amerikan askeri varlığına izin vererek, kutsal Suudi topraklarını kirleten kendi kral ailesine karşı da yöneltilmiştir.

Irak, Usame bin Ladin'e verilmiş bir armağan ve Pentagon ile Dünya Ticaret Merkezi'ne saldırmakla yaptığı yanlış değerlendirmenin bir telafisi olabilir.

Daha büyük tehdit olan Kuzey Kore'ye saldırılmadı, ama Irak'a saldırıldı. Saddam Hüseyin'in kitle imha silahları iddiasının uydurma bir neden olduğu anlaşılmıştı ve birçok Müslüman için Bağdat'ın işgali, 1967'de Doğu Kudüs'ün kaybedilmesinden sonra en onur kırıcı olaydı. İslam halifelığının 600 yıl boyunca başkenti olması nedeniyle Bağdat'ın büyük bir sembolik değeri vardır.

Batı Dünyası ve İslamcı Hareketler

İslamcılığın ilerlemesini açıklamak üzere iki tez ileri sürülmektedir.

1. Bunlardan "**İslam tezi**" diye adlandırabileceğimiz olanı, İslam'ın Hıristiyanlıktan farklı olarak reforme edilmemiş ve aydınlanma sürecinden geçmemiş; buna karşılık bilgisiz, gelişmemiş ve dönem dönem yalnızca şiddetle karşılık verilebilen şiddet uygulayıcısı, saldırgan bir din olarak kaldığının kabulüne dayanır.
2. "**Küreselleşme tezi**" olan diğeri ise terör ve fanatizmin, insanlığı kazananlar ve kaybedenler olarak ikiye ayıran adaletsiz bir ekonomik dünya düzeninin doğrudan sonucu olduğunu ileri sürer.

İslam'ın tepkici bir yorumlamasından kaynaklanan bu tehlike kuşkusuz hafifsenemez ancak İslam tezi, bir dizi uydurma anlayıştan kaynaklanmaktadır. Akıl yürütmeler, çoğunlukla yerküre üzerinde Filipinlerden Batı Afrika'ya kadar uzanan bir bölgenin bir İslam fanusuyla kaplı olduğundan yola çıkıyor. Bu fanusun altında 1,3 milyar Müslüman kolektif bir kimlikle yaşamaktadır ve bu koca bölgedeki bütün toplumsal sorunların, terörizm dahil, dinsel bir açıklaması vardır.

Filistin sorunu bütün Müslüman cemaatine her gün vurulan bir tokat gibi görülmektedir ve Afganistan'daki savaş da yeni bir aşağılama olmuştur. Tıpkı her şeyden önce Saddam Hüseyin'in anti-Amerikan, Panarapçı, Panislamcı söyleminin boş sözler olduğunu gösteren Irak savaşı gibi.

İslamcı hareketleri ortaya çıkaran belirleyici faktörlerin analizi, bunları önlemek için gerekli stratejinin nasıl biçimlendirileceği tartışmasını da etkiliyor ve bu tartışma da tümüyle farklı iki çizgi izliyor: hesaplaşmacı olan ile yapıcı ("eleştirel diyalog") olan. Bu iki düşünce okulu arasındaki tartışmalar 11 Eylül 2001'den sonra yeni bir hız kazandı.

Hesaplaşmacı olan, İslam tezinden ve Batılı ve İslam temel değerlerinin tümüyle farklı olduğu inancından yola çıkmaktadır. Müslüman toplumlar, temelde demokrasi ve modernizm gibi Batılı merkezi düşüncelerle birleşmesi mümkün olmayan bazı kültürel özellikler taşıdığı için İslamcılık, Batı Dünyası'na karşı bir tehdit oluşturmaktadır.

Yapıcı tutum, İslamcı hareketlerin çekim gücünün sosyal ve ekonomik sorunlardan kaynaklandığı görüşünden yola çıkar. Yoksullardaki derin umutsuzluk, her şeyden önce ilk elde yürürlükteki rejimlere karşı protestonun bir ifadesi olan İslamcı hareketlerin yayılmasını sağlamıştır.

İslamcılığı sosyal ve ekonomik terimler ile açıklayanlar Medeniyetler Çatışması'nı kaçınılmaz olarak görmezler. Gerilimlerin temeli sosyal yapıdır, birkaç tane değiştirilemez kültürel faktör değildir. Bunlar hesaplaşmacı çizginin sözcülerini deterministlik ile suçlarlar.

Cezayir seçimleri, Müslüman Dünya açısından bir biçimde Batı'nın İslam ve demokrasi konusundaki görüşlerinin test edilmesiydi. Batı Dünyası'nın darbeye karşı tepkisinin sessiz bir kabulleniş olduğu denemezse de, en azından pasif olduğu söylenebilirdi. Cezayirli subaylar darbenin amacını açıklamak için çıktıkları turnelerde sıcak karşılandılar. Washington'daki dış işleri bakanlığı Cezayir'deki demokratik sürecin askıya alınmasını esefle karşıladı elbette ama bunun dışında sessiz kaldı. Askerlerin iktidarı almalarından sonra alınan derin nefes Haiti'nin askeri cuntasına, Burma'nın askeri diktatörlüğüne uygulanan yaptırımlar ya da Peru'nun başbakanı Fujimori'ye daha önce aynı yılın Nisan ayında parlamentoyu feshedip anayasayı iptal etmesiyle yöneltilen uluslararası eleştiri karşısında kötü yankılanıyordu.

İnsan hakları ve demokrasi stratejik kaygılarla derecelendirilemez. Demokratik sürece her türlü müdahale karşısında kararlı elini gösteren bir politika, Müslüman devletleri istisna alırsa uzun vadede geçerliliğini yitirir. Bu nedenle Batı Dünyası, Burma'daki askeri yönetime karşı muhalefetin lideri Aung San Suu Kyi'ye Nobel Barış Ödülü'nü verirken, aynı zamanda Cezayir'in generallerini az ya da çok açık kucaklama politikasına devam edemez.

İSLAM VE DEMOKRASİ-İKİ BAĞDAŞAMAZ KAVRAM MI?

Siyasi Sistem Olarak İslam

Kuran'ın birçok bölümünde verilen siyasi mesaj, o kadar genel geçerdir ki, soldan sağa bütün siyasi yelpazedeki ideolojilerle bağdaştırılabilir. Kuran'ın bu özelliği, Şilili general Augusto Pinochet'den artık ölmekte olan çifte inançlı Hıristiyan Marksistler soyuna kadar geniş bir siyasi çeşitlilik gösteren politikacılarca ideolojik temel olarak alınan İncil için de geçerlidir.

Kuran'daki 6000 ayetten yalnızca 200'ü **normatiftir**¹⁰ ve bunlardan yalnızca üç açık sonuç çıkartılabilir:

1. Devlet, bir komite ya da politbüro tarafından değil, bir kişi (Halife ya da emir) tarafından yönetilmelidir. Bu kişi, Papa gibi Tanrı'nın temsilcisi rolüyle değil, Peygamber'in ardılı gibi hareket edecektir.
2. Yürütme ve yasama fonksiyonları, danışma kurumu (Şura) temelinde uygulanacaktır.
3. İslam, devlet dinidir. Bu nedenle devlet başkanı Müslüman olmak zorundadır ve bütün yasalar, anayasal özellik taşıyan Kuran'a uymak zorundadır.

O halde Şeriat toplumsal, siyasi ve ekonomik ilişkiler konusunda çok az sayıda yol gösterici kurallar vermektedir. Bu nedenle, temel kural olan Kuran'da ve Sünnet'lerde sözü edilerek yasaklanmayan bütün eylemler ve kararlar, Şeriat'taki İslam'ın temel prensipleri ve İslam'ın temel değerlerine karşı olmamak kaydıyla geçerlidir. Bu yüzden kendisini İslam olarak tanımlamak isteyen bir devlette toplumsal düzeni biçimlendirecek hareket alanı vardır.

Gerçek bir İslam yönetiminin herhangi bir halife olmaksızın nasıl biçimlendirileceğine ilişkin Müslüman hukukçular ve tarihçiler arasındaki yüzlerce yıllık çekişmeden sonra, İbn Taymiyya (1263-1328) ve İbn Haldun (1332-1406)'un eserlerinde bir çözüm sunuldu. İktidara nasıl geldiğine bakılmaksızın bir hükümet, toplumu Şeriat ile tam uyuşur biçimde yönettiği sürece ve politikasını Şeriat'ın tanınmış yorumcuları ulema ile yakın işbirliği içinde oluşturduğu sürece meşru idi.

Kuran'ın mesajı modern insan için de sınırsız bir geçerlilik taşımaktadır. Burada çok karılık, alkol yasağı, faiz yasağı, boşanma ve miras kararları ve geleneksel cezalar (örneğin hırsızın elini kesmek) gibi kararlar söz konusudur. Buna rağmen Kuran tek kaynak değildir, Sünnet ve Hadis de kural koyucudur.

¹⁰ Kural ve ilkelere dayanan

Tek tanrıya inanmak kaydıyla gayrimüslimler vatandaş olarak hoş görülmektedirler ve hakları korunacaktır. Ancak bunlar hiçbir zaman Müslümanların yöneticileri olamazlar. Şeriatın sonsuza dek geçerli bir yasa olması nedeniyle, yasa koyucu bir kuruma hiçbir gereksinme yoktur. Yani devletin yasa koyucu olarak hiçbir iktidarı yoktur, bunun yerine dinsel yasaların uygulamasını olanaklı kılan yönetsel kararları çıkarma hakkı vardır.

“İslam’da nitelik nicelikten daha önemlidir.” Böyle olunca da parti kurulması düşünülemez. Bir fundamentalist devlette Tanrı’nın ve şeytanınkinden başkaları olamayacağı için, siyasi partilere hiç yer yoktur. Hizbullah sözcüğünün o kadar olağan kullanılmasının nedeni kısaca “Tanrı’nın Partisi” anlamına gelmesindedir.

Bütün yasalar ve kararlar, Şeriat’ın ruhuna uymak zorundadır. Bu nedenle, temel İslami değerleri ve toplum için en iyi olanı desteklemeleri ve her şeyden önce dini ve aileyi korumayı amaçlamaları gerekmektedir. Gelenekçiler gibi, fundamentalistler de demokrasiyi İslam’ın bulduğunu ileri sürmektedirler. Böylesi iddiaların çıkış noktası olarak Kuran’daki Şura ya da “danışma” başlığı altındaki kırk iki ayet gösterilmektedir. Bu bağlamda önemli olan 36-39 no’lu ayetlerde şöyle denilmektedir: “36-Size verilen şeyler, dünya hayatının geçimidir. 37-Onlar büyük günahlardan ve çirkin işlerden kaçınırlar, kızdıkları zaman da onlar affederler. 38-Rablerinin çağrısına gelirler, namazı kılarlar. İşleri, aralarında danışma ile yapılır. 39-Bir zulüm ve saldırıya uğradıkları zaman kendilerini savunurlar.”

Modernistlere göre İslam, kesin bir toplumsal düzen değildir, buna karşılık, modern gerçekliğimize işlenebilecek bir dizi değerler ve ilkeler içermektedir. Böylece çok sayıdaki İslam sosyalizmi biçimleri İslam’ın modern yorumlamasına dayanmaktadır. Modernistlere göre Muhammed ilk devrimciydi.

Ne Kuran ne de gelenek, köleliğin kaldırılmasından söz eder ama buna rağmen günümüz toplumunda köleliğe izin verilemez. Bir dizi başka kararlar da günümüzün insana bakışına karşıdır. Örneğin bugünkü modern ölçüye göre Kuran, kadını ikinci sınıf vatandaş olarak görür. Kuran’a göre kadınlar, erkeklerin yarısı kadar miras hakkına sahiptirler, iki kadının tanıklığı bir erkeğinkine eşdeğerdir, boşanma hakkı sınırlıdır. Oysaki bunlar, Peygamber’in zamanında kadınlar açısından devrimci bir karakterdeydi. Şimdi bu kararlar modern toplumun değerleriyle uyum içinde olmaları için gözden geçirilmelidirler.

1800’lerin sonlarında ortaya çıkan modernist akımlar, Müslüman dünyanın dışında sempatiyle karşılandılar ama kendi dünyalarında yer edinmekte zorluk çektiler. Modernistler, fundamentalistlerin yaptığı gibi bütünselliği olan bir sistem sunamadılar ve bu nedenle önerdikleri politikanın yalnızca laikliği ve genel çözülmeyi gizleyen bir örtü olduğu suçlamalarına karşı kendilerini korumakta zorlandılar. Modernistlerin özellikle Nasır ve Tunus’un önceki başkanı Habib Burgiba gibi laik eğilimli liderleri cezbettiği düşünülürse, bu suçlamaların bir dereceye kadar haklılık kazandığı söylenebilir.

Laiklerin modernistlerle ortak yanı, yasama yetkisinin halka ve onun temsilcilerine ait olduğunu kabul etmeleridir.

Din bir toplum düzeni olamaz. Bu noktada laikler, Bakara Suresi’nin 256-257. ayetlerinden destek bulmaktadırlar: “256-Dinde zorlama yoktur. 257-Allah, inananların dostudur.” Yani dine bakış Batı’dakine yakındır. Laiklere göre bütün insanlar dinsel eğilimlerine bakılmaksızın eşittirler.

Türkiye’nin laik bir İslam ülkesine tipik bir örnek olduğu söylenebilir. Modern Türkiye’nin kurucusu Kemal Atatürk, 1920’lerde gerçekleştirdiği devrim ile İslam hukuk ve toplum düzenini işlemez hale getirip, onun yerine Batılı anlamda laik yasalar ihdas etti. Bu politika güçlü bir direnişle karşılaştı ve bugün bile tartışılmaktadır. 1980 askeri darbesi en azından bir İslam toplumuna geri dönüşü isteyen gruplara karşı da yapılmıştı ve bugün Türkiye’deki laik Kemalist çevrelerde, yönetimdeki AK Partinin temel siyasi hedeflerine, hükümetin AB üyeliği kriterlerini yerine getirmek için başlattığı reform programlarına rağmen, kuşkuyla bakılmaktadır.

Buna karşılık laiklik, Arap dünyasında daha güçlü bir direnişle karşılaşmıştır. Bu türden laikliğe karşı geniş çaplı direnişin somut bir örneği, Suriye’de Hafız Esad’ın, hazırladığı yeni anayasa taslağında devlet başkanının Müslüman olması zorunluluğu açıkça ifade edilmediği için, 1973’de çıkan ayaklanmalardan sonra geri almak zorunda kaldığı adımlardır. Suriye’deki rejimden daha çok, Bağdat’taki Baas yönetimi, laikliğin önde gelen temsilcisi olarak görünmüştür.

Gerçek İslami politik sistemin göstergesi, onun özel bir siyasi modele değil Şeriat'a dayalı olmasıdır. Geçerli olan, ille de devletin nasıl örgütlendiği değil, devletin hedefleri ve dayandığı ilkelerdir. Bu ilkeler Kuran'da ve Sünnet'te bulunmaktadır.

Sınırsız ve örgütlenmiş düşünce özgürlüğüne, günümüzün Müslüman reformizmi tartışmalarında bile isteksizce bakılır. Sınır kesin ve açıktır. İslam'ın düşmanları, ikiyüzlü, ateist ve kuşkucu olanlar hoş görülemez.

Günümüzde İslam ve Demokrasi

Arap dünyasında demokrasinin olmaması, genellikle yalnızca İslam'ın değil, Arap siyasi kültürünün de temelde bir anti-demokratik olgu olmasına bağlanır. Buna göre, Müslüman Dünya da Rusya gibi Reformasyon, Aydınlanma ve Fransız Devrimi çağından geçmemiştir. Yani bunlar, Modern Avrupa Projesi'nin ve Avrupalı dünya görüşünün temelini oluşturan tarihsel olayları yaşamamışlardır.

Platon ve Aristo'nun etkisini taşıyan ve aynı zamanda bunların eserlerinin Arapça'ya çevrilerek Batı Dünyası'na iletildiği bu dönem, 800'lerin başından 1100'lerin sonuna kadar yaklaşık 400 yıl sürdü. Dinsel Ortodoksluk, böylece daha o zamanlarda rasyonalizm karşısında zafer kazanmıştır ve bugün de hala İslam Dünyası'nın büyük bir bölümüne yansımaktadır.

Türkiye ve Senegal dışında hiçbir İslam ülkesi uzun süreli demokratik bir sisteme sahip olmamıştır. Türk demokrasi deneyi de, askeri darbelerle kesintiye uğraması ve Kürt sorununda zorlanması nedeniyle, parlak bir başarı göstermemiştir. Pakistan'da zaman zaman seçimlerle kesilen bürokratik ve askeri bir yönetim vardır. Uzun bir dönem boyunca demokratik sisteme sahip tek Arap devleti Lübnan olmuştur. Ancak bu da çeşitli oligarşiler arasındaki anlaşmaya dayanmıştır ve ayrıca ülke nüfusunun neredeyse yarısı Hıristiyan'dır. Nüfus çoğunluğunu Müslümanlar oluşturunca ve siyasi sistem artık inanç haritasına yanıt vermeyince buradaki sistem çökmüştür. Yani, demokratik sistemin Ortadoğu ve Kuzey Afrika gibi Avrupa'ya yakın bölgelerde, bir süre için daha şansı olmadığı görünüyor.

Mısır, Ürdün, Yemen ve Kuveyt'te kökleri Müslüman Kardeşlere dayanan İslam partileri, parlamenter yolu seçmişlerdir ve bunların siyasi yaşama katılmasına ve hükümetin politikasını açıkça eleştirmesine izin verilmiştir. Mısır ve Lübnan'daki İslam partileri, önceleri düşünülemez bir şey olan, başka dinlerden partilerle koalisyon bile kurmuşlardır. İslam örgütleri kendi gazetelerini çıkarmaya, finans kurumları ve okullar kurmaya başlamışlardır. Bunların üniversitelerde, sendikal kuruluşlarda ve kadın örgütlenmelerinde ağırlıkları göze batacak kadar artmıştır.

Hiçbir Arap devletinde seçimler bir hükümetin başka ideolojiye sahip diğer bir hükümetle değiştirilmesine yol açmamıştır. Cezayir'de fundamentalist muhalefet gerçekten kazandı ama zaferi anında elinden çalındı. Bu demokrasi deneylerinin ardındaki amaç, yerleşik rejimlerin, siyasi içerikli toplumsal protestoları yönlendirerek ve tutucu İslam politikacılarının fundamentalistlerle işbirliği yamalarını engelleyerek, iktidarlarını sağlamlaştırmaktır. Bu şekilde politikanın radikalleşmesinden kaçınılacaktır.

Bu nedenle bugün İslamcı bir yönetimin alternatifleri, tutucu monarşiler ya da demokrasiyle ilişkisi olmayan askeri rejimler, **Panarap** ya da *İslamcı retorik* kılığında diktatörlükler ya da gerçekte demokrasi makyajlı ve tek parti sistemli biçimsel demokrasilerdir. Demokratik gelişmenin önündeki engellerden biri, Endonezya'dan Fas'a kadar Müslüman dünyada basın ve ifade özgürlüğünün çok sınırlı olmasıdır.

Artık önde gelen İslam eylemcileri geleneksel hukukçular ve teologlar değil, gazeteciler, mühendisler, avukatlar ve öğretmenlerdir. Bu yüzden sosyal ve ekonomik yaşamdaki gelişme, Kuran'la uyumluluğu hala gözetiliyor olsa bile, artık bu kutsal metinlerle değil, fonksiyonel ölçütlerle belirlendiği için bir tür laikleşme söz konusudur.

Bugün İslam yasasına üç ayrı bakış olduğu söylenebilir:

1. Liberal Şeriat,
2. Konuşulmayan Şeriat ve,
3. Yorumlanan Şeriat.

Liberal yorumcular, Kuran'daki kutsal vahiylerin ve törelerin Müslümanları liberal bir yaşam sürdürmeye özendirdiğini ileri sürerler. Bu noktada başlıca 109. surenin 6. ayetine: "*Sizin dininiz size, benim dinim banadır*"

Konuşulmayan Şeriat'ın temsilcileri, farklıların birlikteliğinin Şeriat'ta bulunmadığına ama bunun mubah olduğuna işaret ederler. Şeriat, tanrısal vahiyin bazı noktalarda tamamlanmamış ya da yanlış olduğundan ötürü sessiz değildir; ne var ki, bazı sorunları çözmeleri için insanların kendisine bırakmıştır.

Bu durumda liberal Şeriat'ın, demokratik bir sistemi öngördüğü ve konuşulmayan Şeriat'ın da bu sisteme izin verdiği söylenebilir.

Yorumlayan Seriat ise, dini tanrısal, ama yorumun dünyasal olduğunu ve insanların kendisine bırakıldığını ileri sürer. Yani metinler sonsuza kadar ayakta duramazlar, tarihsel bağlantılarına yerleştirilip yorumlanmak zorundadırlar.

İran: İlk Post-İslamcı Devlet mi?

Halk, siyasi-dinsel baskı, birçok dini liderin bulaştığı hem moral hem de maddi yolsuzluklar ve bu kişilerin ekonomiyi yönetmedeki beceriksizliği gibi bir dizi nedenlerden dolayı, giderek dini liderlere karşı cephe almaktadır. Şii inancı, İran'daki iki büyük halk olan Persler ve Azeriler arasında birleştirici bir araç olarak kalsa bile, mollokrasi ve onun geleneksel sade yaşama abartıları karşısında, devrim coşkusu giderek zayıflamıştır. Sıradan insanlar, zamanla Şah Dönemi'ndeki gibi ama bu kez tersine çevrilmiş biçimde, ikili bir yaşam sürdürmeye alışmışlardır. Devrimden önce namaz genellikle evde kılınır ve sonra dışarıda eğlenilirdi. Şimdi evlerin dört duvarları arasında eğlenilirken, namaz camilerde kılınmaktadır.

En çalışkan, en popüler ve en tartışmalı reformist, filozof Abdül Kerim Soroş'tur ve düşünceleri, öğrencilerden daha öteye, akademik çevrelerin de dışına uzanmıştır. Başlangıçta İran Devrimi'nin ateşli bir taraftarı ve çok sayıda önemli profesörün inanç eksikliği nedeniyle işine son verilmesiyle sonuçlanan üniversitenin yeniden yapılandırılması çalışmalarında etkin iken, daha 1980'lerin ortalarında İran Devrimi'nin daha adil bir topluma giden yolu göstermediğini anladı. Soroş, her şeyden önce geçen yüz yılda İslam'ın ideoloji nesnesi yapılmasına yüklenmektedir. Siyasallaşmış İslam'ı, bir tiran gibi halkın siyasi, sosyal ve moral yaşamını kavrayan, dünyayı bir savaş alanı ve dini de bir silah gibi gösteren basitleştirilmiş bir şemayla anlatan bir düşünce hareketi olarak adlandırır. Ona göre dinde yapılmış ve yapılmakta olan yeniden yorumlama olanağı ve zorunluluğu şimdiki gibi inkar edilince, yalnızca çok yönlülük değil, derinlik ve iç bağlantılar da kaybolur. Soroş, demokrasi tartışmasını İslam'ı reforme etmek için daha büyük bir projenin bir parçası olarak görmektedir. Bir bilim dalında, çok önemli bir keşif olursa *"bu dalga yayılacaktır ve bütün bilim denizini harekete geçirecektir. Eğer doğa bilimlerinin evren hakkındaki kavrayışı artarsa, bu da daha gerçek bir teolojik bilgiyi sağlayacaktır."*

Müslüman Dünya'da, İslam'ın modern yorumunu öngören entelektüellerin, sayısı artsa da, ortak bir gündemle bir baskı grubu oluşturmuyorlar. Bunlar, ne hükümetlerden ne gelenekçi ne de radikal gruplardan destek alıyorlar. Gelenekçiler onları batılılaşmış saymakta, radikaller kuşkuyla bakmakta ve otoriter rejimler de tehlikeli olarak görmektedirler.

Batı dünyasındaki demokratik sistemler, yüzyıllık süreçlerin ürünüyken, Müslüman dünyadaki siyasi sistem, ilk önce Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte Osmanlı İmparatorluğu yıkılınca, sonra da eski manda devletleri bir biri ardından bağımsızlığa kavuşunca, bir dizi keskin rota değişikliklerinden geçmiştir.

Bununla birlikte hızlı teknolojik gelişme Müslümanlık da dahil bütün kültürleri etkileyecektir. Müslümanlar birbirlerini etkileyecekler ve diğer kültürlerden daha önce görülmemiş derecede esinleneceklerdir.

İslam kültürü, bugün demokrasi için bir engel oluştursa bile, aynı zamanda, kültürlerin egemen inanç anlayışları gibi sürekli değişim içinde olduğunu unutmamalıyız. Birçok kültürel unsur değişmeden kalır, diğerleri bir ya da iki kuşak boyunca değişirler.

Demokrasi hakkındaki İslam tartışmalarının nereye varacağını şimdiden söylemek çok erken. Bununla birlikte toplumsal koşullar ve sınıf yapıları nasıl değişiyorsa, Müslüman politika gelenekleri ve kurumlarının da aynı biçimde bir gelişim içinde bulunduğu da açıktır.

İslam'ın geçmişte demokrasiyle bağdaşmadığı gerçeği, bu yüzden çoğulcu bir siyasi sistemin gelecekte de mümkün olmayacağı anlamına gelmez. Yine de böyle bir sisteme giden yolun laik ve ekonomik ve sosyal gelişmeye dayalı olacağı açıktır. Bu nedenle biraz keskinleştirerek söylemek gerekirse, Müslüman dünya Mekke ile makineleşme arasında bir seçim yapmakla karşı karşıyadır.

FİLİSTİN UĞRUNA SAVAŞTA SİYASET VE TEOPOLİTİK

Siyonizm'in Laik Kökleri

Rus doktor Leon Pinsker 1870 ve 1880'li yıllardaki Rus pogromları yüzünden Siyonist oldu. Aynı tarihlerde halkının diniyle pek ilgilenmeyen Avusturyalı gazeteci ve laik bir Yahudi olan Theodor Herzl, viyana gazetesi Neue Freie Presse adına izlediği Dreyfus Olayı'ndan çok etkilenmişti. Gazetenin

yayınlarında Siyonizm, her şeyden önce antisemitizme karşı bir savunma eylemi olarak görülmekteydi. Pinsker, her türden Siyonizm ile Filistin'i birleştirme çabasından kararlı bir şekilde uzak durdu ve bunun yerine daha çok Kuzey Amerika ya da Asya Türkiye'sinde bir yer düşündü.

Herzl'in aklında daha çok Arjantin ya da Filistin vardı. Filistin öncelikli gibiydi: "*Bizim unutulmaz tarihi evimiz...Yalnızca ismi bile bütün halkımızı güçle kavrayan bir toplayıcı çığlık olacaktı.*" Herzl, bu müstakbel Yahudi devletini Ortadoğu'nun İsviçre'si gibi görüyordu: Ordusu olmayan tarafsız bir devlet, Alman edebiyatı, İtalyan operası ve Fransız kültürünün yan yana çiçeklendiği çok kültürlü özgür bir toplum.

Herzl, başlıca Türk, İngiliz, Rus ve İtalyan devlet adamı ve politikacılarıyla bir Yahudi devleti kurulması için yer verilmesi konusunda kapsamlı ama sonuç vermeyen görüşmeler yaptı. –Filistin ya da Osmanlıların Batı Asya bölgelerinden biri, Kıbrıs, Uganda ya da Kenya gibi-. Bu aşamada birçok Yahudi, başkasının toprağını alma konusunda siyonizme karşı kayıtsız ve genel olarak da eleştirel bir tutum takındı.

Doğu Avrupa'daki siyasi bilinçli Yahudiler büyük ölçüde devrimci hareketlere giriyorlar ve siyonizmi, eskimiş bir din ve bilimsel sosyalizm karşısında mistisizme dayalı çarpık bir milliyetçi ideoloji olarak görüyorlardı. Ancak bütün eğilimler içinde bir Siyonist azınlık bulunuyordu. Örneğin, Ortodoks Yahudiler arasında siyonizmin Yahudilikle bağlaşırlığını vurgulayan Mizrachi adlı bir örgüt kuruldu. Siyonist kongrelerindeki tartışmalarda Filistin'in dışında bir ülkede devlet kurulmasına karşı artan bir isteksizlik de ortaya çıktı.

1880 ve 1914 yılları arasında Filistin'e göçen 60.000 Yahudinin çoğunluğu Rusya, Polonya, Galiçya ve Romanya'daki pogromlardan darbe yiyen kişilerdi. Bunlar ateist olmalarına rağmen, kendilerine miras kalan dinsel renkli bir kültürel geleneği de beraberlerinde getirmişlerdi. Onlara göre Kutsal Kitap bir ulusal tarih kitabı, İbrani şiir antolojisi ve Yahudi felsefesi ve Yahudi yasalarının bir el kitabıydı.

Yahudi göçüne karşı artan Arap direnişi, bu göçün tarihsel bir haklılık kazanmaya başlamasına yol açtı. Daha 1917'de, yani Golda Meir benzer şeyleri söylemeden yarım yüz yıl önce, David Ben-Gurion, Filistin'in tarihsel ve moral anlamda hahsız bir ülke olduğunu ilan ediyordu.

Yahudiler ulus olarak 2000 yıl öncesinde "*insanlık için öncülük misyonuna sahip olduklarına inanırlardı, İsrail'in peygamberleri tarafından vaaz edilen bir misyonu bu*" Ben-Gurion başka bağlamlarda Kutsal Kitap için şöyle diyordu: "*Filistin'in üç bin beş yüz yıllık bir soyağacı ile Yahudi halkına ait olduğunu gösteren kutsal bir tapudur ve Filistinlilik hakkı, Yahudi ya da Arap olsun, diğer ülkelerde olduğu gibi orada oturanların değildir. Belirleyici olan, toprağı alınan Yahudiliğın geriye dönme hakkıdır.*" Bu düşünceler, İsrail devletinin ideolojisini ifade eden en yetkin anlatım olan bağımsızlık bildirgesine bu düşünceler yansımaktadır.

1919'daki Versailles Konferansı'nda Dünya Siyonist örgütü'nün (WZO) hazırladığı bir memorandum sunuldu. Burada, Yahudi devletinin Batı Şeria'yı ve Lübnan'daki Litani Irmağı'nın güneyini de kapsayacağı söyleniyordu. Bu toprak hedefi 1942'deki Baltimore denen konferansta da yineleni ama 1946'daki konferansta şiddetli tartışmaların kaynağı oldu.

Ben-Gurion 14 Mayıs 1948'de günlüğünde şöyle yazıyordu: "*Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ne bakın. Ülke sınırları hakkında hiçbir şey denilmiyor. Devletimiz için sınırlar ilan etmek zorunda değiliz.*"

1956'daki Sina Savaşı öncesinde Moşe Dayan, İsrail ordusunun görevinin, bir Yahudi imparatorluğunun kurulması son hedef olmak üzere, savaşı olduğunu söyledi. Öte yandan 1967 Haziran Savaşı, beraberinde bir tür dinsel rönesansı da getirdi. Ataların mezarlarının olduğu el-Halil, Jeriko ve dahası Ağlama Duvarı'nın bulunduğu Doğu Kudüs'ün ele geçirilmesiyle, her şeyden önce Yahudi gençliği için, Kutsal Kitap'ta anlatılanlar ve erken dönem Yahudi tarihi yeniden yaşar hale geldi.

1968 Yazında Moşe Dayan, Golan'daki bir kibbutzda yaptığı konuşmada aynı temaya yeniden döndü: "*Yirmi yıl önce 600.000 kişi idik, şimdi ise neredeyse üç milyonuz. Hiçbir Yahudi bunun yeterli olacağını söyleyemez, kimse yolun sonuna yaklaştığımızı söylemiyor. Aynı şey toprak için de böyle. Bu süreci başlatmadığımız için benim kuşağıma karşı hiçbir şikayet yok ama eğer siz 'buraya kadar yeter, daha ileriye gitmeyiz' derseniz, size karşı şikayetler yöneltilecektir. Durmamak bir görevdir.*"

Menahem Begin 1977 sonbaharında başbakan olunca, uluslararası birliğin İsrail politikasına Kutsal Kitap'a bağlı bir anlayış göstermesini talep etti.

Arapların atası sayılan İsmail, Abram'ın seksen altı yaşındayken edindiği ilk oğludur ve bu çocuğı ona karısı Sara'nın Mısırlı kölesi Hacer doğurmuştur. Tanrı, Abram 99 yaşındayken onunla bir birlik

oluşturup, ona 90 yaşındaki karısı Sara'nın bir oğlan çocuğu vereceğini ve böylece onları kutsayacağını söyleyince Abram Tanrı'ya şöyle dedi: "18-Ve İbrahim Tanrı'ya dedi: Keşke İsmail senin önünde yaşayabilse! 19-Ve Tanrı dedi: Gerçek senin karın Sara sana bir oğul doğuracak; ve sen onun adını İshak koyacaksın; ve onunla ve ondan sonra zürriyetiyle ahdimi ebedi ahit olarak sabit kılacağım. Sara İshak'ın doğumundan sonra İsmail ile annesi Hacer'i kovmak isteyince "11-Ve oğlundan dolayı bu şey İbrahim'in gözüne çok kötü göründü. 12-Ve Tanrı İbrahim'e dedi: Çocuktan dolayı ve cariyenden dolayı gözünde kötü olmasın; Saranın sana söylediği her şeyde onun sözünü dinle; çünkü senin zürriyetin İshak'ta çağırılacaktır."

Bu bağlamda, Arap geleneğine göre Hacer ile İsmail'in, Sara tarafından kovulduktan sonra Mekke'nin şimdi bulunduğu yere geldikleri ve oraya yerleştikleri anımsanabilir. İbrahim ve İsmail, burada bugün de İslam'ın en kutsal yeri olan tapınağı, yani Kabe'yi kurdular. Tanrı'nın, Abram'ı sınamak için oğlunu kurban etmesini emrettiği öykünün (I. Musa Kitabı 22) bir bölüm Arap versiyonunda bu oğul artık İshak değil, İsmail'dir. Sara'nın ölümünden sonra İbrahim kendine bir karı daha aldı: Ketura. Ondan altı tane oğlu oldu ve onları doğuya, ta en doğuya gönderdi.

Kutsal Kitap kaynaklarına göre Yahudilerden başka halklar da Abram'ın soyundan geldiklerini ileri sürebilirler. Abram, Musa Kitaplarının yabancı kadınlarla evliliği yasaklamasına rağmen daha sonraki peygamberlerce de yinelenildiği üzere, kendine yabancı kadın alan tek kişi değildi. Örneğin Yusuf, Mısırlı papaz Poti Fera'nın kızı Aserat ile evlendi. Musa da bir Midianitis rahibin kızı olan Sippora ile evlendi.

Dahası, Davud, Hititli Uria'nın karısı Batseba ile evlilik birliğine karşı suç işledi ve onu karı olarak kendine aldı. Bu evlilikten kral Salomo doğdu. Yani Hititli anneden. Yahudi devleti kurmayı meşrulaştırmak için sık sık krallıklarına dayanılan Davud ve Salomo, bugün İsrail'de doğsalardı Yahudi olarak kabul edilmeyeceklerdi. Bir kişinin etnik Yahudi kabul edilebilmesi ve buna bağlı olarak da İsrail'de kendiliğinden yerleşme hakkı alabilmesi ve İsrail vatandaşı sayılması için Law of Return ve Yahudi Milliyet Yasası gereğince, bu kişinin anasının Yahudi olması gerekir. Bu, ne Davud'un ne de Salomo'nun yerine getirebileceği bir koşuldur.

Eğer İsrail'in Yahudi tanımlaması Nürnberg Yasaları'ndakilerle kıyaslanırsa, bunlarda annenin kayıtsız şartsız Yahudi olacağı koşulunun bulunmadığı görülebilir. Bu yasalara göre üç Yahudi Grosseltern'i olan herkes Yahudi kabul ediliyordu ama iki Yahudi **Grosseltern**'i¹¹ olanlar da, yasa Eylül 1935'de ilan edildiğinde Yahudiliğe dinsel bağlantılı olarak kabul ediliyorlardı ya da daha sonra katılıyorlardı.

Hiçbir İsraili politikacı, asla ülkenin sınırlarının kesin bir tanımlamasını resmi olarak yapmamıştır. Ancak Ben-Gurion siyonizmin iç sorunları bağlamında sıkça erez Yisrael'in beş bölümden oluştuğunu ileri sürmüştür: Güney Lübnan (Ben-Gurion'un dilinde Batı İsrail'in kuzey bölümü), Güney Suriye, Transüdü (günümüzün Ürdün'ü), Filistin (Batı İsrail'deki mandat bölge) ve Sina. Ben-Gurion, Suriye sınırını Humus boyunca giden ve Şam'ın 200 km kuzeyinden geçen meridyene göre çizmiştir. Çünkü Kutsal Kitap'taki Hama'nın orada olduğunu düşünmüştür. Bu konuda diğer siyonistler başka görüşe sahiptirler. Bir kısmı Hama'yı Şam'ın 350 km kuzeyindeki Halep'in yanına yerleştirirler, diğerleri de Türkiye'ye. Ben-Gurion, Sina için de Ertz Yisrael'in bir bölümü olarak söz etti.

Josefus'a göre Kudüs'ü Kenanlılar kurdu: "ancak kenti ilk kuran Kenanlı güçlü bir adamdı ve bizim dilimizle Melkicedek-adil kral-diye adlandırılıyordu, çünkü öyleydi. Tanrı'nın ilk rahibi idi ve orada önce bir tapınak kurdu ve daha önce Salem denen kentin adını Jerusalem koydu."

Amerikalı Yahudi gazeteci F. Stone, birçok makalesinden birinde Kutsal Kitap'ı şöyle karakterize eder: "Bildiğim kadarıyla Kutsal Kitap'ta, İbranilerin kenti aldıkları zaman katlettikleri Kenanlılar hakkında tek bir acıma sözcüğü bile yoktur."

İsraililer tarafından sürekli tekrarlanan ve Arap politikacılarından alıntı olduğu iddia edilen Yahudileri denize dökmek gibi ifadelerin sayısız karşılığı Kutsal Kitap'ta vardır. Begin'in örgütü Irgun Zvai Leumi'ye bağlı bir birlikçe yapılan 1948 Deir Yasin katliamında yaklaşık 250 kadar silahsız erkek, kadın ve çocuğun öldürülmesine ve sağ kalanların sürülmesine ilişkin olarak Begin'in, Kutsal Kitap'taki buyrukları izlediği söylenebilir.

Begin'in Mısır devlet başkanı Sedat ile birlikte Nobel Barış Ödülü'nü almasını sağlayan Eylül 1978 tarihli Camp David Anlaşması, İsrail'in büyük bir tavizi gibi görüldü ama bu İsrail başbakanının hiçbir

¹¹ Anneanne, dede, babaanne.

şekilde Kutsal Kitap ile temellendirilmiş toprak haklarından vazgeçtiği anlamına gelmiyordu ve Güvenlik Konseyi'nin İsrail'in 1967 Haziran Savaşı'nda işgal ettiği yerlerden geri çekilmesini şart koşan 242 no'lu kararını yerine getirmeye hazırdı.

Begin, Camp David Anlaşması'nın bir kısmını oluşturan bir yazışmada ABD başkanı Carter'ı bilgilendirdi: Anlaşma metnindeki Filistinliler ve Filistin Halkı sözcükleri, İsrail tarafınca Filistinli Araplar olarak yorumlanmaktadır. Bunu izleyen paragrafta Batı Şeria terimi, İsrail hükümeti tarafından Yahuda ve Samiriye kentleri olarak yorumlanmaktadır. Bir başka deyişle, anlaşmada Filistinlilerden söz edilince, İsrail'in anlayışına göre Yahudi halkının tarihsel yurdunun bir kısmını oluşturan bölgelerde oturan Arap nüfusu kastediliyordu. Camp David'de Doğu Kudüs'ün geleceğine hiç değinilmedi. Begin'e göre Yahuda ve Samiriye formülasyonu, Carter'ın tanımladığı gibi Doğu Kudüs'ün Batı Şeria'nın bir bölümünü oluşturmadığına ilişkin bir kabullenmeydi. Begin'e göre 242 no'lu kararın kabulü 1967 yılı sınırlarına geri çekilme konusunda hiçbir vaadi içermiyordu ve anlaşmada Yahudi yerleşimlerinin gelecekteki statüsü hakkında da hiçbir şey söylenmemişti. Buna karşılık Begin mevcut yerleşimlerden beş yıllık bir dönem için daha onay aldı.

Ev yıkma, sürgüne gönderme, Filistin topraklarına el koyma ve antisemitizm bahanesiyle komşu ülke Lübnan'ı günlük rutin görevler adıyla bombalama gibi eylemlerini, kendilerine yöneltilen eleştirilerle aynı düzeyde gösterme taktiği uzun süre başarılı da oldu. İsrail'in bu türden önlemlerine karşı Batı Dünyası'nın tepkileri, uysallıktan öteye gitmiyordu ve ancak parlamentoda sorulması, dış politika bildirimleri yayınlama gibi kaçınılması mümkün olmayan durumlarda ve o da sıklıkla özür dilencesine-dostlar olarak rica ettik-gösteriliyordu. Böylesi tepkiler de Kudüs'te hiçbir şekilde ciddiye alınmıyordu.

İsrail politikası karşısındaki tutumun uzun süre böyle ılımlı olmasının en önde gelen açıklaması, siyonizmin ve buna bağlı İsrail politikasının bizim için önemli olan bir dizi ideolojik ve moral değerlerle örtüştüğü düşüncesi idi. Siyonizmin önceleri, bütün toplum katmanlarından gelen ve siyasi görüşleri farklı olan Yahudilere hitap etmesi gibi, İsrail devleti de, ateistlerden Hıristiyanlara kadar, Batı Dünyası'ndaki bütün siyasi yelpazede bir çekim gücüne sahipti.

Kurulan Yahudi devletinin, Avrupa'da Yahudilere karşı yüz yıllar boyunca yapılmış ve trajik Nazi katliamıyla zirvesine çıkan haksızlıkları giderdiği konusunda güçlü bir duygu vardı ve hala da vardır. İşin tuhafı, bizlerin İsrail'deki Arap nüfustan, işgal edilen yerler ve diasporadaki Filistinlilerden, bu tarihsel kötülüklerle hiçbir ilgisi olmadığı halde, bu gerekçelere aynı anlayışı göstermesini beklememizdi. Eğer bu Yahudi devletinin kurulması, **Herbert Tingsten**'in¹² söylediği gibi, “çekilen bir acının hakkı olarak gerekçelendirilecekse, Filistinlilerin gözünde bu devletin Bayern'de ya da Litvanya'da kurulması gerekirdi. Bir Filistinli açısından Avrupalının günahlarının kefareti için evinden ve yurdundan koparılıp atılmasının ne kadar kavranılamaz bir şey olduğunu uzun süre anlayamadık.”

Ariel Şaron da Ekim 1973 Savaşı'ndan hemen önce şunu vurguluyordu: “İsrail şimdi bir süper güçtür. Avrupa'daki bütün ordular bizimkinden daha güçsüzdür. Biz bir hafta içinde Kartum'dan Bağdat'a ve Cezayir'e kadar olan bir bölgeyi ele geçirebiliriz.” Böylesi ifadeler, önceden de denildiği gibi, her ne kadar kendi sınırlarını hiçbir zaman tanımlamamış olsa da, barış içinde yaşamaktan başka hiçbir isteği olmayan o küçük Yahudi devlete karşı, Arap dünyasını bloklaşmış ve alabildiğine silahlanmış gösteren resmi değiştirmede. Bu resim, ta Haçlı Seferleri'nden bu yana biz Batılıların İslam ve Arap Dünyası'na karşı taşıdığı bütün önyargılarla pekişmiştir.

Siyonizm ve İsrail'in Batılı kamuoyundaki güçlü konumu hangi sonuçları yaratmıştır? Bunlardan önemli bir tanesi, karar verici durumdaki Arap politikacıları korkutup şaşkına çevirmesidir.

İsrail, başlangıçta Arap Dünyası'nın geniş kesimlerince uluslararası komünizmin bir eseri olarak görülürken, diğer kesimlerce de Yahudi dünya egemenliği planının yalnızca bir parçası olduğu, gerçekten ciddi bir biçimde ileri sürülüyordu.

Batı Şeria ve Gazze'nin işgali, şimdi Kudüs'ün yardımcı belediye başkanı Benvenisti'nin 25 yıl önce uyardığı sonuçları yaratmıştır: “On iki yıllık işgalin İsrail toplumsal moraline verdiği zararlar, önümüzdeki yıllarda bu işgal edilmiş bölgelerdeki protestoların, onlara yapılan baskının ve şiddete karşı şiddetin yoğunlaşmasıyla ve durumun, etkin bir bastırma ile yatıştırılsa bile genel bir ayaklanma ile daha da kötüleşmesiyle yaratacağı zararlar karşısında bir hiç kalacaktır. Askeri yönetim ve savunma eliti, ilhak politikasının fiyatını binlerce İsraili askerin karıştığı vahşi bir çatışmayla ödeyecektir.”

¹² İsveçli ünlü gazeteci ve tartışmacı

Siyonistlerin, Yahudilerin normal bir ulusal yaşam sürebilecekleri bir devlet düşü, dinsel gerekçeli yerleşim ve yayılma politikasının bir sonucu olarak parçalanıp gitmiştir. İsrail, şimdi kendi varlığını sürdürebilmenin garantisi olarak, korkutma amaçlı bir askeri üstünlüğü sürekli bir biçimde gösterme zorunluluğunu hissetmektedir. İsrail, ne uyum sağlamak istenen ne de uyum sağlanabilen bir dünya içinde adeta kuşatılmış bir kale haline gelmiştir. Sonuç, ABD'ye giderek artan bağımlılık ve demokratik bir örnek toplum olması istenen bir devletin sürekli askerileşmesi olmuştur.

TANRI ADINA SAVAŞ VE TERÖR

Cihad - Haklı Bir Kutsal Savaş mı?

İslam'ın Tanrı'sı her zaman bağışlayandır ve merhametlidir. Kuran'ın 114 Suresi'nden biri dışında hepsi şu şekilde başlar: *Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla*. İslam sözcüğü barış anlamına gelen salam ile aynı kökten türetilir ve kendi tanımlamasıyla barışın dinidir.

Tanrı'nın yolunu izlemek için gösterilen her gayret bir cihattır. Bunun hiç de savaşçı davranışlarla ilgisi olma zorunluluğu yoktur. O türden davranışlar için Arapça'da başka sözcükler vardır: harb-savaş ya da gital-ölene kadar çarpışma, kifah-silahlı mücadele, mukatala-savaşlı anlaşmazlık, sıra'a-çatışma ve ma'araka-çarpışma.

Muhammed 622'de Mekke'yi terk edip Medine'ye göçe zorlanınca, kendi grubunun yaşayabilmesini garanti altına almak için saldırmak zorunda kaldı. Bu Arapça'da ghazw (gazve=savaş) olarak tanımlanmıştı.

İslam, ticaret yollarıyla ve silah kullanmaksızın, karadan batıda Nijerya'dan doğuda Çin'e kadar yayıldı ve denizden de Madagaskar, Zanzibar ve Hindistan gibi uzak ülkelere ve buradan da Hintli tüccarlar aracılığıyla Malezya adalarına kadar ulaştı.

Yani Cihad, ille de dinsel göstergeleri olan bir saldırı savaşı değil, her şeyden önce bir Müslüman için Tanrı'nın yolunu izleme gayreti göstermesi gereken bir görevdir: Cihad fi sabil Allah. Bir söylenceye göre Peygamber, her bireyin bu yoldan sapmamak için kendi kendisiyle yapması gereken mücadeleyi "büyük kutsal savaş": al-jihad al-akbar ve İslam bölgelerini (dar ül-İslam) korumak için yapılan askeri ya da politik mücadeleyi de "küçük kutsal savaş": al-Jihad al-asghar olarak nitelemiştir.

Sık alıntı yapılan sureler savaşı özellikle teşvik edenlerdir. Bu sureler, Müslüman olmayanlara karşı sınırsız bir savaşı emrederler, putperestlerin öldürülmesini buyururlar ve İslam kesin bir egemenlik kazanmadan önce hiçbir şekilde barış vaat etmezler.

Sık alıntı yapılan **Tevbe Suresi, 5. ayet'de** şöyle deniyor: *"Haram ayları çıkınca (Allah'a) ortak koşanları nerede bulursanız öldürün; onları yakalayın, hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup onları bekleyin. Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Çünkü Allah bağışlayan, esirgeyendir."*

İslam'ın biçimlendiği dönemdeki ulema bu birbiriyle çelişen mesajları düzeltmek için asbab al-nuzul (vahiy geldiği zaman)'dan yola çıkarak çaba gösterdi ve bu noktada Bakara Suresi'nin 106. ayetine atıfta bulundu: "Biz, bir ayeti siler veya unutturursak ondan daha iyisini veya onun benzerini getiririz. Allah'ın her şeye gücü yeter olduğunu bilmedin mi?"

Bu teoriye göre Kuran'da yazılı bu vahiyler, savaş sürdürülürken var olan koşulları yansıtıyordu. Bu nedenle Muhammed Mekke'deyken, cemaati küçük ve zayıfken gelen vahiyler daha çok silahlı çatışmalardan nasıl kaçınılacağından söz ediyordu. Müslümanlar, ilk kez hicret (Mekke'den göç) ile sonuçlanan baskılardan sonra öz savunma için Tanrı'dan izin aldılar. Cemaat daha sonra güçlenince koşulların çerçevesi genişledi ve inançsızlara karşı savaşın nasıl yapılacağına ilişkin sınırlamalar azaltıldı.

Cihad doktrini, Muhammed'in ölümünü izleyen yüzyıllarda sürdürülen tartışmalarda aşamalı olarak gelişti. Bu tartışmalar, İslam'ın yayıldığı ve egemenliği altına aldığı halkların kültüründen etkilendiği döneme rastlamıştır.

Burada iki temel kavram oluşturuldu;

1. Dar ül-İslam (İslam'ın yurdu) ve,
2. Dar ül-Harb (savaş meydanı).

Dar ül-İslam'ın yaratıcısı ve ilk lideri Peygamber'di. Bu, hem dinsel hem de politik bir cemaat olarak görülmüştü. Bunun lideri olan halife, Peygamber'in ardılıydı ve bu sıfatla her iki alanın da bağımsız

yöneticisiydi. Bu nedenle dar ül-İslam, sürekli anlaşmazlıklarla çalkalanan ve dünyanın kendisini de tehdit eden geri kalan bölümünden ayrılıyordu.

Malikilik¹³ ekolüne göre, kuşatılan düşmana İslam'ı kabul etme ya da teslim olma seçeneği verilecekti. Üç gün boyunca İslam'a dönme çağrıları yapılacaktı. Eğer düşman, dördüncü günde de bu çağrıları olumlu yanıtlamayı reddetmişse derhal saldırılacaktı. Ancak savaş, din değiştirmeye zorlamak için bir araç olarak kullanılamaz: “dinde zorlama yoktur.” (Bakara Suresi 256. ayet).

Başka bir politik fetva da Nisan 1948'de Mısır'daki en yüksek müftü olan Muhammed Makhluף tarafından çıkartıldı. Bu, Filistin savaşına katılmak isteyen bütün Müslümanların, Arap Birliği'nce belirlenmiş kararlara uyması zorunluluğunu içeriyordu. Bu fetva, komşu Arap ülkelerinin Filistin uzlaşmazlığına müdahale etmesinden bir ay önce çıkartılmıştı ve Mısırlı Müslüman Kardeşlerin, bu devletlerin kontrolü dışında, kendi başlarına savaş başlatmalarına yönelikti.

Kasım 1977'de İslam Araştırma Konferansı, İsrail'e karşı cihadın Yahudi devletini yıkmayı değil, 1967'de işgal edilmiş toprakları kurtarmayı hedeflediğini vurgulayan ve Doğu Kudüs'ü de kapsayan bir Filistin devleti kurulmasını içeren bir fetva çıkarttı. Böylece Kongre, başkan Sedat'ın tam da Camp David Anlaşması'nda belirlediği çizgiyi destekliyordu ve gerekçesi, Kuran'a göre bir Müslüman devletin liderinin, kendi cemaatinin çıkarlarını güçlendirmesi halinde düşmanla ateşkes anlaşması yapabileceğiydi.

Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgaline karşı gelmenin sözcüğün gerçek anlamıyla bir Cihad olduğu söylenebilir. Çünkü Moskova'nın komünist uydu rejimi, bütün dinsel gelenekleri yasakladı. Sovyet politikasının buradaki hedefi dinin kökünü kazıydı. Bununla birlikte direnişçiler mücahidin-Tanrı yolundaki savaşçılar-oldular.

1980'lerde Irak ve İran arasındaki uzun süren ve acılarla dolu çarpışmalarda iki taraf da kutsal bir savaş verdiklerini söylüyorlardı. Saddam Hüseyin, Kuveyt'i işgalini de böyle bir haklılıkla açıklamaya çalışıyordu.

Son bir örnek vermek gerekirse, 2002 yılında Irak'taki Şii lideri, sürgündeki önemli bir Şii grubun Saddam Hüseyin'i devirmek için Amerikan yardımını kabul etmesinden sonra, ülkedeki bütün Müslümanları yabancı saldırısına karşı savunmaya çağıran bir fetva çıkarttı.

Görüldüğü gibi Cihad kavramı, değişik ve sıkça da karşıt amaçlar için kolaylıkla kullanılabilir. Modern Tunus'un kurucusu ve tanınmış bir laik olan Habib Burgiba için Cihad, ülkeyi modernize etme çabalarıyla eşdeğerdeydi: “Müslüman bir ülke olan Tunus, dünyanın bize küçümseyerek bakmasına neden olan bir çöküntü ve gerilik içindedir. Bu utançtan kurtulmanın tek yolu sürekli ve azimli bir biçimde çalışmaktır. Bu gerilikten kurtulmak bir cihattır-kılıçlı bir cihatla aynı ilkelerden yola çıkan bir görevdir.” Ramazan ayının çok fazla üretim kaybına yol açtığını düşünen Burgiba, Tunuslu ulemaya işçilere bu ay boyunca yemek yemelerine izin veren bir fetva çıkartmaları talimatını verdi. Bu, gösterdikleri çalışma gayretlerinin bir Cihad ve kendilerinin de kutsal bir savaşa katılan mücahit olduklarını ve bu nedenle de Kuran'a göre oruçtan muaf tutuldukları şeklinde gerekçelendirildi.

Cihad, iki kategoride geçerlidir. Bunlardan biri İslam'ın yayılması hakkındadır, diğeri ise Müslüman cemaati savunmak için yapılan eylemlerdir. Birinci durumda amaç, **monoteizmi**¹⁴ güçlendirmek ve **politeizme**¹⁵ ve putperestliğe karşı savaşmaktır. Bu nedenle dinsel görevleri engelleyen her şey ortadan kaldırılmalıdır ve bütün insanlara yetkililerin ya da çevrenin baskısı olmadan İslam'a geçme olanağı verilmelidir. Her insanın kendisiyle mücadelesi Cihad el-nefs ile şeytana karşı verilen mücadele Cihad el-şeytan en az aynı önemdedir.

Fundamentalistler için Cihad, evrensel nitelikte bir devrimci mücadeledir ve İslam'ın barışçı karakteri üzerine Seyyid Kutb'un yazdıklarına dayanır: “İslam, barış istediği zaman bu ucuz bir barış değildir; bu, halkının İslam inancını taşıdığı herhangi bir yerde, güven içinde olmaktan daha fazla bir şey ifade etmeyen bir barış değildir. Hayır, İslam bütün dinlerin Allah'a bağlı olduğu bir barış istemektedir, bu da bütün insanların Allah'a tapması demektir.”

Şehitlik, fundamentalistlerin gerekçeleri arasında, müminleri savaşa davet eden ve bir Cihad esnasında ölenlere ödülleri vadeden bir dizi sureye dayandırılan merkezi bir yere sahiptir. Örneğin Al-i

¹³ Dört Sünni mezhebinden biri.

¹⁴ Monoteizm: Tek Tanrılık.

¹⁵ Politeizm: Çok Tanrılık

İmran Suresi'nin 157. ve 158. ayetleri şöyle der: "157-Eğer Allah yolunda öldürülür, ya da ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti, onların topladıkları (dünya malı)'ndan daha hayırlıdır. 158-Ölür veya öldürülürseniz, elbette Allah'a götürüleceksiniz."

Şehit sözcüğü, şahadet-inancı itiraf-ile aynı kökten gelmektedir. Örneğin bir söylenceye göre, bir şehit kendi ailesinden 70 günahkar üyeyi cehenneme gitmekten kurtarabilir. Bir başkasına göre de cennete gidenlerden hiçbiri yeniden dünyaya geri dönmek istemez. Şehitler ise istisnadır, çünkü onlar şehitliğin ödülleri yaşadıkları için yeniden ve yeniden savaşta ölmek istemektedirler. Şehitliğin cezbedilmesi için, Kuran'da derinlemesine istek uyandırıcı ayrıntılarla tanımlanan bir cennette yaşama sözü de verilmektedir.

İntihara-katl-i nefis-Kuran'da rastlanmaz ama bir kısım hadisler Peygamber'in buna karşı olduğuna hiçbir kuşku bırakmaz. Bu nedenle, intihar saldırılarının arkasındakiler, bu saldırıları kişisel şehitlik-istishhad-olarak tanımlayıp, haklı kılmaya çalışmaktadırlar.

Usame bin Ladin, terör eylemlerini Şubat 1998'de radikal İslamcı gruplardan dört liderle birlikte, aşağıdaki sözlerle Haçlı-Siyonist ittifakına karşı savaşa davet eden bir fetva çıkartarak başlattı: "Allah'ın mesajı uyarınca bütün Müslümanlara şu fetvayı çıkartıyoruz: Amerikalıları ve müttefiklerini-siviller ve askerler-öldürmek, Kudüs'teki el-aksa camisini ve Mekke'deki kutsal camiye ellerinden kurtarmak ve ordularını İslam toprağından atmak hedefine ulaşmak üzere, her bir Müslüman için mümkün olan her ülkede yapması gereken bireysel bir görevdir. Bu, her şeyin hakimi Allah'ın kelamıyla uyumaktadır."

Bu nedenle bu fetvayla 11 Eylül 2001'den önce Kenya ve Tanzanya'daki Amerikan Elçilikleri'ne ve USS Cole adlı Amerikan savaş gemisine karşı yapılan saldırılar gibi terör eylemleri gerekçelendirilmiş oluyordu.

Dünya Ticaret Merkezi, Djerba'daki sinagog ve Bali'deki diskoteğe yapılan terör saldırıları, kitle katliamlarıydı ve Müslümanları da kurban etti. Kuran'da böylesi davranışlara hiçbir destek bulunmamaktadır.

Nisa Suresi, 93. ayet "Her kim bir mü'mini kasten öldürürse onun cezası, içinde sürekli kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, lanet etmiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır."

Dinsel Terörizm

Tanrı ve din adına terör, hem çok eski hem de yakın zamanların olgusudur. İngilizce fanatik sözcüğü-zealot-, M.S. 7'de Romalılara karşı vergi ayaklanmasını başlatan Yahudi özgürlük hareketi Selot'lara gitmektedir. Bu ayaklanma, güçlü dinsel öğeleri olan milliyetçi bir başkaldırının başlangıcıydı ve 70'de Tapınağın ve Kudüs'ün yıkımıyla son buldu.

İngilizce ve Fransızca'daki gaspçı katil sözcüğü assassin'in Şiilikten ayrılmış aşırı bir mezhebe dayanan Müslüman bir geçmişi vardır. 1094 yılında yeni bir yönelim olan "yeni propaganda", Hasan Sabbah'ın yeni halife el-Mustali'yi tanımayıp, onun kardeşi olan ve gizemli bir şekilde ortadan kaybolan Nizar'ı desteklemesiyle ortaya çıktı. Sabbah, Tahran'ın kuzey batısında, Hazer Denizi ile İran platosu arasındaki en kısa yol olan Elbruz Dağları'nın sarp kayalıklarında kurulu stratejik Alamut Kalesi'nden, Bağdat'taki Abbasi yönetimine karşı bir gerilla savaşı yürütmeye başladı. Kurduğu mezhep Haşşaşiler-haşhaş keyifçileri-adiyle ün kazandı. "Assassin" bu sözcükten türemiştir. Sabbah'ın taraftarları, kalelerine yaklaşan orduların liderlerini öldürmek üzere, haşhaşın etkisiyle intihar saldırılarında buldukları için bu adı almışlardı.

Moğolların kaleyi ele geçirip yıkmasından on beş yıl sonra, 1271'de o bölgeden geçen Marco Polo, Büyük Usta'nın gücünü bu insanlar üzerinde nasıl uyguladığını ve yaşamlarını gönüllü olarak feda etmelerini nasıl başardığını anlatır: "Bahçeye haşşaşisi olarak kabul edilenlerin dışında kimse giremezdi. Girişte bütün dünyaya yeterince karşı duracak güçte bir kalecik vardı ve içeriye geçecek başkaca yol yoktu. Sarayında kırsal bölgeden yaşları 12 ile 20 arasında, asker hayatına hevesli bir grup oğlan çocuğu bulunduruyordu. Bunları dört, altı ya da onar kişi olarak bahçesine davet ediyordu. Ancak bunlar önceden derin uykuya daldıran bir içki verildikten sonra bahçeye taşıyorlardı ve ayıldıklarında kendilerini o kadar güzel bir yerde buluyorlardı ki, burayı cennet zannediyorlardı. Ve kadınlar gönüllerini alana kadar onlarla birlikte oluyorlardı. Yaşlı Adam bir prensin öldürülmesini istediği zaman yalnızca bu gençlerden birine söylemesi yetiyordu: 'git ve onu öldür ve geri döndüğünde meleklerim seni cennete taşıyacaklar. Eğer ölürsen, seni tekrar cennete almak için meleklerimi göndereceğim.'"

Politik terörizmin doruğuna ulaştığı 1968 yılında saptanan 13 terör grubundan hiçbiri dinsel örgütler olarak nitelendirilemezdi. Birçok Filistinli grup, Tamil Kaplanları, geçici İRA ve Ermeni terör grupları, dinsel öğeler taşıyan bir ideolojik yapı taşısalar da, yine de politik bakışları belirleyiciydi.

Dinsel terörizmin ilk önce İran'daki 1979 İslam devriminden sonra geniş bir cephede geri döndüğü söylenebilir.

Amerikan dış işleri Bakanlığı'nın 1980'deki terör örgütleri listesi hiçbir dinsel grubu kapsamıyordu. 1994'de 49 terör grubundan 16'sı dinsel olarak nitelendirildi. Onu izleyen yıl bu sayı, 56'da 26 oldu ve dış işleri bakanı Madeleine Albright 1998'de dünyanın en tehlikeli otuz terör örgütünü açıkladığında bunların yarısı, ideolojik temelini dinden alıyordu, ama bunlar yalnızca büyük dinlerle değil, az ya da çok mistik karakterli bir dizi dinle de bağlantılıydılar.

Yalnızca Hristiyan, Yahudi ve Müslüman teröristler değil, Japon Aum mezhebi ve Sih teröristleri de karakterize eden, kendilerini takip ediliyor ve çembere alınıyor hissetmeleri ve bu nedenle terör eylemlerini, yaşamlarını tehdit eden iktidara karşı bir savunuyu olarak görmeleridir.

Dinsel terörizmi, laik politik terörizmden ayıran şey, her şeyden önce dinsel olanın şiddeti bir çeşit ayin, tanrısal bir görev gibi görmesidir. Bunlar, kendilerini mutlak dinsel gerçek üzerinde monopol sahibi olarak görürler. Kendilerine taktıkları isimlerde de görülür bu: Hizbullah-Allah'ın Partisi-, Cünd el-Hak-gerçeğin askerleri-, Aum Shinrikyo-en yüksek gerçek-.

Laik terörist, hedefsizce zarar veren keyfi terörü, kısır ve belki de tümüyle moral dışı bir eylem olarak görmektedir. Bunun tersine, kadın ya da erkek bir dinci teröristin, amaca ulaşmak için bu tür şiddeti, bir zorunluluk ve moral açıdan savunulabilir bir haklılık olarak kabul ettiği görülmektedir. Bu nedenle dinsel amaçlı terörizm, bütün sapkınlığına rağmen belli bir politik hedefi olan laik terörizmden daha vahşi ve kapsamlıdır. Dinci teröristlerin düşman yelpazesi genellikle daha geniştir ve bu yüzden kitle katliamı ve büyük ölçekli kör bir şiddet uygulamakta tereddüt etmezler. Dinci terörizm, böylece laik terörizmde bulunmayan bir çeşit duyu üstü bir boyut alır. Bu nedenle dinci terörist, laik teröristte sıklıkla görülen politik, moral ve pratik davranma sorumluluğunu hissetmez.

1995'de kaydedilen bütün terör saldırılarının %25'i dinsel amaçlı gruplarca yapıldı ama bunların kurbanlarının sayısı, toplamın %60'ına ulaşıyordu.

IRA, ölü sayısını azaltmak için bombalı saldırılarından önce uyarılarda bulunur. Dünya Ticaret Merkezi'ne saldırı ise mümkün olduğunca çok sayıda kişinin ölmesi için herkes işe giderken yapıldı. Hristiyan fundamentalist Timothy McVeigh'nin Oklahoma City'deki Federal Hükümet binasına bombalı saldırısı da aynı nedenle iş saatlerinde yapıldı. Mısırlı İslamcı teröristler ise Kasım 1997'de Luxor'da ziyaretin en yoğun olduğu zamanda turistlere saldırdılar.

Dinci ve laik teröristler arasındaki bir başka fark da, eylemleriyle tümüyle farklı hedef gruplarını etkilemek istemeleridir.

Laik teröristler, adına savaştığını söyledikleri gruplardan destek ve sempati kazanmaya çalışır ve eylemleriyle desteği genişleteceklerine inanırlarken,

Dinci teröristler, topyekün savaşın içindedirler.

Politik teröristler, hiç olmazsa genelin çıkarlarını gözettiklerine ve eylemleriyle baskı altındakilerin gözlerini açacağına inanırlarken, dincilerin aklında yalnızca kendi kazanımları ve mezhepleri vardır.

Bütün dinci terör örgütlerinin ortak noktaları, kıyamete dayalı bir düşünce ve dünyanın sonunun yaklaştığını ve gerçek inananların kıyamet gününde ödüllendirileceği günü içeren **eskatoloji**¹⁶ inançtır. Bu bağlamda kimyasal silah-sarin gazı-kullanılan ilk büyük ölçekli terör saldırısı, Mart 1995'de Tokyo metrosunda apokaliptik bir Japon dinci mezhep olan Aum Shinrikyo tarafından gerçekleştirildi.

Yerleşimciler hareketi Gush Emunim'den bir grup militan Yahudi, 1984'de Kudüs'teki Mescid-i Aksa'yı havaya uçurmayı planladı. Böylece Yahudiler ve Müslümanlar arasında Yahudilerin Mesih'inin geri dönüp, müdahale etme gereksinimi duyacağı boyutlarda kutsal bir savaş başlatacaklardı.

Yahudi terör örgütü Kach ve İslam Hamas birbirlerinin aynadaki yansımaları gibidirler. Her iki grup için de savaş, yalnızca toprak için yapılmamaktadır. Bu, iyi ve kötü arasında **Manicilik**¹⁷ boyutları

¹⁶ Eskatoloji: Özellikle Yahudilik ve Hristiyanlıktaki ahiret öğretisi.

¹⁷ Manicilik: İran kökenli, 1800 yıl geriye giden, dünyanın iyi ve kötünün kaynağı olan ruh ve maddenin kaynaşmasıyla oluştuğunu söyleyen düalist öğretisi.

olan kozmik bir savaştır. Ortak bir yanları da kendi iç muhaliflerine karşı mücadelenin dinsel bir cezası olması gerekliliğidir. Muhaliflere verilen ceza ise tanrısal bir buyruktur. Yitzhak Rabin'in öldürülmesi bu şekilde oldu.

Öte yandan fundamentalist dinci terörizm, yalnızca bir üçüncü dünya olgusu değildir. Amerikan polis arşivlerinin herhangi bir şekilde dinsel motifli şiddet olaylarına karışmış 100.000'in üzerinde kişiyi kapsadığı söylenmektedir.

Bütün bu **terörist hareketlerin**, dinsel çıkış noktaları ne olursa olsun, baştan sona **belirleyici çizgileri özet olarak şöyledir:**

- Dünyayı uzlaşmasız bir biçimde iyi ve kötü olarak ikiye ayıran çok belirgin bir Manici yaşam anlayışı ve bütün çoğulcu toplum modellerinin şiddetle reddedilmesi.
- Kendi dünya görüşü ve yaşam anlayışının kusursuzluğu ve sonsuz doğrulara dayanan kendi görüşlerinin meşruluğuna olan inanç.
- Geriye dönüş ve genellikle insanın kendisini kirletilmiş hissettiği günümüz günahkar kültüründen kendi kararıyla izole olma.
- Dini basite indirgeyerek tek kurtarıcı ve her türlü kötülüğe, kişisel ve toplumsal sorunlara karşı en kesin çare gibi görmek.

11 Eylül'den mesaj, hiçbir metin olmaksızın yalnızca resimle verilmiştir. Bunun bir sonucu olarak da şiddet eylemleri bir dizi farklı biçimlerde yorumlanabilir ve bu da pek ala temel hedef olabilir. 11 Eylül çözümsüz Filistin sorununun bir sonucu muydu ya da saldırılar Müslümanlar için kutsal olan Suudi topraklarındaki Amerikan askerlerinin varlığına karşı bir protesto muydu? Ana faktör laik Batı dünyası ile İslam'ın adil toplum anlayışı arasındaki bir değerler uzlaşmazlığı mı ya da hedef, Huntington'un o üzerinde çok yazılıp çizilen Medeniyetler Çatışması'nın başlatılması mıydı?

Bu sorular hala yanıtlanmamıştır. Bununla birlikte, hem dost hem de düşman için verilen mesaj açıktı ve bunun da anlamı, Usame bin Ladin'in dilini kullanacak olursak, uzlaşmasız bir topyekün savaş ya da bir Cihad isteğiydi.

ANTİSEMİTİZM-BİR AVRUPA HASTALIĞI

İslam'ın her zaman fanatizm ve baskıyı yansıtan bir din olduğu söylenir. İslam egemenliği altında yaşayan diğer dinlere bağlı insanların sürekli olarak Kuran ve kılıç arasında seçim yapmakla karşı karşıya bırakıldığı ileri sürülür. Bu anlayış, 1700 sonlarında yayımlanan Edward Gibson'un İslam'ı, at sırtında bir elinde Kuran bir elinde kılıçla karşı görüşteki herkesi yok etmek için sürekli saldıran fanatik çöl savaşçılarıyla eşdeğerde gösteren Roma İmparatorluğunun Gerilemesi ve Çöküşü adlı kitabından tutun, Amerikalı Joan Peters'in 1984'de yayımlanan From Time Immemorial adlı kitabına kadar bir dizi kitap ve makalelerle yayılmıştır.

Antisemitizm, özel bir Hıristiyan olgusudur ve iki faktörün sonucudur.

1. Bunlar, kısmen Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki özellikle *Yahudilerin İsa'nın katili olarak suçlandığı karmaşık teolojik ilişkilerdir*,
2. Kısmen de Yahudilerin homojen bir Hıristiyan Avrupa'da yüzyıllar boyunca *tek dinsel azınlık olmaları gerçeğidir*.

Yahudilere karşı ilk dönemlerdeki düşmanlık tam bir dinsel karakter taşıyordu. Hıristiyanlığa geçen bir Yahudi hemen ortak yaşama alınıveriyordu. Hatta Orta Çağ Litvanya'sında Hıristiyan-Yahudilere Tanrı'nın anasıyla akrabalıkları olduğu gerekçesiyle asalet bile verildi.

1400'lerle birlikte Yahudi düşmanlığı açıkça ırkçı bir dayanağa oturtulmaya başlandı ve sonraki yüzyıllarda farklı politik amaçlar için kullanıldı. Örnek olarak Voltaire ve diğer Deist'lerin kilisenin utanç verici öğretisini ezmek için verdikleri mücadelede, kiliseye doğrudan saldırmaya cesaret edemediğine değinilebilir. Onun yerine mücadeleyi Kutsal Kitap yoluyla arkadan dolaşarak yaptılar. Yahudilerin suçu daha önce İsa'yı öldürmekten ibaretken, şimdi onu besleyip terbiye etmekle suçlanıyorlardı.

630'lardaki Arap istilasını, Grek-Roma-Bizans ya da Ari-Pers yönetimi altında yaşamayı sürdürmektense, dil ve etnik kuzenlerinin yönetiminde yaşamayı yeğleyen Suriye, Mısır ve

Mezopotamya'daki Hıristiyanlarca memnuniyetle karşılandı. Bu nedenle yerli Hıristiyanlar, birçok kez aktif biçimde istilacı Arap ordularına yardımcı oldular. Öte yandan bu gelişme Yahudiler açısından yalnızca bir yönetici değişimini ifade ediyordu. Birçok yerde bu iyiye doğru bir gelişmeydi-Arapları sık sık egemenliği altında yaşadıkları Hıristiyan baskısından kurtarıcı olarak görüyorlardı.

Her dinsel cemaat giderek kendisi için bir yönetim alanı oluşturdu. Yahudiler kendi ruhani liderlerine, Hıristiyanlar kendi piskopos ve patriklerine itaat ediyorlardı. Her cemaatin kendi yasaları ve bu nedenle kendi adalet sistemleri vardı. Abbasiler zamanında sürekli yeni kiliseler ve sinagoglar yapıldı. Tudelalı haham Benjamin 1168'de Bağdat'a yaptığı bir ziyarette, 23 sinagogun ve on Yahudi din okulunun olduğunu saptamıştı. Bağdat ilk kez 762'de kurulduğu için bu binalardan hiçbiri İslam fethinden önce yapılmamıştır. Benjamin Yahudi cemaatinin liderinin ne denli saygı gördüğünü de anlatmaktadır. Bu kişi halifelikteki bütün Yahudilerin dinsel başkanıydı.

Yahudiliğin en önde gelen eğitim merkezleri olan akademiler Mezopotamya'da Sura ve Pumpaditha'da da vardı. Dinsel konularda en yüksek otoriteye sahip görülen bu yerler, komşu ülkelerdeki Yahudiler için de ruhani başkentler olmuşlardı. Bu okullarda Talmud okutulup öğretiliyordu, yasalar oluşturuluyordu ve bu Yahudi azınlığının kendi Oxford ve Cambridge'lerine Müslüman imparatorluğunun her köşesinden meraklı öğrenciler geliyordu.

Bir başka Yahudi öğrenim merkezi İspanya'da gelişti. Yahudiler, buranın Müslümanlar tarafından fethini, kendileri için baskı anlamına gelen Hıristiyan Vizigot yönetiminden bir kurtuluş olarak görmüşlerdi.

700'lü yıllardan 1000'li yılların içlerine kadar olan zaman Yahudiliğin altın dönemi olarak tanımlanmaktadır. Yahudiler bu Arap İspanya'sına akın ettiler ve Granada gibi bir kenti neredeyse tamamıyla Yahudileştirdiler. Buna karşılık İspanya'da yaşam, Yahudi kolonilerinin bulunduğu İslam dünyasındaki diğer yerlerdekinden daha az sorunlu değildi. Kimi yerlerde zaman zaman parlayan fanatizm görülüyordu ama bu, Yahudilere karşı sırf Yahudi oldukları için nadiren yöneltiliyordu ve diğer azınlıklara da, özellikle İslam içindeki yoldan çıkmış olarak nitelenen mezheplere de zarar veriyordu. Bazı durumlarda bu fanatizmin sosyal nedenleri oluyordu ya da Yahudiler ile Hıristiyanların dış güçlerle ittifak yaptığından kuşulanılıyordu.

Osmanlı Yönetimindeki Yahudiler

Kral Ferdinand ve kraliçe Isabella'nın engizisyon mahkemelerini başlatmasıyla 1492'de 250.000 Yahudi İspanya'dan sürüldü. Bunlar Arap İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra orada kalmışlar ve Hıristiyanlığa geçmeyi reddetmişlerdi. Birçoğu Kuzey Afrika'ya, diğerleri İtalya'ya göçtü ama Müslüman Osmanlı İmparatorluğu'na da kitlesel bir göç oldu. İstanbul, Selanik, İzmir ve Edirne'de büyük Yahudi cemaatleri ortaya çıktı. Yahudi yerleşimleri Balkanlar'da ve Anadolu'da da oluştu.

Osmanlı hükümdarları daha 1326'da Yahudilere sinagog ve okul yapımları için izin vermiş ve onlara seyahat, meslek ve yerleşme yerleriyle ilgili tam bir özgürlük sağlamıştı. Yahudiler, Avrupa'da dinsel baskılardan ötürü ağır acılar çektikleri bir dönemde, Osmanlı yönetiminde diplomasi ve iş hayatı olmak üzere önde gelen işlerde çalıştılar. Tıp, ekonomi, silah yapımı gibi konulardaki bilgileri ve genel olarak sahip oldukları yüksek eğitim düzeyi nedeniyle zamanla Osmanlı toplumunda önemli bir rol oynadılar. Yahudiler her şeyden önce 1500'lü yıllarda danışman olarak Osmanlı elçileriyle birlikte Avrupa'ya gönderilmişlerdir. Tek tük de olsa, kendilerine elçilik görevi de verilmiştir.

Yaklaşık 100 yıl sonra Portekizli Yahudi **Samuel Usque**, Yahudilerin durumunu benzeri coşkulu sözcüklerle tanımlıyordu: *"Türkiye'nin, Tanrı'nın Mısır'dan çıkışta Kızıl Deniz'i açtığı gibi asası ile açtığı geniş bir deniz olduğu söylenmektedir. Yahudiliğin devamı için özgürlüğün kapıları her zaman açıktır burada."*

III. Mehmet'in 1602'deki bir fermanında Yahudilerin ve Hıristiyanların korunacak halklar olduğu, bunların korunması, yaşamlarının ve mallarının garanti edilmesinin bütün Müslümanlar için sürekli ve kolektif bir görev olduğu, aynı zamanda İslam içindeki bütün onurlu hükümdarlar için de zorunlu bir görev olduğu söylenmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu genel gerileme dönemi, tarihte daha önce de görüldüğü gibi azınlıklar için riskli bir duruma yol açtı. Avrupalı büyük güçler giderek baskıyı artırıyorlardı. Napolyon 1789-99'da kısa süreli de olsa Mısır'ı işgal etti. Fransa 1830'da Cezayir'i işgal etti ve dokuz yıl sonra İngilizler Aden'i aldı. Daha sonra Çarlık Rusyası Kafkaslara sokuldu.

Irak, Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudiler için bir merkezdi ve Yahudiler orada diğer Yahudi diasporasındaki ortamdaki koşullardan daha iyi koşullarda yaşıyorlardı. Irak'ı 1824-32 yıllarında gezen Doğu Avrupalı bir haham olan David Beth Hillel, Bağdat'ı Yahudilerin ve Hıristiyanların kralın sarayı çevresindeki en seçkin mahallelerde oturduğu büyük bir kent olarak tanımlamaktadır.

Filistin'deki Yahudiler ve Araplar

Öte yandan Ortadoğu'nun bir başka bölgesinde Yahudiler ile Araplar arasındaki ilişkileri tümüyle değiştirecek bir gelişmenin tohumları ekilmeye başlamıştı.

Yahudiliğin Filistin'deki dört kutsal kenti olan Safed, Tiberias, el-Halil ve Kudüs'de her zaman küçük bir Yahudi nüfusu olmuştur. Filistin'e Yahudi göç dalgası ilk aliya ile Doğu Avrupa ve Rusya'daki pogromlardan kaçan Yahudilerle 1880'de başladığında, Filistin'de yaklaşık 24.000 Yahudi vardı. Bunlar genellikle yoksuldular ve zamanlarını Talmud okuyarak geçiriyorlardı. Buna karşılık yeni gelenler başka türdendi. Bunlar oraya yeni bir yaşama başlamak için gelmişlerdi. Bunlar genellikle Filistin dışında oturan toprak sahiplerinden toprak satın aldılar ve oraları daha önce işleyen kiracıları yerlerinden söküp attırdılar. 1914'de Yahudilerin sayısı 85.000'e yükselmişti ve bunlar toprakların yaklaşık % 2'sine sahiptiler. Toprak satıcılarının arasında en tanınmış olanı Beyrut'ta oturan Sursock ailesiydi. Bunlar 1872'de rüşvetçi Osmanlı yetkililerinden çok büyük araziler almışlardı ve şimdi bu arazileri, köylülerin gözünün yaşına bakmadan yüksek karlarla satıyorlardı. Yalnızca 1920'de yaptıkları son satışta 22 köyden 8000 köylü bir gecede geçim kaynaklarını kaybettiler.

1 Mayıs 1921'de meydana gelen ve ipleri kopartan ilk olay, Yafa'daki bir mitingde rakip Yahudi fraksiyonları arasındaki bir kavgayla başladı ve 200 Yahudinin ve 120 Arapın ölümü ya da ağır yaralanmasıyla sonuçlandı. Yine de göç artan bir hızla devam etti. 1929 yılına gelindiğinde Filistin'de 156.000 Yahudi bulunuyordu. Yani on yılda iki misli artış söz konusuydu.

Yahudiler ve Filistinliler arasındaki gerilim, en azından Filistinlilerin Siyonist hedefin bu Arap Filistininde bir Yahudi devleti kurmak olduğunu açıkça görmesiyle daha da arttı. 1935'de göçle gelenlerin sayısı yeni bir rekor kırıyordu: 61.844. Araplar arasında işsizlik arttı ve yeni huzursuzluklar kaçınılmaz oldu. 1936'da başlayan bir Arap başkaldırısı İngiliz ordusu tarafından ancak 1939'da bastırılabilirdi. Bu olaylar sıklıkla Arapların Yahudilere karşı söndürülemez bir nefretinin bir ifadesi olarak ve Arapların onlarla barış içinde birlikte yaşayamayacağına ya da bunu istemediğine bir kanıt olarak gösterilmektedir. Yahudi göçüne karşı Filistin direnişi, yine de hiçbir şekilde çok eskiye dayanan Avrupalı antisemitizmde olduğu gibi, dinsel ya da ırkçı koşullanmaya bağlı bir nefretten kaynaklanmıyordu.

İsrail devleti 14 Mayıs 1948'de ilan edildiği zaman, resmi istatistiklere göre Yahudi nüfusun yalnızca %10,4'ü Afrika ya da Asya kökenliydi. Bunun nedeni, her şeyden önce Irak ve Fas gibi ülkelerdeki Yahudilerin, Müslüman çevreye entegre olmaları ve yüzyıllarca Avrupa'daki din kardeşlerinin çilesi olan ayrımcılık ve ağır baskı deneyimlerini yaşamamalarıydı. Bu yüzden başlangıçta Arap Dünyası'nda, Yahudilerin Filistin'e göçünü izleyen huzursuzlukların üzerinde hiç de düşünülmedi.

Irak'ta Yahudi özel okullarındaki öğrenci sayısı 1913'de 5886'dan 1935'de 11438'e yükselirken, Bağdat'taki sinagogların sayısı da 29'dan 41'e yükseldi. Yüzyılın başında Yahudi nüfusun Araplardan daha çok olduğu söylenen Irak'ın başkentinde birçok banka ve büyük mağaza Yahudilere aitti. En yoksul Yahudiler bile, sıradan bir Kürdün ya da Arapın koşullarından daha yüksek bir standartla yaşıyorlardı.

Moşe Dayan anılarında Bağdat'a Ağustos 1942'de tatbikat amaçlı bombalar, tabancalar, cephane ve el bombası dolu bavullarla nasıl geldiğini tarif eder.

1948-49'daki ilk Arap-İsrail savaşından sonra Irak'ta hala 100.000'i Bağdat'ta olmak üzere 130.000 Yahudi yaşıyordu. Bunlar göçmek için hiçbir eğilim göstermiyorlardı. 1949'un ortalarında doğru ABD'deki büyük propaganda topları gümbürdemeye başlamıştı bile. Amerikan dolarları, kendileri isteseler de istemeseler de Iraklı Yahudileri kurtaracaktı.

Mart 1951'de bir sinagogun önünde bomba patladı ve bir Yahudi oğlan çocuğu öldü. Yahudi karşıtı bir örgütün sistemli bir terör kampanyası başlattığı yolundaki korku giderek yükseliyordu. Önce Kıbrıs'a, oradan da doğrudan İsrail'deki Lod'a giden bir hava köprüsü oluşturularak, kitlesel bir göç başlatıldı ve kısa bir süre içinde Irak'taki 130.000 Yahudi'den geriye yalnızca 5000 kişi kaldı.

Yahudilerin korkarak Irak'tan göç etmelerini sağlamak için bu üç bombalı saldırının arkasında Yahudi casuslarının olduğu daha sonra ortaya çıktı. İsrail'e göç sağlamak için gönderilen Yahudi casusları diğer Arap kentlerindeki Yahudi nüfus tarafından da isteksizlikle karşılandı. Bu casusların tamamı Doğu

Avrupa kökenliydi ve Arap dünyasındaki Yahudilerin durumuyla ilgili hiçbir fikirleri ve onların tarihleriyle ilgili hiçbir bilgileri yoktu. Ayrıca Arapça bilmedikleri için, etkilemeye çalıştıkları bu insanlarla ilişik de kuramıyorlardı.

1945 yılı sonunda Kahire’de Yahudi karşıtı bir ayaklanma oldu. Bir sinagog ve birçok Yahudi kurumu ateşe verildi ve çok sayıda Yahudi Mısır’ı terk etti. Suriye’de olduğu gibi Mısırlı Yahudiler de Filistin’e coğrafi yakınlıktan dolayı giderek dayanılması zor bir duruma itildiler. 1948 yılı boyunca Mısır’da Yahudilere karşı şiddet uygulanan birçok olay oldu ve bu olaylarda birçok kişi yaşamını yitirdi ya da yaralandı. 1949’da ülkeyi terk etmek isteyenlere izin verildi. İlk Arap-İsrail Savaşı’ndan sonra kurulan esir kampları komünist Yahudiler hariç 1950’de boşaltıldı. Bu savaşla birlikte toplam 30.000 Yahudi, İsrail’e gitmek için Mısır’ı terk etti. Filistin’e Yahudi göçü başladığı zaman Suriye’de Yahudilere karşı hiçbir ayrımcılık yoktu.

Birleşmiş Milletlerin Filistin’i bölme planı daha sonra Suriye’de çok şiddetli muhalefetle karşılaştı. Aralık-1947’de Halep’te bir halk yığımı 4 büyük ve 14 küçük sinagogu ateşe verdi. 150 ev tahrip edildi ve belirlenemeyen sayıda Yahudi öldürüldü. İsrail devletinin 15 Mayıs 1948’de ilan edilmesinden sonra Yahudi cemaatinin dış dünyayla olan bağları kesildi ve bir dizi ayrımcı kararlar alındı.

Kuzey Afrika’daki Yahudiler, Fransız sömürgeciliği altında Araplardan daha iyi koşullar altında yaşamışlardı. Yine de en kötü Yahudi karşıtı ayaklanmalar Cezayir’de oldu ve üstelik bunlar Araplarca değil, antisemitist Fransız sömürgecileri tarafından **Dreyfus** Olayı ile birlikte sahnelendi. Magrip ülkeleri 1957-62 yılları arasında bağımsızlığa kavuştuklarında Filistin sorunu zaten bir Arap-İsrail sorunuydu. Bunun sonucu da Yahudilerin İsrail’e kitlesel göçü oldu. Fas’tan 260.000, Tunus’dan 56.000 ve Cezayir’den 14.000 Yahudi göçtü.

İsrail’in Siyonist idealistlerin umut ettiği gibi bir kültür mozaiki olmadığı da görüldü ve bugün, İsrail’in kuruluşundan 55 yıl sonra afro-Asya Yahudileri (Sefardi) ile Avrupalı Yahudiler (Aşkenaze) arasındaki uçurum, İsrail’in en büyük iç politika sorunudur.

Bugün Politik Silah Olarak Antisemitizm

Arap-İsrail anlaşmazlığının doğası, tümüyle politiktir, dinsel değildir. Dünyada daha önce başka yerlerde de olduğu gibi kaybedenler, burada da kendi yetersizliklerinin özrü olarak düşmanlarını şeytanlaştırmayı seçmişlerdir. Arap devletlerinin yeni ilan edilen bu Yahudi devleti karşısında 1948’deki savaşta aldığı aşağılayıcı yenilgi, bu açıdan uluslararası bir Yahudi komplosunun sonucu olmaktadır ve aynı biçimde antisyonizm de antisemitizm ile iç içe girmektedir.

İsrail politikasındaki ögelere karşı yöneltilen bütün eleştirileri antisemitizm olarak nitelemek için gayretkeşlikle kullanılmış ve kullanılmakta olan silahlardan bir başkası “*Yahudi Soykırımı*” anılarını canlandırmaktır.

Yahudi Soykırımı, Yahudilere yalnızca sonsuza değin kurban rolü vermemiş, onları başkalarından talep edilen moral sorumluluktan da kurtarmıştır. **Begin**, Beyrut’taki terör bombardımanlarına yöneltilen eleştirileri şöyle geri çevirdi: “*Hiç kimse gelip de bize etik ve insan yaşamına saygı diye nutuk atmasın.*” Onun silah arkadaşı **Şaron da** şöyle diyordu: “*Bizim geri kalan dünyadan her şeyi isteme hakkımız vardır...Yahudiler olarak hiç kimseye hiçbir şey borçlu değiliz, elbette ki başkalarının bize karşı borcu vardır.*”

Yani Arapların antisemitist saldırılarının politik bir açıklaması vardır ve bunlar Avrupa tarihindeki gibi açık ırkçı önyargılardan kaynaklanmazlar. Politik anlaşmazlık çözümlenebilirse, bunun sonucu olarak Arap antisemitizminin susacağına, zamanla tümüyle yok olacağına ve geçici bir fenomen olduğunu göstereceğine inanmak için iyi temeller de bulunmaktadır. O zaman Yahudiler ve Araplar arasındaki ilişkiler, birbirlerine karşı normal önyargıları olan diğer halklar arasındaki karakterin aynısını alacaktır. Ancak, zaman daralmaktadır. Artık Arap antisemitizminin, bir zamanlar Avrupa’daki aynı onulmaz ırk düşmanlığı karakterine bürünmesi gibi ciddi bir risk bulunmaktadır. Bu da yetmez. Çünkü, İsrail’deki Yahudilerin süregelen Filistinli intihar saldırıları nedeniyle Araplara karşı **endemist**¹⁸ bir nefrete kapılmaları riski de büyüktür. Bu noktada her iki taraftaki aşırı uçlar da aynı hedefe yönelmektedirler.

¹⁸ Endemist: Yerel, o ülkeye özgü yerleşik hastalık.

Arap Dünyası, 1970'lerdeki petrol krizi boyunca, karikatürlerde büyük bir petrol denizi üzerinde kısmen ödle teröristlerin, kısmen de dansözleri mıncıklayan şişko ve zengin şeyhlerin yaşadığı tek ve kocaman bir çöl olarak gösteriliyordu. Arapların küçümsenmesinden din bile kendini kurtaramadı. Petrol fiyatlarının olası sonuçları müezzin karikatürleriyle yansıtıldı. Müezzinler, "Allah'tan başka Tanrı yoktur ve Muhammed onun peygamberidir", demek yerine, şimdi minarelerinden Batı dünyasındaki borsalarda düşen hisse senetlerini bütün dünyaya ilan ediyorlardı. 1991 Körfez Savaşı boyunca ve 11 Eylül 2001'deki Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a yapılan saldırılardan sonra politika karikatürçüleri, Arapları en iğrenç Nazi propaganda stiliyle; kemerli burunlarıyla ve hain ve açgözlü bakışlı yaratıklar olarak hiçbir kızgınlık uyandırmaksızın çizmekte yeniden serbesttiler.

Amerikalı dilbilimci Noam Chomsky, Amerikan medyasında Araplarla ilgili yayıncılığı şöyle tanımlamıştır: "*Amerikan basını, petrol fiyatlarını artırmak yoluyla Batı uygarlığını yıkmaya karar vermiş 'Arap şeyhleri' ile ilgili karikatürler yayınlayarak, kendisini düzenli olarak utanç verici bir duruma düşürüyor.*"

TV vaizi Pat Robertsons şu mesajı yayıyordu: "*İslam, barışçı bir din değildir. Müslümanlar kontrol eden kadar, egemen olana kadar ve gerekirse ortadan kaldırıla kadar bir arada yaşamak istiyorlar...ve Kuran bunu açıkça belirtiyor: İmansız birisini görürsen onu öldüreceksin.*"

Arap kökenli dört milyona yakın Amerikalı, yalnızca toplumsal önyargılara değil, yaşamları ve mülklerine karşı doğrudan saldırılara da maruz kaldılar ve Irak'a karşı yürütülen savaş durumlarını daha da kötüleştirdi. Şimdi Arap yurttaşlarından korkan Amerikalıların tümüyle habersiz oldukları anlaşılacak şey, bu Arapların neredeyse üçte ikisinin Hıristiyan olduğu, çoğunluğunun iyi durumdaki orta sınıftan geldiği ve birçok kuşak boyunca ABD'de yaşadıklarıdır.

Nasıl olur da Araplara karşı ırkçılık hala genel kabul görebilir? Bunun birçok yanıtı var:

- Haçlılar zamanına kadar gerilere giden ve Hıristiyanlıkla İslam arasında sonsuz bir kutsal savaşın kaçınılmazlığını öngören İslam karşıtı bir ideoloji.
- Avrupa sömürgeciliğini izleyen ırkçılık
- Filistin uyuşmazlığının bir sonucu olan anti-Arap propaganda
- Komünizmin çöküşünden sonra ortaya çıkan tehdit boşluğunu doldurma gereksinimi. Bir dış tehdit olmaksızın Avrupa düşüncesini yaşatmanın çok zor olacaktı gibi görünmesi
- Ve son olarak, her şeyden önce Arap politikacıların doğrudan kendilerinin yarattıkları negatif bir resim.

Otto von Bismarck, Fransız başbakanına Tunus'u işgal etmesi için çağrıda bulunurken gerekçesi şöyleydi: "*Kartaca'yı barbarlara terk edemezsiniz*" ve İngiliz generali Allenby, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Kudüs'e girdiğinde Haçlıların anısını canlandırıyor.

Batı Dünyası'ndaki Arap korkusu ve önyargılarımız, Filistinlilerin sorunları karşısında uzun süre tam bir ilgisizliğe ve onların ulusal kimliklerini koruma ve kendi devletlerini kurma konularındaki haklı talepleri karşısında, aynı şekilde tam bir anlayışsızlığa yol açmıştır.

Tam tersine biz, Filistinlileri, Avrupa'da Yahudilere karşı duyduğumuz suçluluk duygusunun bedelini ödemeye zorladık. Yahudilerin 1930'ların Almanya'sında sermayeleriyle ekonomiyi kontrol ettikleri ve uluslararası komünizmi destekledikleri biçiminde suçlanmaları gibi, Filistinliler ile genel olarak Araplar, İslam ve uluslararası terörizm arasında benzerlikler kurmak da o denli doğal görülmektedir. Üstelik de en radikal ve uzlaşmasız Filistin örgütlerinin Hıristiyanlarca kurulduğunun bilinmesine rağmen yapılmaktadır bu.

Bir başka örnek de kadınlara yapılan baskıdır. Kuran'da kadının cemaat içinde susmasını söyleyen bir yasak olmamasına rağmen ve Kuran, 600'lerdeki kadının durumu açısından, örneğin miras hakkında, devrimci kararlar içermesine rağmen, İslam'ı yalnızca kadının toplumdaki edilgen konumunun bir nedeni olarak görmekle yetinmiyoruz, ayrıca yanlış bir değerlendirmeye, kadına yapılan baskının en kötü türlerini de sanki İslam'ın genel bir özelliğiymiş gibi görüyoruz. Türban ve çok karılık gibi konular söz konusu olduğunda Kuran'da değişik yorumlar bulunmaktadır ve kaldı ki bu iki olgu da Müslüman dünyasında kural değil, istisnadır.

Mısır'da çok yaygın olan kadınların sünnet edilmesi de Kuran'da yer alan bir emir değildir. Buna karşılık, olayı kabul edilebilir kılmaya bile, Kuran'dan çok daha önce, daha firavunlar döneminin Mısır'ından beri uygulanmaktadır.

Arap politikacıların yıllar boyunca takındıkları tutumun da, Batı Dünyası'nda Araplara ve Müslümanlara karşı var olan olumsuz tabloda payı bulunmaktadır. Bıktırıcı ölçüde abartılı söylem, Arap devletlerinin kendi aralarında süre giden anlaşmazlıklar, Saddam Hüseyin ve Muammer Kaddafi gibi isimler ve İran'daki ayetullahların da pekiştirmesiyle, kendilerince yaratılan olumsuz görünüş daha da güçlenmiştir.

Bizim İslam hakkında oluşturduğumuz düşman resminin yüzlerce yıllık kökleri olmasına karşılık, İslam'ın Batı hakkındaki düşman resmi çok daha yeni tarihlidir. Gerçekten de ***Haçlı Seferleri ve Engizisyonlar yoluyla Müslümanların ve Yahudilerin İspanya'dan sürülmeleri Batıların saldırganlığının ilk kanıtı olarak görülmektedir.***

Değişik biçimlerde ifade edilse de aynı sorunlar iki kültürde de vardır. Bu nedenle de her türden kötülüğün suçunu hemencecik öbür tarafın dinine yıkmak yerine, diyalogla ortak nedenleri bulmayı hedeflemek gerekir. Burada Avrupa önde gitmelidir. ABD için Akdeniz yalnızca birçok denizden biridir. Oysa ki Avrupa için çok eskilere dayalı, ortak tarihimizin olduğu bir bölgeyle sınır oluşturmaktadır. İslam dünyası, modern teknoloji ve iletişim yoluyla Avrupa'ya hiç bu kadar yakınlaşmamasına rağmen, onunla tarihte belki de hiçbir zaman bugünkü kadar çatışma içinde de olmamıştır.

İslam'ın Hıristiyanlıkla ve bu ikisinin de Yahudilikle ilişkileri, aralarındaki yüzlerce yıllık mesafeler tarafından belirlenmiştir. Yahudilik, bütün kısımlarıyla birlikte uydurma kabul edilmese bile, Hıristiyanlar bu dini kendilerinin tamamlanmamış bir öncülü ve en son gerçeğe yerini bırakan, zamanı dolmuş bir din olarak kabul etmişlerdir. Bu nedenle bir Hıristiyan bakış açısına göre, Hıristiyanlığı izleyen her şey uydurma idi ve hoş görülemezdi. Bu da İslam'a karşı güçlü bir olumsuz bakışı yansıtıyordu. Bu nedenle Hıristiyanların egemen olduğu ülkelerde, yüzyılımıza kadar İslam'a hiçbir yer yoktu.

Aynı Hıristiyanlık gibi İslam da, kendinden sonra gelecek dinleri kabul edemezdi. Muhammed kehanetlerin mührü idi, İbrahim'den Musa ve İsa'ya kadar gelen bir dizi peygamberin sonuncusuydu. Öte yandan Hıristiyanlık ve Yahudilik de İslam'ın öncülleri olarak görülüyordu.

Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar arası evlilikler, sarı saçlı ve mavi gözlü birçok Müslüman hükümdar üretti. Müslüman ve Hıristiyan krallar arasında ittifaklar kuruldu. Granada'daki Müslüman Nasridiler, Sevilla'daki Müslümanlara karşı Hıristiyanlara destek oldular.

1000'li yıllardan başlayarak, kaybedilmiş topraklar Orta Çağ savaşçılarının yaptığı gibi aşamalı olarak yeniden ele geçirilmeye başlandı. Toledo 1050'de düştü, Cordoba 1236'da, Valencia 1238'de ve Sevilla 1248'de. Buna karşılık son kale olan Granada bütün Akdeniz'den gelen sanatçılar, yazarlar ve bilim adamları için bir açık şehir olarak, iki buçuk yüzyıl daha yaşadı. Dünyanın en güzel kentlerinden biri olan Granada, Moriscos'lar (Hıristiyan İspanya'dan kaçan Araplar) için bir sığınma yeri ve Hıristiyanlar ile Yahudiler için de bir diaspora olarak kaldı.

Müslümanlar, Yahudiler ve Hıristiyanların bir arada yaşamalarının bir sembolü olan ve Convivencia olarak nitelendirilen Granada, 1492'de kızıl kale anlamına gelen Elhamra-kal'at el-Hamra-ile birlikte düştü. Bu uzun fetih süreci içinde Hıristiyan savaşçılar sürekli olarak üstün bir uygarlıkla karşılaştılar. İslam kültürü daha kentli, teknik açıdan daha gelişmiş, ruhani çok yönlülük içeren ve dünyaya açık bir kültürdü.

Eğitim, bilim ve kültür üzerindeki Arap etkisi Avrupa'ya Sicilya yoluyla da gelmiştir. Ada 800'lerin başında Bizans'a bağlıydı ancak 827'de bir Müslüman birliği buraya ayak basıp tutundu. 902'de Güney İtalya'nın bazı bölümleri de olmak üzere bütün ada ele geçirildi. Ne var ki buradaki Arap egemenliği, Güney İspanya'da olduğu kadar uzun ömürlü olmadı. 1000'lerin sonunda ada Normanlar tarafından geri alındı ama özellikle kentlerde yüz yıllarca yaşayacak olan ilginç bir kültür karışımına yol açan kapsamlı bir İslamlaşmaya uğramıştı bile.

Endülüs ve Sicilya'dan Avrupa'ya yalnızca antik bilgi değil, Arap bilim ve tekniği de geldi. Avrupa tıp bilimine Araplardan gelen katkı, tarihteki en önemli bilgi aktarımlarından biridir. Reza (ölümü 932) zamanının tıp bilgisini 30 ciltte topladı ve kendisi de yüzyıllar boyunca Avrupa üniversitelerinde okutulan ve 1800'lere kadar kırk kez basılan 100'den fazla tıp makalesi yazdı. Bunların özellikle çiçek ve kızamıkla ilgili olanları ün kazandı. İranlı filozof ve doktor İbn Sina (Avicenna) 980-1037) da 1800'lerin başlarına kadar Avrupa üniversitelerinde okutulan bir tıp ansiklopedisi hazırladı. İbn el-Katib (ölümü 1374) vebanın dokunma yoluyla bulaştığını anladı. Ali bin İsa'nın göz hastalıkları ve bunların iyileştirilmesi hakkındaki eseri, Avrupa'da ilk kez 1700'lerde ulaşılabilecek bir bilgi düzeyini içeriyordu. Bir örnek daha alacak olursak, Mısırlı doktor İbn an Nafiz (ölümü 1288) kan dolaşımıyla ilgili ilk deneyleri gerçekleştirdi.

Malagalı botanikçi İbn el-Baytar 1200'lerde 1400'den fazla ilacı içeren bir katalog hazırlamıştı. Kurum olarak eczane bir Arap buluşudur ve bunlar Endülüs'te halkın ilaç gereksinimini karşılıyorlardı.

Avrupa, Araplardan yalnızca astrolabiumu değil, kesin ölçümler için daha da kullanışlı olan başka bir yardımcı aracı, yani Arap rakamlarını almıştır. Aslında Arapların da belirttiği gibi bu rakamların Hint kökenli olduğunu söylemek gerekir. Muhtemelen bunlar Bağdat'ta daha 720'li yıllarda Hintli tüccarlar aracılığıyla biliniyordu. Hint matematiği her şeyden önce sıfır ile-İsveççe'deki sifra sözcüğü, Arapça'daki Sifr'den gelmektedir-ve ayrıca ondalık sistemiyle bilime katkıda bulunmuştur.

Algebra, doğrudan Arapça'nın dönüştürme, çevirme anlamı taşıyan al-cabr sözcüğünden gelmektedir, algoritm ise Harizmi isminin bozulmasıyla elde edilmiştir. Bu yeni sayma biçimi bir devrimdi. Matematik problemleri, yeni rakamlarla Roma rakamlarından çok daha başka bir biçimde çözülebiliyordu. Bir keşişin dediği gibi, Araplardan yapılan bu ithalat sayesinde Avrupa, "bütün o sayıların tiranlığından kurtarılmıştır."

Muhammed ibn Battuta (1304-1368/7) Faslı bir gezgindi; Timbuktu, Pekin ve Volga gibi çok ayrı yerleri dolaşmıştı ve Marco Polo ile kıyaslanmaya değer bir kaşifti.

Bilgileriyle Avrupa'yı zenginleştiren ve Alexander von Humboldt'ün tanımlamasıyla Batılı eğitimin ve kültürün kurtarıcısı olan birçok Müslüman'dan bazılarının ismi örnek olarak aşağıda verilmiştir:

İbn Firnas (ölümü 888) Leonardo da Vinci'den altı yüz yıl önce bir uçak yapmaya çalıştı.

El-Haytham/Alhazen (965-1048) **camera obscura**'yı¹⁹ keşfetti.

El-Biruni (973-1048) tarih, diplomasi, Sanskritçe uzmanı, astrolog, mineralog ve farmakolog olarak evrensel bir dahiydi.

Ömer Hayyam (1047-1122) şair ve matematikçiydi.

İbn Rüşd (yaklaşık 1126-1198) Aristo yorumlarıyla Batı felsefesi üzerinde büyük etkileri oldu.

İbn Haldun (1332-1406) Peologomena'sı ve kaynak araştırmacılığıyla yalnızca modern tarih biliminin değil, sosyolojinin de babası oldu.

Gitar, mandolin ve ut gibi müzik enstrümanları Arap kültür ihracından bazılarıydı.

Arap yönetiminin İspanya ve Sicilya'da bıraktığı izler, başta İspanyolca olmak üzere Avrupa dillerinde fark edilmektedir. Her beş İspanyolca sözcükten birinin Arapça kökenli olduğu sanılmaktadır.

Çok az İsveçli turist, boğa güreşi arenasında ya da domuz çevirme partilerinde ole diye haykırırken, hem kendisinin yaradana dua etmekte hem de Arapça konuşmakta olduğundan haberdardır. Bu wa-Allah-ya Allah!-sözcüğünden türetilmiştir.

Bu nedenlerle, **İtalyan başbakanı Silvio Berlusconi, Batı uygarlığının Müslüman dünyaya karşı doğal bir üstünlüğü olduğunu 11 Eylül 2001'de söylerken, bilgisizlik ve tarih yoksunu olma konusunda zor aşılabilecek bir rekor kırdı.**

Oysa ki, yukarıda da değinildiği gibi, modern Avrupa'nın bizim genellikle düşündüğümüzden daha çok İslami kökleri vardır. **Avrupa, bir Doğu-Batı füzyonudur.** Hem İslam hem de Yahudilik, Orta Çağ'ın sonundaki Avrupa'da düşüncenin temellerini oluşturuyorlardı. Bu nedenle İslam, bugünün Avrupasında aynı zamanda hem bir yabancı, hem bir köken ve hem de artan göçler nedeniyle yeni bir unsurdur.

MÜSLÜMAN GÖÇMENLER-İKİ KÜLTÜR ARASINDA BİR KÖPRÜ MÜ?

25 yıl sonra Avrupa'nın hemen başucundaki bu komşularında nüfusun yarım milyarı bulacağı hesaplanmaktadır. Magrip ülkeleri, yani Fas, Cezayir ve Tunus, 2010 yılında Fransa'nın iki misli nüfusa sahip olacaktır. Mısır'ın nüfusu 2025'de 100 milyonu geçecektir ve bunların yerleşebileceği yalnızca İsviçre büyüklüğünde bir yerleşim alanı vardır.

Aynı tarihte **Türkiye'nin nüfusu**, daha şimdiden üç milyon Türkün bir köprü başı kurduğu Almanya'ninkinden daha büyük olacaktır. Altı-yedi milyon Kuzey Afrikalı Fransa'da oturmaktadır. Avrupa'nın Arap komşu ülkelerindeki nüfusun yaklaşık %40'ı 14 yaşının altındadır ve birkaç yıl önce

¹⁹ Fotoğrafçılıktaki karanlık oda.

Birleşmiş Milletler Gelişme Programı uyarınca yapılan istatistiklere göre, yetişkinlerin %50'si göç etmeyi istemektedir.

Bugün Avrupa'daki Müslümanların doğum oranları Müslüman olmayanlara göre üç misli daha fazladır. Eğer bu eğilim devam ederse, ***Avrupa'nın Müslüman olmayan nüfusu %3,5 azalırken, bugünkü göç göstergeleriyle birlikte Müslüman nüfus 2015'de iki katına çıkacaktır. Yapılan hesaplamalara göre Avrupa'daki Müslüman sayısı otuz yıl sonra 65 milyona ulaşacaktır.***

Bu nedenle AB, artık bir yeşil İslam ögesi olmadan düşünülemez.

Eğer entegrasyon başarılabilir ise ve Müslüman kökenli göçmenler, kendilerini dinsel baskı altında, gettolarda yaşama zorunda bırakılmış ve % 50'nin üzerinde süregelen işsizlikle sosyal açıdan da dışlanmış hissederlerse, göçmen banliyölerimizde, baskıcı Avrupa toplumuna ait gördükleri her şeye karşı, onları her türlü araçla mücadele etmeye teşvik eden hocaları olan fundamentalist illegal Kuran kursları ortaya çıkacaktır.

O zaman modern, hoşgörülü Avrupa-İslam'ı yerine, İslam dünyasındaki fundamentalist güçlerce desteklenen bir getto-İslam'ın geliştiğini göreceğiz. Gelişme o yöne doğru olunca, militan Müslüman örgütlerin, bütün kötülüklerin toplandığını gördüğü Batı Dünyası'na karşı, bizim içimizde mücadele etmek isteyeceğini hesaba katmalıyız. O zaman bir kutsal savaş ve bir uygarlıklar savaşı, sandığımızdan daha hızlı bir şekilde gerçeklik olacaktır ama bu, Batı ile İslam Dünyaları arasındaki bir askeri güç çekişmesi ya da Samuel Huntington'un görmek istediği gibi bir Medeniyetler Çatışması şeklinde değil, *gettolaştırılmış büyük şehir banliyölerimizde sürekli devam eden bir gerilla savaşı şeklinde olacaktır.* Böyle bir senaryoyu önlemek, önümüzdeki yıllarda biz Avrupalılar için belki de en büyük görevdir ve bu doğrultuda ele almamız gereken bir dizi sorun bulunmaktadır.

Daha şimdiden AB içinde 15 milyondan fazla Müslüman olması ve Müslüman ülkelerden göçün devam edeceği düşüncesiyle, İslam'ın yeşil sancakları altında; bir elde kıvrık uçlu hançer, bir elde Kuran, Batı Dünyası'nın refah toplumlarına bir saldırıyı hazırlayan tek vücut halindeki fanatik bir Müslüman kitlesini gösteren ve giderek artan bir sıklıkla çizilen bu sahte tehdit tablosundan bir an önce kurtulmak zorundayız.

Bugün Müslüman göçmenlerin karşılaştığı belki de en büyük sorun, çok çeşitlilik göstermelerinden dolayı seslerini duyuracak ortak bir sözcüden ya da hepsini temsil eden bir örgütten yoksun olmalarıdır. Bu en az laik çoğunluk için de geçerlidir.

Otuz, kırk yıl önce Müslüman göçmenler Avrupa'ya işgücü olarak geldiler ve bir an önce geriye dönmeyi planladılar. Bu nedenle kendi Hintli, Pakistanlı, Türk ya da Kuzey Afrikalı özgün kültürlerini korudular. Aileler çocuklarına bu yeni Avrupalı çevreye uyum sağlamalarına izin vermek yerine, genellikle onları bu çevreden korumaya çalıştılar. Ancak bu göçmenlerin çoğu hiçbir zaman geri dönmedi. Avrupa'da doğan çocuklar ana babalarından daha iyi bir eğitim aldılar. Bu yeni bir düşünce tarzına yol açtı ve bugün Avrupa'daki genç Müslümanlarda nasıl bir sessiz devrimin gerçekleşmekte olduğunu görebiliyoruz. Avrupalı Müslümanlar, artık Hint-Pakistanlı ya da Türk Müslümanlar değildir, **şimdi bir Avrupalı İslam kültürü gelişme yolundadır.** Bu şekilde İslam, daha bugünden Avrupa'nın entegre olmuş bir bölümü ve dinidir ve aynı şekilde Doğu Hıristiyanlığından söz ettiğimiz gibi, yakında Batı İslam'ından da söz edeceğiz.

Bu nedenle İslam tanınmalı ve yerel bir din olarak görülmelidir. Bir Müslüman'ın, Pingstçi bir İsveçli kadar ya da inançlar mozaiği taşıyan birisi kadar aynı değerlerde bir İsveç vatandaşı olamayacağını ya da Halep'te, Şam'da, Musul'da ve Kahire'de nasıl asırlarca kiliseler bulunmuşsa, camilerin de İsveç kentlerinde doğal bir görüntü olamayacağını söyleyen hiçbir doğa kanunu yoktur.

Bu Müslüman göçmenlerin kendilerini evlerinde hissetmeleri için şu zorunluluklar vardır:

- İslam konusundaki eğitim yalnızca iyileştirilmemeli, ayrıca okullarımızda zorunlu ders olarak konulmalıdır. Aynı şekilde Müslüman dünyada Avrupa tarihi ve Hıristiyanlıkla ilgili eğitim de iyileştirilmelidir. Karşılıklı karalamaya son vermek zorunludur. Bilgisizlik önyargı ve nefret doğurur. Bu nedenle üniversiteler arası daha yakın bir işbirliği ve Avrupa'daki Erasmus ve Sokrates adlı değişim programlarına uygun bir şekilde öğrenci değişimleri desteklenmelidir. Medya da bugün İslam ile ilgili olarak yansıttığı basmakalıp ve nüanssız resmi düzeltmek zorundadır.
- Yeşeren bir İslam'ın varlığını içeren geleceğin Avrupası ve açık bir Avrupalı kimliği, özeleştirir, sürekli ve açık bir diyalog ve farklılıklara saygı temelinde kurulmak zorundadır.

- Müslümanların yeni bir Avrupa'nın kurulmasına pozitif bir katkıda bulunabileceğini kabul etmeliyiz. Bu nedenle onların varlığı bir sorun olarak değil, zenginleştirici bir faktör gibi görülmelidir.
- Müslüman cemaatlerin bugünün Avrupa'sına uymayan ve hala büyük ölçüde 600'lerin Arap Yarımadası'nda kalmış bir dünya görüşüne sahip imamlarca yönetilmesi büyük bir sorundur.
- Müslüman cemaatleri de kendilerine düşen sorumluluğu üstlenmeli, Avrupalı çevreleri ile diyalog içine girmeli ve onlarla ilgili kafamızdaki basitleştirilmiş resimleri kabul etmemelidirler. Bu nedenle kendi kabuklarına çekilmemeli ve izole olmuş azınlık gruplarına dönüşmemelidirler. Böyle bir politika, yalnızca "Batı dünyasına karşı isen, daha iyi bir Müslümansındır" gibi mesajlar veren aşırı grupları teşvik edecektir.

Alman devlet başkanı Johannes Rau, 12 Mayıs 2000'de Berlin'de yaptığı bir konuşmada entegrasyon kavramını düşünmeye değer bir şekilde tanımladı: "entegrasyon, insanın köklerinden kopartılıp belirsiz bir asimilasyona uğratılması değildir. Entegrasyon, farklı kültürlerin ilişki ve bağlantılar olmaksızın yan yana yaşamasına bir alternatiftir. Entegrasyon, herkesi aynı değerlerde birleştirme doğrultusunda gösterilen sürekli çabadır. Almanya'da yaşamak isteyen birisi, köklerini inkar etmek zorunda değildir. Buna karşılık anayasanın temel olduğu açık bir toplumu biçimlendirme çalışmalarına katılmaya da hazır olmalıdır. Bu, bizim herkese çağrımızdır. Yalnızca temel değerlerimizin dışında kalan adacıklar kurulmaz ise açık bir toplum olabiliriz ve bunu sürdürebiliriz."

Müslüman ülkelerdeki din bilginlerinin ve Avrupa'da yaşayan Müslüman entelektüellerin yürüttükleri tartışmalardan ortaya çıkan birkaç temel prensip şöyle sıralanabilir:

- Bir Müslüman yaşadığı devlete hem ahlaki ve hem de sosyal bir sözleşmeyle bağlı olduğunu görmelidir ve o ülkenin yasalarına saygı göstermelidir.
- Bir Avrupa laik yasası, Müslümanlara dinsel adetlerini yerine getirebilmeleri iznini verecektir.
- Dar ül-Harb kavramının Kuran'da hiçbir temeli yoktur ve Hadislerden ve geleneklerden biri değildir ve bu nedenle geçerliğini yitirmiş, çok eski bir olgu olarak görülmelidir.

Müslüman kökenli Alman vatandaşlarının sayılarının şimdi yılda 150.000 kadar arttığı hesaplanmaktadır. Böylece **2006'daki gelecek parlamento seçimlerinde yarım milyon Türk daha seçme hakkı kazanacaktır** ve 2010'ların ortalarına gelindiğinde Müslüman oyları üç milyonu aşacaktır.

Bu rakam Fransa'da daha şimdiden çok büyüktür. Fransa başbakanı Jean-Pierre Raffarin'in yeni kabinesine iki Kuzey Afrika kökenli bakan alması, kuşkusuz Müslüman göçmenlerin politik ağırlıklarının bir ifadesidir.

Genç Müslümanlar şimdi yeni bir güç olarak seferber olmakta, kendilerine görevler yükleyen geleneksel çevrelerinden uzaklaşmakta, buna karşılık, İslam'ın Avrupalı yüzü olmak istemektedirler. Yani Müslümanlar, İslam'ın beş şartı, sosyal adalet ve Tanrı buyruğuna boyun eğme gibi temel inanç öğelerini, günümüzün Avrupa'sındaki günlük yaşamı yöneten gerçeklerle birleştirebilecek yeni bir İslam modeli hedeflemektedirler.

Bu, yeni kuşak için **Euro-İslam**, bir sıfırlama oyunu değildir. Bunlar aynı zamanda hem Müslüman hem de Avrupalı olmak arasında hiçbir karşıtlık görmüyorlar.

Bir Avrupa İslam'ı, bu şekilde, genç Müslümanlara ana babalarının yaşadığından başka bir dünyada yaralarken, kendilerine miras kalan geleneklere saygı gösterme yolunu gösterecektir. Avrupa İslam'ı onlara, ailelerinden ve Avrupa'da geçici olduklarını düşünen ve bu nedenle de dinsel inançlarını küçük bir özel çevre içinde açıklayan büyükanne ve büyükbabalarından daha açık bir şekilde dinlerini uygulamaları umudunu da verecektir. Şimdi yeni yetişen Müslüman kuşak, Avrupa'yı kendi memleketi olarak görmekte ve bu nedenle de dinini resmi olarak uygulamamak için de hiçbir neden görmemektedir.

İslam bilim ve sanatındaki gerileme daha 1300'lerde başladı. Bilim adamları ve şairlerin yerine, anlamsız şeyler söyleyen bağınaz teologlar ön plana çıktı ve bugün de pek çok yerde olduğu gibi politik ve toplumsal sefaletlerinden kurtulmanın yolunu Kuran'ın bağınazca uygulanmasında aradılar. Filozoflar, bilim adamları ve şairler tanrısal düzene başkaldıranlar olarak görülüp baskı altında tutuldular.

Hindistan'da 1643'de yapılan Tac Mahal ve aynı tarihi taşıyan İstanbul'daki Sultan Ahmet Cami durgunluğun tümünden olmadığını mimari bir kanıtıydılar. Ancak dinsel fanatikler yeni olan her şeye karşı düşmanca tutumlarıyla etkili olmayı sürdürdüler. Bu nedenle Kuran'da yer almayan bütün bilgiler

yıkıcıydı. Bu da gelişmekte olan bilim ve felsefeye karşı düşmanlığı açıklamaktadır. Bu tartışmaya dayandırılan bir geleneğe göre Peygamber şöyle demiştir: “*Yeni şeyler karşısında dikkatli olun, çünkü her yeni şey bir yeniliktir ve her yenilik bir hatadır.*” Böylece **taklid**²⁰, Müslüman dünyanın büyük bir bölümünün hala acısını çektiği, bir tür bilimsel ve kültürel uzak durma doktrinini içeriyordu.

Gelecekte **Euro-Müslümanlar** demokratik düşüncüyü, liberal düşünceleri ve reformları kendi ülkelerine götürerek öncü rolü oynayabileceklerdir. Bu şekilde İslam cemaatleri, bunların kaynaklandığı ülkeler ve şu anda buldukları yeni ülkeler arasında, çoğu kendi diasporasında kendi kökleriyle yakın bir ilişki içinde olmak istediği için, üretken bir üçlü ilişki ortaya çıkabilecektir. Eğer bu gerçekleşirse Avrupa aynı zamanda eski bir borcunu da geri ödeyecektir.

KONFÜÇYÜŞÇÜLÜK VE ASYALI DEĞERLER

Yaşam bir torba gibidir, boş ve içeriksiz, eğer bir şeyle doldurulmamışsa. Papaz Jansson

Konfüçyüşçülüğün kendisi Çin’in ekonomik geri kalmışlığının temel nedeniydi. Gelenekler, yöresel adetler ve memurların dar amaçlı çıkarları ekonomik gelişmenin önündeki aşilamaz engellerdi.

1980’lerin ikinci yarısında ve 1990’ların birinci yarısında başka sesler duyulmaya başlandı. Bunlara göre Konfüçyüşçülük ile Çin’de ve Tayvan, Kore, Singapur ve Güney Kore’den oluşan dört küçük kaplanda görülen ekonomik başarılar arasında doğrudan bir bağlantı bulunduğu apaçık ortadaydı.

Bu tezle ilgili bir sorun, bunu ileri sürenlerin Konfüçyüşçülüğün nasıl tanımlanacağı konusunda anlaşamamalarıydı. Bu bir din miydi, bir değer felsefesi mi, bir toplumsal ritüel mi, bir politik felsefe mi, yoksa bunların bir karışımı mıydı? Eğer öyle idiyse, hangi içerik ve oranlarda olacaktı bu?

Konfüçyüşçülük, daha Han hanedanı zamanında (M.S. 200-220) devlet felsefesi olarak gelişti ve 1900’lü yıllara kadar da öyle kaldı. Bununla birlikte bu öğretiyi, tarih boyunca değişik biçimlerde yorumlandı ve dilsel biçimi aynı kalmasına rağmen içeriği değişti. Konfüçyüşçülük en köklü değişime M.S. 1000 civarında uğradı. Birçok **Tao’cu**²¹ ve Budist öğe taşıyan neo-Konfüçyüşçülük, bu dine metafizik öğretiler ekledi. Konfüçyüşçülük, Hristiyanlıkta olduğu gibi yürürlükteki düzeni haklı göstermek için bir iktidar aracı olarak kullanılmıştır.

Mao’nun Çin Devrimi’nin önceli saydığı ve bugün de yeni Çin’in sembolü olarak görülen Sun Yat-sen, ulusal ve ideolojik bir birlik, kitle disiplini ve bilimsel ve ekonomik ilerlemeyi savunan bir politik program oluşturmak için Konfüçyüşçülüğü kullandı. Sun Yat-sen, 1925’de ölümünden kısa bir süre önce politik düşüncesinin, eski Çin Konfüçyüşçü doktrininin geliştirilmiş biçimi ve onun bir devamı olduğunu açıkladı. Onun ideolojik mirasını daha sonra Komintang’ın lideri olan Chiang Kai-shek devraldı.

Mao ve Konfüçyüşçülük

Mao Zedong’un Konfüçyüşçülük karşısındaki tutumu uzun süre ikircikliydı. Örneğin 1938’de şöyle diyordu: “*Biz Marksist tarihçileriz. Kendimizi kendi tarihimizden yalıtamayız. Tarihimizi Konfüçyüs’den Sun Yat-Sen’e kadar özetlemek ve bu değerli mirası korumak zorundayız.*”

İki yıl sonra ise Konfüçyüs’ü ve onun eski etik kurallarını, komünizmin ölüm kalım mücadelesi vermesi gereken bir kölelik ideolojisi ile eşdeğerde gösteriyordu.

Tıpkı Konfüçyüs’ün Çin’in o çok eski köylü toplumundaki moral düzenin sembolü olması gibi, Mao da kendisinin Çin’in modern bilgesi olduğunu kabul ettirmeye çalıştı. Çin’in milyonlarca köylüsü ve işçisi Mao’nun iktidar uygulaması için bir temel oluşturuyordu. Onlara yeni bir etik verildi. Mao’nun Kızıl Kitabı Konfüçyüs metinlerinin yerini aldı.

Kültür Devrimi boyunca Konfüçyüs doğal bir baş düşman oldu. Konfüçyüşçülükte artık hiçbir ilerici yan bulunamıyordu. Bu yaşlı bilge hocanın tepkici sınıfların bilgesi, köleliği inatla savunan bir parazit ve kan izi bırakmadan öldüren görünmez bir bıçak taşıyan bir zehir karıştırıcı olduğu söyleniyordu. 1980’li yıllarda Konfüçyüs yeniden onurlandırılmaya başlandı.

²⁰ Mutlak itaat.

²¹ Taocu: doğallığı, kendiliğindenliği, mistik yaşantıyı öğütleyen, yönetime karışmayan ve sosyal yaşamda ilkelliği öngören felsefe.

1982’de Pekin Üniversitesi’nde Konfüçyüsçülükle ilgili ilk kurslar verilmeye başlandı. Ancak bunlar yalnızca edebiyat ve dil ile ilgili konuşmaları kapsıyordu. Konfüçyüs’ün Eylül 1984’deki 2535’inci yaş günü 1950’lerden sonra ilk kez yeniden resmi olarak kutlandı. Haziran 1985’de Pekin’de Konfüçyüs Araştırma Enstitüsü açıldı.

Konfüçyüs şimdi Çin tarihindeki büyük düşünür, devlet adamı, eğitimci ve dünya kültür tarihindeki bir dev olarak tanımlanıyordu. Konfüçyüs’ün yaşamı ile ilgili 20 bölümlük bir TV dizisi yapıldı. Bununla Konfüçyüs’ün halk eğiticiliğinin, geçmişin bugüne hizmet etmesi ilkesine paralele olarak ödüllendirilmesinin hedeflendiği söylendi. Konfüçyüs, şimdi Mao’dan rövanşını almıştı. Konuşmalar tıpkı Mao’nun Kırmızı Kitabı gibi kırmızı kapaklı ve aynı boyutta bir kitap olarak basılarak satılmaya başlandı, Mao’nun o büyük miktarlarda satan kitabı ise toplatılarak kağıdı sigara üretiminde kullanıldı. Daha da onurlandırılmak üzere Konfüçyüs’ün soyundan gelenler önemli pozisyonlara getirildiler.

Konfüçyüsçülüğe geri dönüşün aslında politik bir arka planı ve 100 yıldan fazla bir süredir Çin kimliğini tanımlamak ve korumak doğrultusundaki bütün çabalar, yukarıda da belirtildiği üzere Mao’nun da başlangıçta kabullendiği Konfüçyüsçülüğe doğal bir zorunlulukla büyük bir yer vermek zorundaydı. Deng Xiao-ping’in damgasını taşıyan bu politikanın ana hedefi ayrıca Çin’e özgü bir sosyalizmi de yaratmaktı.

Konfüçyüsçülük, bütün insanların doğuştan eşitliğinden yola çıkıyordu. Konfüçyüsçülükteki sıradan bir insanı güçlü bir insana dönüştürme metodunun adı eğitimidir ve Konfüçyüs’ün kusursuz insan tanımlaması-önerdiğini denemeden önce deneyeceğini önermeyen-Deng Xiao-ping’in “*doğruyu, gerçek veride ara*” temel kuralına yakın düşmektedir. Konfüçyüsçülük, daha sonraları iyi yurttaşlığın dini olarak karakterize edilmiştir.

Konfüçyüs’e göre insanlar, doğa üstü güçlere değil, kendi güçlerine güvenerek toplumda düzen ve uyumluluk sağlayacaklardı. Konfüçyüs, doğumundan 2527 yıl sonra bile bir turnusol kağıdı işlevi görüyordu. Deng-Xiao-ping’in günlerinin kesin olarak sayılı olduğu zamanda Usta yeniden politik bir “tapınaktaki kurt” gibi gösterildiyse de, er ya da geç yeniden politika sahnesine çıkacaktı ve bir kez daha kaybedilmiş oğul olarak kucaklanacaktı.

Şimdi komünizm bu sürece itilmişti. Mao’dan alıntılar da komünizm dogmalarının tehlikeliliğini kanıtlamak için kullanılıyordu: “*Dogmalar gübreden daha az kullanışlıdır. Çünkü ne araziye verimli kılar ne de köpeklere yiyecek olur.*”

Mao’ya göre Çin’in yüz milyonlarca köylüsünün en iyi özelliği onların yoksulluğu ve temizliği idi. Bütün lekelerden uzak temiz bir kağıda en güzel sözler yazılabilir, en güzel resimler yapılabilirdi. Ama şimdi durum başkaydı. Kağıtlar artık o kadar temiz değildi ve hem hangi sözcüklerin yazılacağı hem de hangi fırçaların seçileceği konusunda anlaşmazlık vardı.

2002’deki Parti kongresinden önce Moral ile Yönetmek ve Yasal ve Erdemli Yönetim gibi isimleri olan birçok kitap yayımlandı ve bunlar Parti içinde ve devlet yönetiminde eğitim malzemesi olarak uygun görüldü. Bu kitaplarda Konfüçyüs klasiklerine yapılan göndermeler, komünizmde temel rol oynayan metinlere yapılanlardan çok daha fazlaydı. Bunlardaki ortak tema, ekonomik reform politikasının ve küreselleşmenin ardı sıra, ülke yüzeyine yayılan kokuşma nedeniyle genel moral değerlerin iyileştirilmesi zorunluluğuydu. Ayrıca Çin’in her yerinde Konfüçyüsçü ticaret yüksek okulları açılmaya başlandı. Buralarda genel ulusal çıkarları ve Konfüçyüsçü moral değerleri sürekli üst düzeyde tutan yeni “ticaret aslanları” ve devlet bürokratları yetiştirilecekti.

Konfüçyüs ve Asya Kaplanları

Konfüçyüsçülük, o üzerinde çok yazılan Güneydoğu ve Güney Asya’daki 1980’li yıllar boyunca ve 1990’lı yılların başında görülen ekonomik mucizeyi açıklayan Asyalı değerlerin bir çeşit kod sözcüğü oldu. Oysa Konfüçyüs’ün kendisi, davranış kodlarını sunmasına ve belirlenmiş normlar ve değerlere sıkıca bağlanılmasını istemesine rağmen, kendi öğretisinin yeni durumlara uydurulması gerektiğini ve uygun davranışın ne olduğunun zaman içinde değiştiğini ileri sürmüştü.

Devlete bağlılık ve sıkı çalışma söz konusu olduğunda Konfüçyüsçü değerler vurgulanmaktadır. Bununla birlikte Konfüçyüsçülük yalnızca yukarıya itaat değildir, iktidarını kötüye kullanan bir hükümet de hesap verecektir. Konfüçyüs, devlete körü körüne bir bağlılık vazetmedi.

Tayvan’daki ekonomik mucizenin kökleri, bu ülkenin ürünlerine kendi pazarını da açan ABD’nin kapsamlı ekonomik yardımına dayanıyordu. Ekonominin Konfüçyüs ile ilgisi yoktu, onun yerine ucuz

krediler, düşük ücretler ve alçak gönüllü ve itaatkar bir işçi sınıfının bulunduğu baskıcı kapitalizmden oluşuyordu bu ekonomi.

Aynı zamanda Güney Kore başka bir çarpıcı dönüşümden geçti. 1957'de ülkede 1,7 milyon Hıristiyan vardı. Bugün 45 milyon olan nüfusun 3,5 milyonu Katolikler ve 15 milyonu Baptistler, Metodistler, Presbiteranlar, Anglikanlar ve çok sayıda yerli serbest kilise gibi bir dizi değişik topluluğu olan Protestanlardan oluşmaktadır. Ayrıca bu Hıristiyan Koreliler dinlerini ülke sınırlarının dışına yaymaktadırlar. Bugün Güney Kore dünyanın en büyük İncil ihracatçısıdır. Ülkede yılda yüz ayrı dilin üzerinde beş milyon civarında İncil basılmaktadır.

Singapur ise başka bir yoldan geçmiştir. 1982'den bu yana Singapur'daki Çinli nüfus için Konfüçyüsçülük eğitimi zorunludur ve Konfüçyüsçülüğün otoriter versiyonunun bu günkü Singapur'un kimliğinin bir parçası olduğu söylenmektedir. Ülkenin güçlü ismi Lee Kuan Yew şimdi biraz utanca bulaşmış olan ekonomik mucizeyi Konfüçyüsçülüğe dayalı bir **meritokratik sistem**²² ile açıkladı.

90'lı yıllarda Güneydoğu Asya'daki döviz krizleri ve borsa kargaşası ile birlikte yalnızca Baht, Hong Kong doları, Rupi ve diğer paralar değil, Asyalı değerler efsanesi de devalüe edildi. Giderek uzayan krizler madalyonun arka yüzünü de gösterdi. Ekonomik gerilemenin nedeni büyük ölçüde çeteleşme ve şeffaflıktan yoksunluk olarak açıklandı.

Böylece bu kaplanların beklenmedik ekonomik başarıları ile onların şimdiki ekonomik krizlerini aynı derecede küçük bir olasılıkla, özel olarak Asyalı değerlere bağlamak mümkündür.

Güney ve Güneydoğu Asya'daki ekonomik başarıların açıklaması, daha çok eski değerlerin terk edilmesi isteği ve becerisinde yatıyordu. Hızlı gelişmenin temeli Konfüçyüsçülükte yatmıyordu. Bunun yerine, belki de neden Konfüçyüsçülüğün yeniden ilgi alanı olduğunun açıklaması idi.

HİNDUTVA-HİNDU NASYONALİZMİ VE HİNT DEMOKRASİSİ

Hindular ve Müslümanlar arasındaki ilk temaslar, Arap ordularının Pakistan'ı kısmen işgal ettiği 711 yılına kadar gitmektedir. İslam'ın daha da yayılması, yerel krallıkların sert karşı koyuşuyla durduruldu. Bu nedenle yalnızca Sind ve Pencap'ın bir kısmı yarımada'daki Müslümanlar için bölgesel destekler oluşturdu. Kuzeydoğudaki bu Müslüman adacıkları politik gelişme açısından pek bir şey ifade etmiyordu. Buna karşılık Araplar, Hindistan'daki kültürel zenginlikten etkilendiler ve Hint astrolojisi ve matematiğinden yararlandılar, buradan sıfırı aldılar ve sıfır daha sonra Araplar yoluyla Avrupa'ya geldi.

Hint topraklarında ilk Müslüman imparatorluğunun kurulması için iki yüz yıl daha geçmesi gerekti. 1100'lü yılların sonunda Hindistan Gurluların saldırısına uğradı. Bunlar da Orta Asyalı bir Türk kavimi idi. Bu Türkler, bir Hint konfederasyonuna karşı zafer kazandıktan sonra Delhi Sultanlığı'nı kurdular. Bu Sultanlık yükseliş döneminde neredeyse bütün Hint Yarımadası'nı kaplamıştı. Bu imparatorluk 1526'ya kadar sürdü ve Orta Asyalı yeni bir saldırgan tarafından sona erdirildi: Moğollar.

Moğollar iktidarı aldıkları zaman bu durum temelden değişikliğe uğradı. 150 yıl boyunca imparatorluk yalnızca dört kişi tarafından yönetildi: Ekber, Cihangir, Şah Cihan ve Evrengzib. Bu da istikrarı sağladı. Dördüncü hükümdarın iktidarı zamanında (1658-1707) imparatorluk en güney kısmın dışında bütün yarımada'yı kaplıyordu. Bu dönemde Hindular ilk kez en yüksek düzeyde, askeri ve feodal hiyerarşiye bile entegre oldular.

Son iki büyük Moğol olan Şah Cihan (1627-58) ve Evrengzib (1658-1707) zamanında kısmen geriye, İslam Ortodoksluğuna ve Ekber'in hoşgörülü din politikasından uzaklaşmaya doğru bir gelişme oldu ama yine de Evrengzib bile ordusuna ve yönetimine yüzlerce Hindu tayin etmekten çekinmedi.

Bu güçlü imparatorluk 1707-57 arasında çökünce ortaya çıkan yeni imparatorluklar temelde siyasi ve askeri çıkarlara dayanıyordu ve bunların kuruluşunda dinin rolü oldukça azdı. Yine de nüfusun Hindu ve Müslüman grupları arasında şiddetli çatışmalar meydana geliyordu.

İngilizlerin 1700'lü yılların sonunda aşamalı olarak iktidarı ele geçişi yeni bir sorun yarattı. İnançsızlar tarafından yönetilen bölgelerdeki Müslümanlar nasıl davranacaklardı? 1803'deki bir fetva ile Hindistan, dar ül-harb (savaş meydanı) olarak ilan edildi ve sömürgeci iktidara karşı cihada katılmaya yalnızca çok az sayıda kişi hazır olmasına rağmen, İngiltere ile Hintli Müslümanlar arasındaki ilişkiler sorunlu olmaya devam etti. Sömürgeci yöneticilerle işbirliği yapma isteği her şeyden önce soylu kastında azdı.

²² Yüksek eğitimli bir elitin egemen olduğu sistem.

Moğolların askeri-feodal sistemi çöktü. Daha önce vergiden bağımsız tutulan din vakıfları büyük harçlar ödemek zorunda bırakıldılar ve buna bağlı olarak bütün geleneksel eğitim sisteminin özü tehdit altına girdi. Yönetimde ve adalet kurumlarında kullanılan Farsça'nın kaldırılması Müslümanları daha da izole etti.

Kuzey Hindistan'daki 1857-58 Sepoy ayaklanması, Hindistan'daki İslam tarihinde bir dönüm noktası oldu. Ayaklanma, her iki tarafın da büyük vahşetle yürüttüğü savaş, sonunda bastırıldı. Hindistan 1858'de doğrudan İngiltere Kraliyet tacının altına girince bu "mutiny"nin baş sorumlusu olarak görüldükleri için Müslümanların durumu daha da kötüleşti. Bunun bir sonucu olarak İslam'ın bu değişen koşullar altında güçlü bir din olarak kalmasını sağlamak üzere çeşitli reform organizasyonları ve kurumları kuruldu.

Hinduların ve Müslümanların farklı çıkarları olduğu ve dinsel birlikteliğe bağlılığın ortak devlete karşı bağlılıktan daha güçlü olduğu inancı da, Hintli Müslümanların kendi politik forumlarını yaratma talebine bir temel oluşturuyordu. Bu tartışma 1905'de Bengal'in bölünmesiyle sonuçlandı: Burada Hinduların çoğunlukta olduğu bir bölge ile büyük bir Müslüman azınlığın yaşadığı diğer bir bölge oluştu. İngilizlere göre bu adım yalnızca yönetsel bir düzenlemeydi ama gerçekte hedefleri Bengal'i zayıflatmak ve Hindular ile Müslümanlar arasında bir takoz koymaktı. Bunda başarılı da oldular. Birçok Hindu bu bölünmeye karşı çıkarken, Müslümanların çoğunluğu Bengal'li Müslümanların böylece bir vatanları olduğu için memnundular.

Birinci Dünya Savaşı boyunca ve savaşın bitiminden kısa bir süre sonra Hindular ve Müslümanlar, ulusal kaderlerini tayin etmek üzere birleşmeye yöneldiler. Müslüman Federasyonu ve INC arasındaki yakınlaşma, İngilizlerin savaş boyunca yeni reformlarla uğraşarak Hindistan'daki iktidarlarını zayıflatma riskine girmeyeceklerini kavramalarına bağlıydı. Bu nedenle 1916'daki Lucknow-Paktı ile aralarındaki görüş ayrılıklarını giderdiler. Aynı yıl Müslüman Federasyonu'nun başkanı olan Muhammed Ali Cinnah bu pakt aracılığıyla kendi örgütünü INC tarafından yürütülen ulusal bağımsızlık savaşına soktu. 1916'dan itibaren iki parti de yıllık kongrelerini aynı kentte yaptılar ve bağımsızlık savaşına konusundaki birlikteliklerini başka biçimlerde de ortaya koydular.

Savaş sonrası İngiliz hükümeti sıkıyönetimi muhafaza etmek isteyince Gandhi, "işbirliğine hayır" hareketini başlattı. Yüzlerce savunmasız insana İngiliz askerlerinin ateş açtığı Amritsar'daki katliam İngiliz karşıtı havayı daha da güçlendirdi. Kısa bir süre için Müslümanlar, Hindular ve Sihlerin ortak çıkarlarını grevler, barışçı yürüyüşler ve boykotlarla birleştirmede başarılı olundu. İngilizler bu hareketlere büyük bir sertlikle yanıt verdiler ve binlerce Hintliyi öldürdüler.

Ali Cinnah, Hindistan'ın özgürlüğü için bir anayasa savaşını önerdi ve Gandhi'nin politik yöntemlerine ve Hinducu tutumuna karşı çıktı. Sonuç olarak Londra'da avukatlık yapmak üzere 1930'da Hindistan'ı terk etti. Savaş sonunda Cavaharlal Nehru'nun başbakanı olduğu bir geçici hükümet kuruldu. Kendisini dışlanmış hissedenden Cinnah 18 Ağustos 1946'da "doğrudan eylem günü"nü ilan etti. İlk önce Kalküta'da olmak üzere bir şiddet dalgası Mumbai (Bombay), Bihar, Uttar Pradesh ve Pencap'ta yayılmaya başladı. Binlerce insan öldü. Ama gerçek büyük katliam Ağustos 1947'deki bölünmeden sonra geldi. Artık 180.000 ölü ve 12-14 milyon göçmen gibi rakamlardan söz ediliyordu.

Bölünmeden önce Hindistan Yarımadası'ndaki nüfusun %33'ü Müslüman'dı. Bölünmeden sonra ise Müslümanların oranı 12, Hinduların 85 oldu. Toprak sahibi olmayanlar kadar, parası olanlar da Pakistan'a göç ettiler. Bu nedenle Müslümanlar, Hindistan'daki ekonomik gelişmeye ve toplumsal özgürleşmeye Hindular kadar katılmadılar.

Pakistan'a kaçış ve göç nedeniyle Hindistanlı Müslümanlar neredeyse bütün yönetici kadrolarını kaybettiler. Kalanların arasında çok az akademisyen vardı. Bugün iş hayatında lider konumunda hiçbir Müslüman'a rastlanmamaktadır. Ülkede yüksek öğrenim görenlerin %4'ü Müslüman'dır ve aynı oran merkezi hükümetteki bakanlar için de geçerlidir.

Hindistan'ın da Pakistan gibi dinsel bir temeli olmasını talep eden sesler duyulmayacak kadar cılızdı. Çünkü en azından Kongre Partisi liderliğinin büyük bölümü eğitimini ya İngiltere'de ya da Hindistan'daki İngiliz okullarında almıştı. Bu okullarda laik bir anlayışla yetiştirilmişler ve çoğulcu bir Hindistan vizyonu edinmişlerdi. Mahatma Gandhi Ocak 1948'de bir Hindu milliyetçisi tarafından öldürüldükten sonra laik güçler daha da güçlendi.

1966'da başbakan olan Nehru'nun kızı İndra Gandhi 1971'de Pakistan ile savaşta zaferle sonuçlandırınca ailenin ve partinin popülaritesini artırdı. Baş düşman Pakistan bölünmüş, Bangladeş

(önceki Doğu Pakistan) devleti ortaya çıkmış ve böylece düşman daha da zayıflamıştı. İndra Gandhi iktidarda olduğu süre içinde merkezi hükümetin federe devletler üzerindeki gücünü aşamalı olarak artırdı. Bu da yükselen bir huzursuzluğa ve güçlü yerel partilerin doğmasına yol açtı.

1970'li yıllarda hindutva (Hinduluk) BJP'nin yeni sloganı oldu. Bu kavram Vinayak Damodar Savarkar tarafından yazılan bir kitaptan kaynaklanmaktadır. Yazarın RSS'nin kurucusu Hedgewar üzerinde büyük bir etkisi vardı. Ona göre Hinduizm hindutva kavramının yalnızca bir parçasıydı. Bu kavram, Yarımada'da ortaya çıkmış bütün dinleri ve dinsel gelenekleri kapsıyordu ama Hıristiyanlık ve İslam gibi yabancı dinlere inananları dışlıyordu.

Hindutva ideolojisine göre Hindistan'daki Hinduizm bir din değildir, "bir yaşam biçimidir", Hindistan nüfusunun büyük bir çoğunluğu için ortak sayılan kültürel bir güçtür. Hint kültürü, Hindu kültürüdür ve böylece Hint milliyetçiliği, Hindu milliyetçiliğidir.

Rajiv Gandhi 1991'deki seçim kampanyasında öldürüldü ve BJP bu seçimde ikinci büyük parti oldu. 1984'deki seçimlerden sonra parlamentoda yalnızca iki kişiyle temsil edilen önemsiz bir politik güç olan BJP, 1996'da 161 sandalye kazandı ve 13 gün sonra da kendi hükümetini kurdu. Parti, Mart 1998'de sandalye sayısını 178'e yükselterek bir azınlık hükümetinin başını çekiyordu. Bunu izleyen 1999 Ekim'indeki seçimde dört sandalye daha kazanıldı ve BJP yirmi kadar küçük ve yerel parti ile artık daha rahat edeceği bir çoğunluk hükümeti kurmayı başardı.

BJP bugün Hindistan'ın en büyük partisidir ve federe devletlerdeki birçok hükümeti de kontrol etmektedir. Bu başarıları ulusal azınlık gruplarının bütün ayrıcalıklarının ortadan kaldırılmasını, Jammu ve Kashmir'in birliğe tam entegrasyonunu, Pakistan'a karşı daha sert bir çizgiyi, İngiliz topluluğundan çıkmayı, Hinduca'yı ulusal dil olarak desteklemeyi, inek kesme yasağını, geleneksel vedi ilaçları ve bilimini, Hindistan'ın nükleer seçim hakkını korumayı ve Bangladeş'ten göçü önlemeyi talep eden milliyetçilik ve yabancı düşmanlığına dayalı bir politik platform ile ulaşılmıştır.

Mücahid'in Afganistan'da yürüttüğü kutsal savaş, Pakistan'da süregelen İslamlaştırma ve Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Orta Asya'da görülen Müslüman rönesansı, Kaşmir'deki Kuran'a bağlı ayrılıkçılarla birlikte Hindu milliyetçilerin-hindutva ekmeğine daha da yağ sürdü.

Hinduizm yaklaşık olarak İsa'dan 2000 yıl önce ortaya çıktı. Dünyadaki en karmaşık dinlerden biri olan **Hinduizm açık bir dindir ve yaşayan üç dine de kaynaklık yapmıştır:**

1. Jainizm,
2. Budizm ve,
3. Sih dini.

İlk ikisinin kökleri M.Ö. 600 yıllarının başlarına gider, üçüncüsü ise M.S. 1400'lerde ortaya çıkmıştır. Hinduizmin kurucusu olarak tanınan hiçbir kimse yoktur ve kelimesi kelimesine izlenecek dinsel bir metni de bulunmamaktadır. En önemli üç tanrısı vardır: Brahma-dünyayı yaratan-Vishnu-dünyayı ayakta tutan-ve Shiva-dünyayı yok eden-. Bunların ötesinde de kafa karıştıracak kadar çok sayıda tanrıca vardır.

Ayrıca Hinduizmin kendi gelenekleri olan sayısız bölgesel varyasyonları da söz konusudur. Çok sayıda kastlar arasında da ortak tanrıları, törenleri ve söylenceleri olanlar bulunmaktadır. Bu nedenle Hindular değişik yerel tanrılara dua ederler. Kimileri tapınağa gider, kimisinin evinde küçük bir sunak yeri vardır, bir kısmı yogileri ve guruları izler ve bazıları da özel ağaçlara, hayvanlara ya da taşlara tapar.

Hindular yeniden doğuşa ve ruhun dolaşmasına inanırlar. Hedef, bireysel yaşamın köleliğinden kaçmaktır. Yeniden doğuş süreci-samsara-insanın yaşarken yaptıklarıyla-karma-belirlenir. Bu din, hiçbir zaman tartışmasız bir kutsal metin olarak **kodifikasyonu**²³ yapılmadığı ve hiyerarşik bir yapısı da olmadığı için, bütün teokratik eğilimlere ve amaçlara karşı bir işlev görmüştür.

Hinduizmin homojenlikten öteye, çok-çeşitliliğe dayanması nedeniyle fundamentalistleştirilmesi zordur, denilebilir. Hindular ile Hıristiyanlar arasındaki ilişkiler büyük ölçüde barışçı, genel olarak da dostanedir. Hıristiyanların Hindistan'daki varlığının 300 yıllarından bu yana olduğu belgelenmiştir. Bir teoriye göre havarilerden Thomas, Hıristiyanlığı Güney Hindistan'a getirdi. Buna karşılık, gerçek misyon faaliyeti ise 500 yıl önce başladı. Portekizliler, Hindistan'a giden deniz yolunu keşfettikten sonra Batı Avrupalı misyonerler de sömürgecilerle birlikte buraya akın etmeye başladılar.

²³ Yazılı hale getirip yasalaştırma

Nüfusa oranı 1950’de %2,9 iken, günümüzde %2,3 olan Hıristiyanlar, Hindistan’ın Hindu kimliğine karşı Müslümanlar kadar büyük bir tehlike olarak görülmemektedir.

Ülkedeki yardım kuruluşlarının % 25-30’u Hıristiyanlarca yönetilmektedir. Guajarat’daki bir papaz Financial Times’in 2003 baharındaki bir sayısında şöyle yakınmaktadır: *“Bize saldıran adamlar, çocuklarını bizim okullarımıza göndermek istiyorlar.”*

1998’den bu yana Hıristiyan azınlığa karşı 500 civarında şiddetli saldırıda bulunulmuştur. 1950-98 arasında ise Hıristiyanlara karşı yalnızca 50 kayıtlı saldırı yapılmıştır.

Hem Hindistan’da hem de Pakistan’da atom silahları olması, Hindistan’daki Hindu-Müslüman çatışmasına ekstra bir boyut eklemektedir. Vajpayee’nin Mart 1998’de başbakan olmasından iki ay sonra Rajastan çöllerinde beş atom bombası denemesi yapıldı. Bu da Hindistan ile Pakistan arasındaki silahlanma yarışında yeni bir dönem başlattı. Hindistan’ın bu yolla uluslararası politika sahnesine yerleşmesi, soldan sağa bütün kesimlerde büyük yankı yarattı.

Genellikle Hindu politikacıların desteğiyle beslenen dinsel taciz, Müslümanları, sayıları giderek artan ve genellikle bir cami çevresinde gelişen gecekondu mahallelerine sığınmaya itmektedir.
